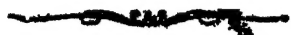

Sujanaarajani Series No. 5.

తపతీనంవరణో పాఖ్యానము.

అద్వైతం కి గంగాధర్మశాస్త్ర వివరచిత్రము.

కాకినాడ :

సుజనరంజనీ ముద్రాక్షరశాల,

1898

Copy-Right.

పీఠిక.

తపతీనంవరణోపాఖ్యానము.

ఈప్రబంధము నద్దంకి వీరనామాత్య పుత్రుండగు గంగాధర కవి రచించె, అద్దంకివారటదేచ దన్నామ గ్రామ వాస్తవ్యులనియు, నమాత్యుండనటదే నియోగి బ్రాహ్మణుండనియుంచుచున్నది. ఈకవి గోత్రసూత్రాదికములేమియు నించువివరింపమింజేసి యవిపేర్కొనబడఁబ్బ. ఇతండు గోలకొండ నబాబయిన యిబ్రహీమ్ ముల్కు నొద్ద నాస్థానకవిగానుండియతనికి యంకితంబుగావించె. ఈయిబ్రహీము ఆ 1518 నం॥ మొదలు ఆ 1543 నం॥ వర్యంతము రాజ్యముజేసిన భామినీవంశీయ మహమ్మదీయ ప్రభువగు నిబ్రహీమ్ కుతుబ్షాకుం దృతీయ పుత్రుండు. ఈయంశము నీక్రిందిపద్యము దృఢపఱచుచున్నది గీ॥ ఆకుతుబ్షాకుం దయించిరసఘయకులు । మూడుమూర్తులవలె జగన్లోహనిభులు । ఘనవివేకులు హైదరుఖానవిభుండు । జంపతమహీంబుగిడిఁగరామచండ్రుడనగగ ॥ ఆ. 1 ప. 26 * ఇబ్రహీమ్మునే యిఖరామని యీకవి వాడినాఁడు. వసుచరిత్రమంజును నిట్టనే యుపయోగింపబడియె. ఈయిఖరాము ఆ 1550 నం॥ మొదలు ఆ 1581 నం॥ వర్యంతము రాజ్యముజేసినట్లు చారిత్రమలగానంబడుచున్నందున నీగంగాధర కవియు నీకాలమునండేయున్నవాఁడు. మహమ్మదీయ ప్రభువులకు మొట్టమొదట నాంధ్ర కవిత్వంబు రుచినిచప్పిసరసికుండికవియే.

ఈతపతీనంవరణోపాఖ్యానము సంగారవస్తుండ్రునునితోడ జెప్పినట్లు భారతము నాదిపర్వము నప్రమాత్వానమునంగలదు అందు :—“ వ॥ అంతనొక్కనాఁడు సంతరణుండు మృగయా వినోదార్థియై వనంబునం బరిభ్రమించి యేర్పిపాసా పీడితతురంగుండై యేకతంబు పాదచారియగుచుం జని యొక్క వర్వతప్రదేశంబున॥ క॥ కనియెనొకకన్యగోమల । కనకప్రభ నిజశరీరకాంతిమహంతం । బునవృక్షలతావళిగాం । చనయముగఁ జేయుచున్న చంద్రనిభాన్యక॥” అని సంవరణుండొక్కయరణ్యంబునకు వేటకుంజని తపతింజూచి భ్రాంతచిత్తుడైనట్లును, చిదవనామెయనతనింగని మోహించి నేను స్వతంత్రుగాను గాన నిన్ను స్వయముగఁ జెండ్లిచేసికొనందగదా, మజ్జనకుని మూర్ఖునారాధించిన నతండు నీకుం దివ్యక న్నొన్నంగునని యొడ బఱచి చనినట్లును గానంబడుచున్నది. ఆకథనీకవి ప్రబంధముగాఁజేయసెంచి నలచరిత్రకథను మనమునెందుకొనియందు హంస రాయభారమువలె నిగదు కుక రాయభారముంచి మొదట నాయకా నాయకులకన్యోన్య దర్శనంబు గలిగించక కథను గొంతవ్యత్యాసపఱచి ప్రబంధవర్ణనములతోడఁ జెంచి ద్రవ్యతగ్రంధరూపముగా రచించె. ఇంకనే క్రింది పద్యము సాక్ష్యమిచ్చుచున్నది. “ క॥ కనుకలివిసుకలిలోపల । వినుకలియేమిగుల మననవేదన చేయుకొ । వినుకలివలపులగాదా । నలుపుగ మఱి మరులుకొనిరి నలదమయం. కుల్ ॥ ఆ 3 ప. 41.

ఈ ప్రబంధమునందలి కథానాయకుండు నంవరణుం డదివ్యుండగు ధీరలలితుడు. నాయక
సూర్యతనయ యగు తపతి దివ్య. రసము, శాంతరసాంగముగలశృంగారము. కథ:—నంవరణుం
డు భరాధరుం డుపవనంబున నొకకొమ్మపై క్రింద జంద్రకాంతలూవేదిమై గూర్చుండ నొక
లుక యరుడెంచి సూర్య పుత్రియగు తపతిగుణసౌందర్యంబులు వర్ణించిన, నరని కామయందనురా
ముగలుగుట యెఱింగి నిన్నామె వరించునట్లుగావించెదనని చెప్పి తపతియొద్దకుంజని నంవరణునిగ
ణవిశేషంబులు వర్ణించి యాపెకతనియందనురాగము వాడమునట్లొనరించె. రాజు తపతికొల్పి
సూర్యనారాధించి యతనిచే దపతిని నీకొనంగెదనను వాగ్దానంబు గొనియె. తపతి చెలికత్తెలతో
ఘోలోకంబునకువచ్చి మరులుకొని యొక వనంబున మనోధునారాధించుచుండ రాజు పేటకైయ్య
కదరుడెంచి శుకవాక్యంబుల నామెను నిరూపించి మోహవిభాగించుడుగా నామె తన యస్వస్థ
తను వివేదించి తన తండ్రినారాధింపుమని యొడంబఱచి చనియె. రాజు నచట సూర్యనాథు
చుచుండ గురువగు ఎసిష్టుండరుడెంచి యతని యభిష్టుంబెఱింగి సూర్యుని కడకేగి తపతి
యూతనికి వివాహంచొనరించె

గ్రంథమునందు కథ చమత్కారముగ గల్గింపవలసియై. అచ్చటవృత్తాంతరసంబంగంబై
కార్యసంఘటనంబుకావించి పోషింప రతిష్టాయ యంకురాద్యవస్థలం గ్రమంబుగ నెనసి విభావాను
భావవృత్తిచారి భావంబులంబలసి పానకరస న్యాయంబుం బొంది ఫలవంతంబగుటంజేసి శృంగార
రసంబు పూర్ణంబుగ నున్నట్లు కానంబడియెడు కావ్యమంతయు మధ్యమ వ్యంగ్య ప్రధానంబు.
శ్వాచిత్కంబుగ నుత్తమ వ్యంగ్యంబుంగలవనటను వక్ర్యమాణంబుసూచించెడు. క|| ఇలభరియిం
వనృపాలుండు | తలయెత్తిన నాండు మొదలు శ్రేయముతోడం | దలలెత్తిరి ఫణివల్లభ | కులశైల ది
గంతదంతిహార్షకీటీంద్రుల్ || ఆ | ప 75. అథమ వ్యంగ్యంబగు చిత్రంబిందు మృగ్యంబు ఈక
వి సాధారణార్థబోధకంబులగు సంస్కృతపదములనే యధికముగాఁబ్రయోగింపనభిలాషకలవాఁడు
పద్యంబుల విశేష కల్పనా చమత్కృతియు, విశేషార్థ గాంభీర్యంబును, విశేషాలంకారంబులుగాన
రామన్నను సన్యోస్య మైత్రిం బొరసిన మృదుపదంబులతో గుణమణులు మెఱయఁ జువుటకెంత
యు లలితంబులై యుండు. మధుసాన ద్యుత యర్థంబులను కొన్నితక్కు తక్కిన ప్రబంధ వర్ణ
నంబులన్నియుండగలవు. శాంతంబు వీరస్థానంబున నంగంబై యెనంగుటంజేసి తల్లోపంబులును నివృ
త్తంబులయ్యె.

ఈకవి శాస్త్రునిపీఠములగు క్షార్తకసంఘులును, నకార ద్విత్వములును గలిగింపలేదు కాని
కొన్నియెడల నికారసంఘులుమాత్రము గలిగెను- కొన్నిచోట్లద్రాక్షి వి ప్రయోగంబుల గానంబు
డని యఖండయతులును, విరుద్ధములగు రేఖ అకారంబులకుఁ బాఠసమైక్యముఁగావించె.

ఇకార సంఘులు:—

1. ప|| ఆరవిరిదమ్మిచందమున నాననవావన సోడుముట్టన
య్యరుణసుతానుతాధరసుధాఖ్యర సామధనేవచేయగా
హిరికినఁగాక మిన్నకయళొమ్మిదవస్థలతోడి మన్నధ
త్వరముకమించునే దివిజవైద్యుండు వైద్యముచేసెనేనియ్యక || ఆ 2 ప. 92.

2. సీ॥ పా॥ ఎదురొత్తుగుబ్బలగెదురొత్తి యాతనికిఁబుఁగొఁగిలేలకోమఱవనైతి॥ ఆ 3 వ. 51.
3. ఉ॥ అనగుమోము నాతుకమునాదురుొత్తుమెఱుంగుచప్పుదో
యనిడువారుఁగన్పుఁగవఱునును జెక్కలు నావిఱుండుసొం
పానిరుపేదనెన్నడుము నప్పటికిందలపోసిచూచినకా
మానసపుల్లి దానిమిమమాత్రనే నీరయిపోవకుండునే॥ ఆ 4 వ. 75.
4. గీ॥ అనుడు నృపవరేణ్యయానకలంబునీ | మనసులోనిమమతమాకుదెలిసె॥
నింతమాత్రమునకు నితపంపేటికి | గోటనైనపనికిగొడ్డలేల॥ ఆ 5 వ 11.

అఖండయతులు :—

1. సీ॥ గీ॥ పద్మమునుబోలి లక్ష్మికి నద్వమగుచు | నభివంపైన నీంహాసనంబునంచు
రాజతిలకుండునువికిఁగరామశౌరి | నిండుకొలుపుండునన్నోరనేపుమిలి॥ ఆ 1 వ 11
2. సీ॥ పా॥ కాంభోజరాజస్యకన్యకారత్నంబు తేరివీఱింపుచుచిత్రేశదేవ॥ ఆ 1 ప 12.
3. సీ॥ పా॥ అనరోజదళాక్షియక్షిసంసక్తిచేఁగలిగెనోనీకు లోకైకవశత॥ ఆ 2- ప 56.

3. రేఫ అకారములు :—

1. ఉ॥ సారవిధూతిరెండవపువ్వుజాఁడాకృతిచేఁ దృతీయబృం
దారకవైద్యుఁడధిశుచితాగుణమంజుఁజతుర్దశావకుం
దారయభూమిమోచుటకు నైదవదికృతి దానరేఖచే
నాజవకల్పపుష్పమన నన్నరపాఁడుమించెగీర్తులకా॥ ఆ 1, ప 70-
2. చ॥ తరుణిశుభాంగరాజ్యమును దార్కొన య్థావనరాజుచేరఁగా
సరగునబాల్యరాజు వెడజారిసయప్పడు మధ్యభూమినిం
గఱపుజనించె జన్మవయ్యుఁగయ్యముకైమొనలేర్చెత్తావ డాం
బరములరాజకంబయిన పట్టుననెట్టునుబుట్టుకుండునే॥ ఆ 2, ప 34.
3. క॥ ఎఱిఁగింపనిపాతికఁగని | యెఱిగించుకొనందలంచు నింతులఁ గనియ
తైఱవలనెల్లనుబొమ్మని | యెరిమెనుసరిసన్నబోఁటియొకతుకవలికెకా॥ ఆ 3, 61

ఆముక్తచూర్ణద, మనుచరిత్రము, కవికర్ణరసాయనము, ప్రభావతి ప్రద్యుమ్నము మొదలగు
వానిలో నిత్యసంధులును, రేఫ అకారములకు మైత్రియుఁగానంబడుటందేసి యీకవీయు నట్లేకావ
చిత్రముగఁబ్రయోగించియుండును-

కందుకూరి పీఠేశలింగముగారు తమ కవులచరిత్రమున నీప్రబంధము వసుచరిత్రమును బోలి
వఱులుచున్నది యని వ్రాసిరి. కాని, వసుచరిత్రమునంగల 1 కల్పనాచమత్కృతి, 2 పదగుం
భన, 3 అర్థగాంభీర్యత, 4 వ్యంగ్యప్రార్థనావ్యత, 5 అలంకారశోభ, 6 రసరూపణము లోనగు
వానిలో నొక్కటియైన నందు నమగ్రముగనున్నట్లు కానంబడినది. ఈప్రబంధమునందలి నీనవద్య
ములవంటినీనవద్యములు కొన్ని వసుచరిత్రమునం గానంబడుటందేసి యట్లనియుండురనితోఁచెడిని.
పులికవీయుం దనకంఠైఁబూర్వులు తొక్కిన తొవ తొక్కినట్లు సామాన్యమేకదా ? ఈగం

గాధరకవియుం పెద్దనాడుల కల్పనలే యించుకమార్చి యనేకములు తనప్రబంధమునవ్యాసించియెం
అట్టివి ద్విక్రపదర్శనముగ రెంటినిమాత్రమే చూపి యాయంశమును విరమించెద

మనుచరిత్రము :—

ఉ॥ ఎక్కడివాఁడో యక్షతనయేండు జయంతవనంత కంతులం
జక్కడనంబునంగెలువఁజాలెడివీనిమహిసురాస్వయం
చెక్కడ నీతనూవిభవమెక్కడ ప్రోవనిబంటుగామరుం
డక్కఁగొనంగరాడె యకటా ననువీడు పరిగ్రహించినా॥ ఆ ౨-

తపతీ సంవరణము :—

ఉ॥ చిక్కనిమోము మేల్మీయగుచెక్కులు చొక్కపుహారవల్లచే
నెక్కుమపేరురంబు రమణీయవిశాల విలోచనంబులు
స్వక్కఁగమించురాసుతుఁడు నాదుకపుంగిటఁ గాపురంబునం
జిక్కిన నేలనేమకర చిహ్నమువానివలెదరు పట్టుగఁ॥ ఆ ౩- వ ౩౩

కవికర్ణరసాయనము :—

క॥ తుండనపుఁగమ్మవలపుం | జెండెడుచందమునఁజెల్లచెఱుకునఁబండై
సుందరియగునక్కన్నియ | యండెలప్రాయంబువిడువ నాయతమయ్యె॥ ఆ ౩, ౪౩

తపతీసంవరణము :—

క॥ బంగరునఁదావియమరీన | భంగింజెఱుకుననుబండు పండినలీలక
శృంగారవంతుఁడిగున | య్యంగభవస్పర్ధిమేన యహవనముదవఁ॥ ఆ ౩, వ ౨౯.

ది ౧౫ జూన్ ౧౯౯౦ }
కాకినాడ }

P. V. N.

విజ్ఞప్తి.

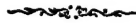
ఈతపతీసంవరణోపాఖ్యానపుఁగట్రతులుమాకు రెండుమాత్రమే దొరికినవి. ఆరెండైనను మా
తృతాభుక్తికలుగాని భిన్నప్రతులుకావు. దానంజేసి స్థూలిత్యములచే నంగీకములుగనున్న స్థలములు
స్వతంత్రించిదిద్దఁజాలకప్రకృతము విడిచిపెట్టితిమి కాఁబట్టి మంచిప్రతిగలవారొకసారి యాప్రతినిమా
కుఁబంపినయెడల మేము దిద్దుకొని తప్పలుకొంచెముగనున్నపక్షమున పెంటనే వేఱొకకుద్ధప్రతివేసిగా
ని, తప్పలు విశేషముగానున్నచో రెండవపర్యాయము ముద్రింపునప్పుడు వానినన్నిటిని జక్కఁగసం
స్కరించిగాని ప్రతియొచ్చినవారివేరుతోఁ గూడఁ బ్రచురించుటయే కాక వారిప్రతివారికే బంపునపుడు
మంచియచ్చప్రతుల నై దింటినిబహుమానముగాఁగూడనిచ్చుచున్నారము.

తపతీ సంపదతోపాఖ్యానము.

ప్రథమా శ్వాసము.

- ఉ. శ్రీ సతిమించు గాఁగఁడులసీదళమాణిక క్షుభోజ్వలం
బై సురచాపలీల జెలువందఁగ వేణురవంబు గజితం
బై సొబగొంద శౌరిఘనుడై కరుణారస వృష్టిచేసిరా
యాసతఁబ్రోచుగావుత నృపాగ్రణి మలీభరాముశౌదిపుక. 1
- చ. వలపులపూఁతపూసి తలవంకను వెన్నెలపూవుదాల్చి చెం
గలువ ఖేటుంగురంగుగలకంబు ధరించి మిటారిజంగమై
'వెలఁచిని జట్టుకూతుమది వెన్నవలెం గరఁగించు దేవుఁడే
వ్బలికిఁభురాము శౌనికి సమంచిత సంపదలిచ్చుగావుతక. 2
- చ. మినుకులపుట్టినిల్లుమిడిమేలపుఁదాపసుఁగన్నతండ్రి చ
కొనిననవిల్లితోడునుడెకారపుజోటమిటారికాఁడు తి
న్ననివెలిదమ్మిపూపభువనంబులూనర్చువిధాతదాతయై
మనుచును గాతసంతతముమలీభరాముఁజిరాయురున్నతిన్. 3
- సీ. కలుగులేలాయమల్ గాఁబ్రవర్తిచుసామ్రాజీనధిష్ఠించురౌతుజ్జేడు
వీనులగాడ్పుచేపేనిసొమ్ములతూకమగ్గలింపఁగఁజేయునర్థికాఁడు
శిరసుపైజాబిల్లిచెండుదండలరీతిమణిజాలములనించుమన్నెకాఁడు
తనుఁగొల్చుభక్తసంతతులపాతకజాతమహారించుకపోవునటమటిండు
పచియనాఱ్ఱున్నెబంగరుఁబ్రతిఘటించు | వేనిచాయలుగలమంచిమెచ్చులాఁడు
ద్విరదవదనుండుతనదంతవిధుమరీచి | మల్లృగంధాంతరాఁతవంశానడఁచు. 4

- సి. అలికుటుంబకదంబముల కెల్లమృష్టాన్నశాలికయే దేవి కేకగృహము
తెరగంటుదొరల కెల్లరకుంబండేనపంటపాలమేవధూమణిపట్టినిల్లు
గురుల రెండొకటిగా గునుమబాణములేయుఘనుండేచకోరాక్షగన్నకొడుకు
పాలలోఁబుట్టిన ప్రాంతమానికముచేభాగిల్లు నేభామభద్రపీఠ
మట్టిశ్రీదేవిదేవతాప్రార్థమాన । మానవేంద్రకళాలక్ష్మమానభాగ
భాగ యెప్పుసూనేత్రపద్మపద్మ । కరుణనిభరామునకునిచ్చుఁగాతసిరులు. 5
- గీ. మలికియిభరామువాకుననబువచెలువ
వెలయుఁగావుతయనివడివేడనేల
యహహచతురాస్యుడఁటయమ్మహామహుండు ।
తగదెవసియింపవాగ్దేవతా మతల్లి. 6
- క. కేదారశ్రీగురువర । పాదాంభోజాతమునకుం బ్రణతియొసర్తున్
మేదినిమామకమానస । కేదారములందుఁగోరికలుఫలియింపఁక. 7
- క. మున్నెటినంసూతకవులను । వినైనావుఁదెగలుఁగుఁగవులవేడుకమీఁక
సన్నుతులొనర్చిఁబూధుని । కోన్నతసతగవులకరుణసూర్జితమత్తినై. 8
- క. దండగవుఁగవులకొంబఱు । పండితమాసింద్రులగుఁడబలికిన నేమం
చాండేమియనకవారికి । దండములొనగూర్చి రేసిధన్యులనుకవుల్. 9
- వ. అనియిష్టదేవతా ప్రార్థనంబును గురుస్తోత్రంబును సతగవిభూషణంబును దు
ష్కవి దూషణంబును నొనర్చి నవరసాలంకార భావాను బంధ బంధురఁబుగా
నొకఁప్రబంధంబు నిర్మింప సమకట్టిననొకఁనాఁడు. 10
- సీ. పద్మరాగోల్లనత్ప్రకటదీప్తులుశోణనవదళంబులచాయనవఘశింపఁ
బరభాగశోభావిభాసిభర్మప్రభల్మధ్యకర్ణికచెల్వమండలింపఁ
గమనీయలావణ్యకాంతిపూరంబులుమకరఁదములతోడమత్సరింప
శాతమన్యవమణీశంఖవృషివృట్టలిందిందిర శ్రేణిసినడింపఁ
బద్ధమునుబోలిట్కొనెదగ్గమగుచు । నభినవంబైనసంహారసంబునందు
రాజతిలకుండుమలికిభూరామశాలి । నిందుగాలువుండునవ్వేళనేచమిగిలి. 11
- సీ. కాంభోజరాజన్యకన్యకారత్నంబుతేరిపీక్షింపుచిత్తేశదేవ
కుంతలసీలాలికుంతలకొలుపునకరుఁడెంచెనిప్పుడేమరకుమయ్య

ఘూర్జరమదవతీకులతలకంబి చెప్రణమిల్లందోడగెపరా కుసామి
కుకురు చేశాధీశముకురాస్యయే తెంచెదర్థనంబునకవధారుజియ్య
యనుచు హేగ్గడిక త్రియలాడకాడ । కొక్కరొకరినెవేత్తోలునుగ్గడిప
నపుడువారలచేగొలువవధరించి । మరునివైఖరినిష్కుడిమలుకయమరె. 12

సీ. కాశాలచిధరియించెగాళింగపుత్రికయడపంబుదాల్చెనంగానతాంగ
వీజనంబులువీచెభోజేంద్రినందనపసిండిపావలుపట్టెచాండ్యతనయ
కేరళేంద్రకుమారిగిండికేలధరించెకేయతనుజచొగియఱహించె
బావడంగీలించెచాంచాలబాలికచోళకన్యకకరాచూలదాల్చె
నాంధ్రభామినిఁజీయనాలపించె । గానమొనరించెగర్రాటకమలగఱి
సాంద్రవిభవంబుతోడచేపేంద్రుడనఁగ । సరసుండైయున్నమలీకీంద్రుసమ్మాఖమున.

సీ. సకలవేదపురాణశాస్త్రపారగులైనయొంటరివిద్యాసులొక్కవలక
నష్టభావలయందునాంధ్యంబులేకుండుహొంతకారికవీంద్రులొక్కవలక
గజపతినరపతిత్కైభర్తలంపినయొడికంపురాయభార్గొక్కవలక
మేరుమందరములమించగల్గినమన్నెయ్యద్దండనాథులొక్కొక్కవలక
జేరికొల్వభద్రాసనాసీనుడగుచు । రమ్యగుణహరిమల్కించురాముశౌరి
భారతక్షీరమయసింధుబంధుమధ్య । లలితపుణ్యకథాసుధాలహరిచేలి. 14

మ. ననురావించియనర్హ్యపీఠిబరమానందంబుతోనుంచిన
ర్థనవళీభరపశ్యతోహరసుదృగ్ద్వంద్వంబునందేనెచా
యనుగారుజ్యరసంబుచిప్పిలగవహారంభశుంభద్ధనా
ఘనగర్జార్చటమీఱునిట్లునియెరంగత్కిర్తిశృంగారుండై. 15

క. గంగాధరసుకవీంద్రయ । భంగురభవదీయవాక్యపదగుంభనముల్
గంగాధరమాళినట । ద్వంగాతటిసీతరంగగంభీరంబుల్. 16

క. తిన్నని పదములు నడవడి । జెన్నెపలుకులను రసముచిప్పిలుచుండక
సన్నపువార్తనటించెడి । యన్నువ సతివోలెగవితయమరగవలచే. 17

ఉ. ఔక్కుకృతుల్ చమత్కృతులు బెంపుగనందితిగగాని నీదున
వ్యక్తప్రతికన్యపైగల మమత్వము వర్తిలదందు లెక్కకుం
బెక్కువగాఁగ గోపికలు మించినసించిననేమి రాధపై

మక్కు-వయెక్కు-వై మిగుల మన్ననసేయఁడె శౌరివేడుకన్.

18

గీ. అట్లు గావున భారతాఖ్యానమందుఁ | గలుగుతాపత్య చరితంబు ఘనతమెఱసి
వివిధశృంగార మహిమల విస్తరించి | కబ్బమొనరింపునాపీరంగవివరేణ్య.

19

క. అనికపురపుర దాంబూలము | కనకాంబర రత్నఖచితఘనభూషణముల్
పెనుపొందనాసంగఁగైకొని | సునిశితమతిఁ గృతి యొనర్తు సౌంపుగనాత్మన్.

20

క. కృతిభారతియిక్క-ధయా | కృతికినధీశుండు మలికేయిభ రాముడహే
షీతినా భాగ్యము కలిమికి | జతలేదిక జాదులును బ్రసాదములయ్యెన్.

21

వ. అని వితర్కించి నివరస భావాను బంధురంబుగా నేరచియింపం బూనిన తప
తీ సంవరణ ప్రబంధంబునకు ముఖా లంకారంబైన కృతి పతి వంశావతారం
బెట్టిచనిన.

22

కృతిపతివంశావతారము.

శా. ధీశ్రీపట్టగా పుణ్య భూమియని * * *

క. ఆపట్టణంబు తనకును | శ్రీపట్టగు రాజధాని జేసెజయశ్రీ
రూపునిడు కుదుప నమలుక | క్షౌపాలకుండేలే సకల జగతీతలమున్.

23

సీ. పడమటను సవాయి బసువనిగాఁజేసి యవటఁ గొయ్యలగొండ యావరించె
దమరిమల్లాఖాను దండనంబునఁగొట్టి హరియించె భానుగల్లాది గిరులు
ప్రథమ దిక్కులయొడై పాత్రసామంతుల ధట్టించి కంభంబుమెట్టఁగొనియె
నుత్తరంబునఁ బరీక్షోడి పాఱఁగఁదోలి మెతుకుదుగఁగం బాక్రమించి మించె
నతనిబొగడంగఁ దగఁదెయావతురీతి | రూఢిగిరిదుర్గ లుంథన ప్రోథతేజా
వాహస్తుకరాధి రోహరే వంతమూర్తి | గుదుపపాపినిత్యైపాలుగుణవిశాలు.

సీ. కటకేశ్వరునిదోలి కైవశంబుఁగజేసెఁ గొండంత జయముతోఁ గొండపల్లిఁ
గంపమందించితాఖానుండు గౌతమీ తటినిలంఘించి పోఁబుటము వెట్టె
బైడవిరాహచప్రాంగణతోఁజిలో వీఁగఁదోలి బరీదు వెన్నుచూచె
సాగర గౌతమీ సంగమస్థలమున నడిదంబుగడిగెఁ బ్రఖ్యాతిగాఁగ
నష్టదిగ్రాజులను దనకరియుఁగోరు | వెట్టికాపులఁజేసి మువ్వెట్టిఁగొనియె
నితర ధరణీతలాధీశు లెవ్వరీడు | పృథివిఁగుదుపనమలుక చక్రేశ్వరునకు.

25

గీ. ఆకుదపశాపి కుదయించిరనఘయశులు మూడుమూర్తులవలె జగన్మోహ నిధులు

ఘనవివేకులు హైదరుఖానవిభుడు | జంసతమహింద్రుడిభ రాముచంద్రుడనఁగ.

వ. అందగ్రంథం.

27

శా. తీవిత హైదరుఖానుడుద్దవిడి యొడ్డేలంది ఖాళింపుచో విహా/ నావేళం బెదకొండపల్లి కభుజులతోడి దీప్తారి ర స/ త యోవైయ్యర్తులు వాహినీపతి హరిశ్చంద్రుండు మార్కొన్నచో జీవగ్రాహము గాఁగఁబట్టుకొనె నక్షీణ ప్రభావోన్నతిఁ.

28

సీ. ధట్టించె నైజప్రతాప వైభవమున ఘనుడైన హైదరుఖానవిభుని బట్టించెగిరివనీ పర్యంతభూములఁ దనకరిపెట్టని దండిరిపుల మెట్టించెఁగంఖాణ ధట్టిరింఖాకోటి దర్పితారాతుల తలలనెల్లఁ గట్టించెను బరిదు గర్వభరంబిలక భాసురంబుగను గైలాస కోటి క్షీతిని బ్రతియెవ్వరింక వజీర్లలోన | శాశ్వతాభీర్యధీరతాదార్యమహిమ ననఁగదిగ్దేశములఁగొనియాడవలసె | మదననిభుడైన జంసతమలంకరివిభుడు.

29

సీ. అర్ధిశేఖరులు ప్రత్యర్ధిశేఖరులును ముక్తాతపత్రులై మూఁగి కొలువఁ దనదుకీర్తియును శాత్రువులకీర్తియు రెండుశరదభ్రా విస్ఫూర్తిఁజొకశిలప నాస్మియచిత్తంబునహితులచిత్తంబు ధీరహితక్రియఁదేజరిల్ల నిజనపక్షులు శత్రునికరనక్షులు స్వస్థులక్షణలీలనవధరింప వెలసెఁ జౌరాశిగిరిదర్గకులపరీత | సర్వసర్వసహభారధూర్వహుండు వసుధపై నాధునికచక్రవర్తిగాక | రాజమాత్రుండె మలిభ రాముశారి.

30

సీ. మునుపు విశ్వామిత్రు ననుచరించుటఁజేసేయిపుడువిశ్వహితానువృత్తి మెలఁగఁ దొలుమేన ధర్మంబుద్రుంచి వేయుట నేడుధర్మసంస్థాపనత్వమునఁదనరఁ గృతముధాత్మీసుతారతుండౌట నిష్వేదబరవభూటీ సహదరతఁజలుపఁ బుణ్యజన ద్వేషమునఁ దొల్లిపరగుట పుణ్యజనావనస్ఫురణమెఱయఁ దలఁచితనసద్గుణాలితోఁగళియుగమునఁ | దొంట్రింఘరాముడౌ దార్యధుర్యుడైన మృత్యువర్తనతో భూమివెలసెననఁగఁ | గువలయంబేలు నెమ్మదిగదుపశాపి.

31

మ. సమరయోధుల మలంకరంబుని జయశ్లాఖా యశోగంగయు

న్విమతాకీర్తికళిందకన్యయు వెలిసిందౌ సరస్వత్యభి
ఖ్య మహారక్తఝరచ్ఛలాత్మనెనయంగా నట్టెముద్యోటి దం

- ఉముసుంగఁ రిపుకోటికెల్ల గలిగెనృంభాపరీరంభముల్. 32
- మ. స్మరసాధారణ రూపవంతుఁడభురామత్సేవరుండుద్ధతిఁ
దురగారోహణ మాచరింప నరిసందోహంబు నేత్రంబులం
దరుదాచీకటిగ్రమ్ముటరూనయన వ్యాపారముం గప్పుడ
తురకోటి పుటఘట్టితోద్ధత ధరాధూళి ప్రపంచంబులఁ. 33
- సీ. సుసుసారసత్రుఁడా కరుణారసంబుల రామచంద్రులతోడ రాయడించి
పావనగుణధామ పావకత్వంబులనగ్ని మిత్రులతోడ నవఘళించి
భూభృతి ప్రాభవ స్ఫురితవిఠీణుల నాగాజులన ప్రాణీనలువుమీటి
చాపవిద్యాశౌర్య శాశ్వతలత్కులనరసింహు పరిపాటిబరిమిళించి
నవనిధానంబులాత్మీయనయనసంజ్ఞ | యాచకులయిండ్ల తాండవంబాడఁజేసి
రాజరాజునుగైకోడె రాజువీడె | పృథివిమిలిభరాముభూమిశ్వరుండు. 34

వశ్యంతములు.

- క. హిందూరాయవిభాళున | కిందుకరోద్వమనసుగుణభృతశీలనకుఁ
మం దేహదేహతాపన | సం దేహమహాహృతారిజులబాలునకుఁ. 35
- క. కుతుపనమలుకనుపుత్రున | కతుతనతురిమవిశీర్ణహరమిత్రునకుఁ
బ్రతివారస్తుతసార | స్వతధీరప్రణుతవిజయచారిత్రునకుఁ. 36
- క. కాళీవల్లభనమతా | శాలిమహేశ్వర్యధుర్యసాభాగ్యునకుఁ
హాలాహలకోలాహల | వీలాహరణప్రతాపలీలాభ్రాణకుఁ. 37
- క. ధాటివివిధాటికన | ఖూటీఖురకోటిదళితకులకుధరోద్ధా
పాలటధూళీకుంఠము | పాటీరవిఘ్నావ్యమాణబహుదిక్కునకుఁ. 38
- క. ఇభరాముసావ్యధ్యక్షున | కభిరామపరాక్రమైకహర్యక్షునకుఁ
శుభసంపన్నుటలాక్షున | కభియాతివిఘాతనక్రియాదక్షునకుఁ. 39

కథాపారంభము.

- వ. అభ్యుదయ పరంపరాభి వృద్ధిగా నేరచియింపంబూనిన తపశ్శివసంవరణోపాఖ్యా
నంబను మహా ప్రబంధంబునకుఁ గథాక్రమం బెట్టిదనిన. 40
- సీ. కాంతేయులేక చక్రనివాసులై యుండి యజ్ఞ సేననుతాస్వయంవరంబుఁ
గనువేడ్కుఁ బాంచాలజనపాలు పోలిక నక్తందివప్రయాణములనరుగ

నర్ధరాత్రంబున నంగారపణుండు మధ్యమాగంబున మాగుమలసె
నరుచేతనాగ్నేయ శరదాధ్యమానుడై తాపత్యకులదీప దయఁదలిచ్చి
నన్ను మన్నింపుమనిన గంధర్వ విభుని | కభయమెసంగిధనంజయుండనఘతపతి
కులనమఃత్పత్తి తమకెట్టు గలిగెననగ | నాకధాకథనేచ్చనిట్లనియె నతఁడ. 41

క. ఓపాండ వేయ మీకుల | ఘాపాలకజాతరత్నములకునుగటకం
బై పృథివీకరకటకం | బై పరగునుహస్తిపురమనంతఃపూతక. 42

సీ. శ్రీభావిశేషమిశ్రీభావిభవనంబు సారస కలిత కాసార సమితి
ప్రాకార వజ్రదీప్రాకార హర్మ్యంబు కుంజరంజిత భద్ర కుంజరంబు
రమణీయతావాస రమణీయుతవిలాసి కాంచనసాధాది కాంచనంబు
రాజహంసకులీన రాజహంస కులంబు బంధురవ్య గృహస్థ బంధురంబు
కల్పకానల్ప శోభనా కల్పకంబు | గోపురద్వార చుంబిత గోపురంబు
సింధుజన్మాశ్వ దేశీయ సింధుజంబు | గజపురంబొప్పు జితమరుద్గజపురంబు. 43

క. పనివడి యిల్లిలు దప్పక | కనుగొన్నను నెవఁబనిత్య కశ్యాణము ప
చ్చనితోరణమునుగడుమెఱ | యసిగృహమొక పై నగలఁదెయ్యరమందుక. 44

మ. అతిగంభీరత సీదభేయమున నాయ్యన్నిగఁమలబంది సం
గతమోదంబున నాగకన్యకలు ప్రాకారాగ్ర భాగంబు లె
క్కి తదభ్యణఁవి యత్తరంగ వతిలోఁ గ్రీడల్ సదాసల్పగా
ఘృతకాసారములీలభోగ వతివతిఁంచుకథావత్సుక. 45

గీ. చుట్టి మిన్నుంది కొనికోట సొంపుమీఱ | నడిమి మణిసాధ పీఠినింపడరేపీడు
పెట్టెఁబెట్టిన పడగల పెద్దత్రాఁచు | పైకిఁదేలిన విధమయ్యెఁ బరిఘమీద. 46

చ. జలరుహ శత్రుమిత్ర ఘృణి జాలముచేఁ బాలివోక నిల్చియు
న్వలయపుఁ గొండయవ్వలి యవార్ద్రత మిస్రమునేఁడు తత్పురిక
విలసిత భమకహర్మ్య రుచివేమఱు నల్లడసారి వెళ్ళఁగా
వలసలు సేయఁగాఁదొడఁగె వారకతద్ధన గహ్వరంబులన్. 47

గీ. హిమకరుండు యానగతులనొక్కింతతడవు | మాగఁవశమునఁగోటకొమ్మనువసంపఁ
బరిఘసొత్తైచివచ్చి తత్పురముచేలువు | భోగవతిఁజూడనిక్కినపొలువుమిగుల. 48

ప(క. అన్నగరంబునందు మణిహర్మ్యచయోపరి సీమకెక్కువే

ఢక్కున్నలి నాత్తులయ్యెడ నెడంబయి చూపునిగుడ్చి చూచినం
గ్రొన్నన వింటివాడమర కుంజరు వీటి విటాలిపైని దా
గ్రన్నననీయ బూని విశిఖంబరి బోసిన చొప్పునదెప్పెడున్.

40

ఉ. హరిహరణ్య హర్మ్యములయందు మెలంగు కరలగ నేత్రలన్
సోరణ గండ్ల మాగకమునఱుచి తముంబెడఁబాసి మించు లి
చ్చోరమి యించుచున్నవని సొంపునఁ జేరెఁప మాడ్కిఁజొచ్చిలో
శారద నీరదావళులు సారధిలేమి భ్రమించు నిచ్చలున్.

50

ఉ. క్రొన్నెలతోడిబంట్లా లతకూనలా బంగరు కీలుబొమ్మలో
చిన్ని మెఱుంగుదీగె లొకొచ్చెన్నువహించిరి నాఁగనప్పరిన్
బున్నమనాటి రాత్రులను బుణ్యపుంగవ్యలు వాడవాడలన్
✓ వేన్నెలకుప్పలాడుదురువేడుక నున్విశులూరఁ జూపఱున్.

51

మ. జలజా తోత్పలహల్లక ప్రచయ చంచద్గఁధముష్టింధయం
బులకించిత్పూ ఫుల్ల పంకజ రజఃపూర్ణాంతరావతక మం
డల సంచారముతై విహార గహనాంతర్వతిక వాతూలముల్
చలువల్ చల్లు నహస్సుఖంబులఁ బురీ సౌధాగ్రపీఠీతతన్.

52

చ. ఘనతర జాలకంబులను కన్నపుగండ్లను దూరితెప్పెరల్
ననపొడి చొక్కఁ జల్లిమదన ప్రధనాంత వధూముఖత్రమాం
బునిచయమా క్తిక ప్రజము ముచ్చిలిపాఱగ సూరఁగాపరు
✓ త్వెనుకొనివెంటనంటి రనలేచెఁ దదంతర ధూపధూమముల్.

53

క. మరుదంతురములు తత్పుర | వరమణి సౌధములఁ గమల వనసౌరభ్యా
గురుధూపధూమరేఖలఁ బరివతకనఁ జేసికొనుఁ బ్రభాతము వేళన్.

54

సీ. ఉత్తిప్తశుండా ముఖోద్భృతస్వణకాదీపానీయ కల్పిత పారణములు
బహుళఘనీధూత బహుళపక్ష తుపాచటలాంధకార విస్మారణములు
జంగమవైఖరీ సంగత ధారేయ ధరణీధరౌఘ సాధారణములు
బలిత కోపావేశ బలనిఘాదన ఘనకఠిన వజ్రోద్యమా కారణములు
స్వైరసంచార మండలీ సాహసీక్య | ధారణప్రాధీమా తుమా ధోరణములు
విమత నరనాథ సైనిక వీరదర్ప | హరిణంబులు తత్పురీ వారణములు.

55

- కా. ఛత్రచ్ఛాయఁ బరిభ్రమించు ననిల స్కంధశ్వరా సంగతన్
జైత్రత్వంబున బొంది దేవవణిభాస్వవోగ సద్భావతై
చిత్రన్ వతికలిసాధులన్ మనిచిమించె బంజకశ్యామలై
ధాత్రీమండలి బట్టభద్రుల గతిం దత్పట్టఁజాన్వీనముల్. 56
- గీ. జవన పవనంబుకన్నను జవముగలిగి | మలయు తమకెందుమజీయగవ్యంబులేక
కన్నుల కగోచరంబులై కనకకలిత | రథమలమరునప్పరి మనోరథములట్ల. 57
- క. చప్పడు వినబడునంతనె | చొప్పడు గురులేయఁగలరు నోదులనంగా
నప్పరిగురి గనియేయుట | చెప్పఁగ నేమిటికె గడుపిచిత్రంబనుచున్. 58
- సీ. వేదసమూహంబు విగ్రహవంతమై ఎలసిల్లెననమించు విప్రచయము
కీర్తిప్రపంచముల్ మూతీభవించిన చందంబునొందు రాజన్యకంబు
నవనిధానంబులు నవయవులైనట్ల వతికల్లునేప్రాద్దు వైశ్యసమితి
యారంభసంభార మాకారముధరించి మాషట్టు గతెబొల్పు శూద్రగణము
- గీ. జైత్ర రథనందనంబులు శంభుమిత్ర | జంభశత్రుపురధ్యయీసంధవసతి
యుజ్జగించి ధరాస్థలి నన్నరీతి | కరిపురంబునఁ దనరె శృంగార వసులు. 59
- ఉ. శంబరదైత్య సుకూటించి చక్కెరపిల్లఁడు వానిమాయనై
య్యంబునఁబూని చేతి విలునమ్మలు నవ్వలఁజెట్టి తాఁకినో
దంబుల నైక రూపములుదాల్చి చెలంగెడినో యనంగ ఏ
లం బురిలోఁజరింతురు విలాసిజనంబులు వాడవాడల౯. 60
- సీ. పూవులసరులైత్తి భుజమూల మండలీ కాంతిచేఁ జలపక భ్రాంఠిఁజేసి
విరులఁగంటిరెయ్యని వీక్షణంబులనన్నఁ గావించియుత్పల క్రమమొనర్చి
విలువచేమైజూరు విదలించుకాంతిచేఁ గుండకుల్లలశలకఁ గుడురుకొప్ప
హస్తాంబుజంబుల నప్పటప్పటికెత్తి జలజాతవిచికిత్స సంఘటించి
యేకజాతి సుమంబు లనేకజాతి | కలితసుషునకి కదంబులుగానొనర్చి
ఫలచితఃపీఠీవుఁ బుట్టించి పిలుతురర్థి | గట్టివాలంబడంతల లష్కట్టణమున. 61
- ఉ. వీడిన కేశబంధములు వీడియు వీడని నీవిబంధము
ల్వాడని కెంపువాతెలు వాడియువాడని యంగవల్లిక
లూగడిన ఘర్మనిందువులు కూడియుఁ గూడని మందయానము

ల్వాడలఁ బూపవెళ్లుదురు వారవధూటులు వేఁగుబోకలకా.

62

వ. వెండియు నఖండ వస్తు మండితంబై స్వగఁ ఖండంబనంబరగి నిచ్చలు దమ్ముము
 చ్చమునిగించిన మత్సరంబునఁ బెచ్చ పెరిగి యిరులచ్చ వెన్నెల లచ్చంబున మె
 సవిన యచ్చందంబునఁ దర్థ వికచకుసుమ వినర గభిఁతంబులైన ధమ్మిల్ల బంధం
 బులవలనను, మరులకొని నెఱి కురులను కెన్నదుల తెరువునఁ గోరిక లీరిక తె
 త్తం దారక లభిసారికలై ముఖ తుషారకరు చేరికకు నేఁగెడు ననంజెలువారు
 చేర్చుకొలఁ దనర్చిన సీమంతపీఠులవలనను, ధళధళ మెఱయు తొలుకటి మెఱు
 వుల మిసమిసమును వసంత లత లామనికడకుఁ బరప నొరవుగల కనుఁ గలువ
 కోనల వెడలు తళుకుంజూపులు కణఁబులకు నన్నువయిడిన యిందునకుంబీతి
 గనుపవృత్తియు నరుగుచు నెనరుదనర ముత్తియవుఁ దటాకంబులని రాకావిధువం
 ద్రికల సీను వీనులవలనను, నెమ్మోము చందంబుల కమ్మ దనంబునకుం గ్రమ్ము
 కొను కొమ్మతుమ్మెదలకు వెఱుబొమ్మలైన ఘృణ చంపకంబులును, వంశ నాళి
 బుల నాళిక నాళికుండు సుర ఘటాపట పర్యట ద్విటపర ధీరతావిహంగంబుల
 పడ నూదంబూనిన కప్పురపుటుండల తెఱంగునఁ జెలంగు నాసికా రత్నంబువల
 నను, వినిద్ర విద్రుమ్మభంగంబులపై నక్షుద్ర సముద్ర వీచి మగద్ర జీవశంబునఁ
 దంహోప తండలబులై నిండిన డిండిర మండలంబు పగిది రంజకంబైన కెంజిగురు
 వుంజంబుమీదఁ జలించు మంజుసుమ మంజరుల చందంబున బొమ్మంచు గమ్మో
 వులను సాంధ్యరాగంబుపైఁజూలకొను చిరునగవు సోగ వెన్నెల వెల్లికిందల్లిడిల్లి
 పయ్యెదఁ జెఱుంగుల మఱుంగిడుకొనియు మదిఁజెగడుడుగుపఱచి మొగమనెడుతొ
 గలచెలి మొగిదలకు నెగరఁదలంచి పరిచయముగఁ దొలుదొలుత పిల్ల చందరుల
 నలక భాగంబులఁ గలయనిడుకొని ముద్దాడు జక్కువకవలకై వడి నమరు నఖలి
 ఖిత రేఖాలంకృత కుంకుమ కుచకుంభ యుగళంబులవలనను, సుకుమార బహు
 మృతొల వల్లికాగ్రంబునం జెంగలించు ప్రళస్త హస్తారవిందంబులఁజుట్టు నావ
 ర్తించు కేసర పరాగభరిత భసలకలభ పెసరంబును బోలెఁ బాలుచు హరినీల
 మణి కంకణంబుల వలనను, నభః కుసుమమాలికా వికాసంబు లాశ్రయా సిద్ధం
 బులను నైఃకాయికసిద్ధాంతంబు ప్రత్యక్షప్రమాణంబును బూర్వ పక్షంబునుగా
 వింపంజాలిన నెన్నడిమి పొక్కిలి పొన్న పూవుల వలనను, నెత్తంపు నెత్తమ్ముల

చెలువమ్ము గల చరణమ్ములకుఁ దాఁగొన్న రవిమయూఘ మంజరుల పోలి
కందనరు సింజానమంజు మంజీరంబులవలనను రఁజేల్లి యొరలుదిపిచి జడిపింపఁ
ఁబూనిన యిండువిలుతుని తళుకుఁ గైదువలకైవడి మేలంగు వారనాఁదీమణి కదం
బంబులవలనను నభిరామంబై యొప్పు నప్పురంబునకధీశ్వరుండు. 63

చ. శరణుకోరివచ్చి తనుసాగిలి మొక్కిన వైరికోటులం
గరుణనుజూచి మాఱులయుగబ్బి మహీశుల గీటడంచి భా
స్వర భుజవిక్రమావృతకు సంవరణబండయి సంతతంబు సం
వరణుండు తత్పరీవర మవారణనేలె నతప్రతాపుండై. 64

ఉ. అక్షయ వస్తుసంపదల కాకరమై సురకోటికెంతయు
స్వీక్షణహృద్యమై భువన విశ్రుతిఁగాంచిన హస్తినాపురీ
రక్షకుఁ డాన్యపాలుండు కరంబనురక్తి మెయిన్వసించె బం
చాక్షరి యందునున్న త్రిపురాసుర వీరవిభాళు కైవడికే. 65

చ. నరహర దైత్య సంహారులునైజవరాంశములెల్ల నొక్కచోఁ
దిరములుగా నొనర్చి జగతీతలమెంతయు నేలవచ్చి ని
చ్చిరనఁగ నామహీరమణ శేఖరుఁడారయఁ జెల్వఁగఁ డామా
భరణమనక వృషాభిరతి వాయని జక్రపుం బంపు సేయుటకే. 66

ఉ. సంగర రంగభూములను సంవరణ క్షీతిపాలు సద్భుజా
సంగత ఖడ్గరాహువు విశంకట టంకనిరంక శౌర్య ని
ర్భంగ విగోధి యూధముల పాండురకీర్తి మృగాంకుఁబర్య సం
ధింగఁబలింప శోణతటి నిండగఁగ్రుంకును భూతసంఘముల్. 67

మ. బలవద్దిట్టహాకారియై దనుజులంభుజించు నమ్మేదినీ
లలనాధీశ్వరు సద్గుణ ప్రకరము ల్లంధర్వ లీలావతీ
తిలకంబుల్లణులించి చందురునియందే బింబసారంబుచే

↓ సైలగల్వెట్టినరీతిఁ దెల్పును విధుచ్చిద్రంబుఁ దారావళున్. 68

సీ. కరుణారసపుంజూపు నగుణాభమగుతూపుం దగహితా హీతులైదగులఁజేసి
నిశితతేజస్సుస్ఫులిక విశదరాజతీర్తిపుష్పవంతులతోడఁ బోరఁజేసి
యుచిత శిక్షారూఢి రచితఁతాప్రాధి దుష్టశిష్టులమీందఁ దొడరఁజేసి

- ధీరతామహిమ యుచారతాగరిమయు సురనగంబుల గినుఁగ బరగఁజేసి
ధరణిబాంపఁజే గీర్తిప్రప్రతాప । భయవశాఁక్షి సరోరుహ ద్వయసమీర
వినమదజరతరవిదింబ వితతరూప । వరకీటాఙ్గరిపుఁడు సంచరఁనృపుఁడు. 69
- ఉ. సారవిఘాతి రెండన వృషధ్వజుఁడాకృతచేద దృతీయ బృం
దారక జైద్యుఁడీధ శుచితాగుణమందుఁ జతుర్థ పావకుం
డారయ భూమిమోచుటకు నైదవ దిక్పతి దానరేఖచే
నారవ కల్పవృక్షమన నన్నరపాలుఁడు మించె గీర్తులక. 70
- శా. ఆరాజేంద్రు ప్రతాపహిన్న దిశజేంద్రా రాతి ఖేరాటవీ
వారంబులైన నేఱ్ఱి వజ్రము పసల్వారిచినం గాంచి దు
ర్వారజ్జ్వల కరాళ బాడబళిఖావద్దావధూమధ్వజు
ల్రారంబైన భయంబునన్జలకుభృద్దు శ్రీస్వస్థులై రుద్ధతిక. 71
- గీ. ధాతవన్నె చూడఁ దత్తేజ మొరయఁగా । మెఱుంగు వచ్చెఁగాక మేరుగిరికి
జైలరాజమునకుఁ జామీకరప్రాప్తి । గలిగియుండనేమి కారణంబు. 72
- చ. వికట విరోధి రాజులటవి నిరిదుర్గము లాశ్రయించి యెం
డొకరికి బెట్టుకుండ్లన నృపోత్తముఁ డందఱక్రొవ్వడంచి ము
న్వికలులఁజేసి క్రమ్మఱుగ నిల్పునునారుబలిష్ఠమైనఁ గ
ర్షకుండది పెల్లగించి యపరస్థలి నాటిన చందమొందగక. 73
- ఉ. శాలివనంబులందిరుగు శారికల న్రొదచేసి రొప్పుచుక
జేలఁబడింజరించి నునుజేల చెఱంగున నాననశ్రమాం
భోలవముల్లరించుచు నృపుంగవు నాతనిఁ బాడుచుందు రా
బాలవయః కధానుగుణపద్ధతిఁ బామర భామినీజనుల్. 74
- క. ఇలభరియింప నృపాలుఁడు । తలయెత్తిన నాడుమొదలు ధైర్యముతోడ
న్దల లెత్తిరి ఫణివల్లభ । కులజైలదిగంత దంతి కూర్మ కిటీంద్రుల్. 75
- క. మానసభవు చెలువంబున । మానుషముగ గెలిచియున్న మహిపతిఁ గొనిరో
మానవతత్తులిడరోయన । మానవ సతులకును ధరణి మండల మందుక. 76
- ఉ. ఆతని చెల్వమెట్టిదో ధరాధిప జైత్ర తదీయ దండయా
త్రాతదనంత రోద్ధిత పరాగము విన్నులు ముట్టినట్టి వే

ణీతట సంగతంబయిన నిజకరవల్ల ఘరాణ కల్పకో
ద్భూతలతాంత రేఖవని బొంకును భుతక కదత్పై యింబునన్.

77

క. ఆరాజన్య కుమారుడు । తారుణ్య వయోపిఘాతి దనరెవసంత
ప్రారంభ సమయసంభ్రమ । సారశ్రీకలిత నవరసాలముఁబోలెన్.

78

జ. ఇవిధంబున నవయావనారంభంబున జగన్మోహనాకారుడైన వ్యంజన బరువం
బుగల పువ్వుకైవడి పోడశ కళా సంపూర్ణుడై యుద్దాన రేఖా లక్ష్మీతలచైనభ
ద్ర దంతావళింబులేవ ననన్య సామాన్య లావణ్యంబునకు నాటపట్టు కెఱుజ
యంత వసంతాదుల మందాక్ష భరామంద పారావార నిమగ్నులంగావించి పి
క్క టల్లిన చక్కదనంబునకు దిక్కయిన యకుటవలయే శ్వర మూర్ధన్యం డొ
క్కనాడు.

79

సీ. బృందారకానీత మందారదామంబు కమనీయమాళి భాగమునఁజుట్టి
ఘననూత్న నవరత్న ఖిలీతకీరీటాది కలితఘాషణము లంగములఁబూని
మృగమదకాశ్శీర మిళిత చందనవర్చ మిసమిసల్వారంగ మేననలఁగి
దైత్యగులులోపక మెఱసిరింగులువారఁ బసిడివ్రాతలపట్టుపటముగట్టి
కటకబాహులూప కంఠ శృంగారవనము । చూచు వేడుక వేడలెఁగలచుకవితాన
జయజయధ్వానసంభ్రమసమయమిళిత । మహితరాజితమగుసభా మంటపంబు.

ప. ఆసమయంబున సేవాసముత్సుకులై యెండ్లారుంగడిచి నడతెంచి యంజలిపుటం
బులు మకుట తటంబుల ఘటించు నిఖిల దేశాధీశ్వర కుమారుల నవలోకన మా
త్రణంబునఁ గృతార్థులంగా నొనరించి, విగళిత నితంబంబును, దట్లతా సముల్ల
సితకనకరజ్జు సంయుతంబును, ధగ ధగిత వివిధ కిరణ భరిత సురభ సుస్థలిత ని
స్తుల పరిస్తోమంబును, గండస్థల పరిస్రవన్నద జలాసారదుద్గినంబునగు గంభీరవే
దియను కుంభీంద్రంబు నారోహణంబు సేసి ప్రావృషేణ్య వాహంబు నెఱిగిన
పజ్జాన్య చందంబున ఘంటా పథంబునఁ జనునెడ దీపిజనిచయంబు పుష్ప వర్షం
బులు గురిసెనో యన హర్షార్ధగ్ర భాగ సంవత్సర వధూజనులు చల్లిన యా
చారలాజ సమాజంబులు పయిందొరుగ నల్లనల్లన గంభీర గమనంబుల నారా
మంబుడాయఁజని గజావ తరణంబొనరించి హితమిత పరివారపరివృతుండై.

సీ. మాకడమందార మల్లికామాలూర మాతులంగ వధూక మండితంబు

కర్పూరకదళికా కలీవీర కాశిక కందరాళ కదంబ కాంతిదంబ
వాసంతికావల్లి వకుళవంజులదివ్య వరవర్ణి నీవార వై భవంబు
రాజవృక్షరసాల రాజోదనస్థల రాజీవ రాజీవిరాజితంబు
నైనయాకేళి వనవీధి కాంతరంబుఁ | జొచ్చి సలలిత ముకుళిత సుమితఫలిత
తరులతా విభ్రమంబుల నరయసిలీచి | చాలజూపట్టెనవ్యవసంతుండనఁగ. 82

సీ. మవ్వంపు విరవాజిపువ్వుఁ గొమ్మలలోనఁ జిక్కిన కలిగొట్టు చెట్టుజూచి
గురుమింద పూగుత్తి గుబ్బలతాకునఁ బులకించునెలమావి పొదలజూచి
మొల్లంపు మొల్లల పల్లవాంగుళముల గిలిగింతలకునొప్పు ములగఁజూచి
పరిసర ఫణిలతా పరిరంభణంబున మాన్దొన్నలేబోక మాన్దుజూచి
తనమనంబున ముచ్చటఁ గనినరీతి | సొరదినయ్యెడఁ బలుమాటుచుట్టివచ్చి
యర్వరామండ లేశ్వరుండొయ్యనొయ్య | నరిగె వేటొకతరువాటకవటు గదలి.

శా. రక్తా శోకము యావకద్రవ పరిభ్రాజ ద్వధూపాదసం
సక్తిం గోరకనేవగించు గతి లజ్జానన్ది తానంగుడై
రక్తాపాంగుడు రాజుచేరె నవలక ద్రాక్షావలిక నూత నా
సక్తులారె తలంప నెట్టియెడల స్సర్వసహా ధీశ్వరుల్.

84

ఉ. క్రాలెడు పూవుగుత్తుల శిరంబుల గెండెడలట్లు తాల్చి ని
గ్గోలము నిద్రుమంబుల విలోకనఁజేసి సుమచ్చలంబున
నాబ్బల వధూకముల్లపసుపండిన వెనకజడ త్థిరింపఁగా
నేలయటంచు నవ్వఁగ మహీవలయేళుండు చూచె వేడుకక.

85

గీ. మడటబండిన దానిప్పుమానిపండ్లు | శుక్తికెవడివిరిసినఁ జూచివిభుండు
పద్మరాగంబు లపరంజి పాత్రనునిచి | యారతిచ్చెనువనలక్ష్మి యనుచుఁబొంగె.

క. మలఁచూచల నిలయానిల | వలయావలగతుల రాలె వనకుసుమంబు
త్యైలిచాగవిలుతుఁ డవ్వభు | చెలువున వెఱుగంది వదలుచే దూవులనక.

87

సీ. గడెనున్నదామేటి గమికాని పెనుచిప్ప పదభద్రపీఠమై కదలకుండ
నతలాదికములైన యైదురెండు జగంబులాల వాలఖ్యాతినావహింప
నంతరిక్షంబెల్ల నాద్యంతమునఁజూడఁ బ్రకటప్రకాండమై పరగుచుండ
స్వగోక జనలోక సత్యలోకంబులు శాఖాశిఖా ప్రదేశములుగాఁగ

నరయనీరేడు జగముల నాక్రమించి । విశ్వరూపంబుఁగైకొన్న విష్ణుకరణి
 నమరికన్నుల కద్భుతంబైతనర్చు । ఘనరసాలంబుఁ గాలచై నజ్జనఁభుండు. ౬౮
 వ. వెండియు నయ్యామ్ర భూజంబు భూచక్రంబునకు నీడగాఁ బట్టిన హరిదాత ప
 త్రంబు చందంబున వియత్తలంబు నొత్తరించి నెత్తమ్మినంటు మించు నొకించు
 కయు సుడియనీక యాచ్ఛాదించినం గినుక పొడమిన మాడిగ వేడి చూడ్గిం
 డెక తెక నుడుకంజేయు తోటం దరుగుహాముఖంబుల నెఱి నిగఁమించు చలచరీ
 క సంచయంబుల కరువలెందవిలి రవులుకొన్న యరవలెయుంబావలునుగా గగ
 నపథంబునం దిరుగునెడం గిసలయపుటంబులం దగులవడిన యుడుగణంబులు మ
 ద కరటి కుంభ యుగళ విదళన ప్రకట కంఠీర వఖర నఖర ముక్తలంబులు ము
 క్తాఫలంబులుంగా గులమహీధరంబు సారూప్యంబు వహించి యెండొక
 యెడ నిరతన పథంబునం బ్రవర్తించు పరభృత భృమర కీర విసరంబులకు నన
 వరతాన్న సత్రంబు లిడన్వైవడి పల్లవగుళుచ్చ ఫుల్ల కుసుమోల్లసిత ఫల తల్ల
 జంబులతేత సల్లలితలబై నభోషధ్య సమధ్యాసన తారకా లింగేశ్వరునకు స్థా
 ణుత్వంబు నివర్తింపంజేయు శాఖోపశాఖలచే నభిరామంబై నిలింపదం పతులకు
 విహరణ స్థావరంబై నక్షత్ర గ్రహతార కలబులకు విశ్రమ నివాసంబై యుండ
 నద్భుతంబును నతియశ కౌశుకంబును నెనఁగొన్నమనంబుతో నప్పేదీనీశ్వరుం డ
 మ్మావి నీడకల్లల్ల నరుగుడెంచి యయ్యెడ నొక చంద్రకాంత శిలాతలంబున సు
 ఖోప విష్ణుడైన సమయంబున.

89

క. ఘృణిశాలి కంకశారుణ । మణిపంక్తింగాంచి దాడిమఫలాశనద
 న్మణిబంధముపై వ్రాలెను । బ్రణుతించుచు నొక్కచిలక పటువేగమునక. 90
 సీ. పులుడిండిమాసికలంబుల వన్నెగలయొకెలాకపంకజీకట్ల నుసుకుకొలుప
 గరికిచాయనుమించు గరుదంపలచ్చాయ హరిణంబులకు నడియాసకొలుపఁ
 గుంకుమపక్షము లుగవలయ రక్షక తౌమవాసముచంద్ర కావిగట్ట
 నచ్చగారచ్చద గుచ్చంబులొకచక్రి దీనారటంకాల సోనగురియ
 విశదపత్రంబులొకగ్రాహ విస్తరించి । చక్కఁజందరు మిసమిసిధిక్కిరించి
 దివ్యమగురాజ కీరంబుఁదేరిచూచి । నృపతి యొకింత తడవునిర్నిమిషుండగుచు.
 డి. వ్రానిన పంచసాయకుని వార్వము నీక్షణచేసి విస్మయో

ద్వేల కుతూహలంబులు మదిందగుపారఁ బయోధిమేఘుల
పాలక మండలేశ్వరుండు పద్మ ఝషధ్వజ లక్ష్మ్యమైన కేం
గేలందదంగము స్నిమిరె గేలరసార్ణవ మగ్నచిత్తుడై.

92

గీ. రూపసంపద చైత్యమునోపలేక | యోడి జాబిల్లి మేనల్లుడు పద్మగాఁగఁ
దనమ సామాణి తేజిని బనుడఁబోలు | ననుచుఁ బలికిరితమలోన నాత్మజసులు
వ. అయ్యవసరంబున నారాజకుమారుం డనేక ప్రకారంబుల గారవించి యపార
కారుణ్య రసకూలకవ హృదయపంకజుడై సద్యోపిలాస పఛేళిమ సహకా
ర ఫలంబులందెచ్చి యిచ్చిన వామేతర చరణంబుపై నుంచి చంచూ వుటంబులు
విదళించి మధుర రసంబు లాస్వాదించి కరాం గుళె నిషీడిత రసాల రసంబులు
గ్రోలి తదీయాంగుష్ఠంబునకుం జీరమణిలు నిమరుకొని యుండ నచ్చిత్రవర్ణ వి
హంగ వుంగవంబుతో నారాచ సింగంబు ధనుర్ధరుండైన వురుహాతు చెలువం
బుదాచ్చియుండెఁ దదనంతరంబు.

94

ఆశ్వాసాంతము.

శా. పాటీరాచల హాటకక్షేతిధరప్రాకృశ్చివక్షోణిభృ
ద్వాటీ కూటగు హానిబద్ధనవ ద్రాఘిష్ఠ శాన్తాయుధ

*

*

*

*

*

ద్వాటీ దుందుభి భాంక్రియా బధిరి తద్యావాపుధివ్యంతరా
పంచచామరము.

95

కళావతీమ తల్లికా వికాస గల్లపాలికా
విలాస దర్పణావలోక విభ్రమైక లాలసా
గళద్గళ స్థలత్పద స్రగల్ప నివృతచ్చర
శ్చలతగుబుధితాపిత స్రచండ చంద్రహాసకా.

గద్య. ఇది ప్రైమధ్యు కృపావిశేష లబ్ధ సార సారస్వత పవిత్ర విలస ద
ద్వీకి వీరయామాత్య పుత్ర సరస గుణసాంద్ర గంగాధర కవీంద్ర
ప్రణీతంబైన తపతీ సంవరణోపాఖ్యానంబను శృంగార
కావ్యంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

తపతీసంవరచోపాఖ్యానము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

- (బ్రాహ్మకుల-వలయపాలన | సామర్థ్యవిశేష శేషశయన జయ శ్రీ
ధామ మహాకాన్తత్యకళా | హేమాద్రికులేంద్ర మలికి యిభారామేంద్రా. 1
- వ. అవధరింపు మారాకుమారుండు సవయసులగు సఖులతో నిట్లనియె. 2
- ఉ. ఈశుకరాజు నెయ్యెడల నెన్నడునేను మడియపట్టణా
భ్యాశ వనాంతరాళ తరుపక్షులఁ జూచి యెఱుంగమున్న మీ
రీశబలచ్చద ఛ్చురితహృద్యతర ద్విజశేఖర ప్రతీ
కాశకమైన రాచిలుకఁ గంటిరే ! చెప్పఁగనైన వింటిరే ! 3
- సీ. ఎందుండి వచ్చెనో యివ్వనస్థలికిని బంచవర్ణంలైన పక్షిరాజు
మోచ్చీటనుండెనో యీబింబఫలభోజి మనపొలాన మెలంగ వనమెఱుంగ
మిదిప్రోది చిలుకయానెన్న నన్యముగాదు మ్రాసిపైఁ జిలకకై మఱిగియున్నె
యిదియుండు వనవాటియేలనే మిటవెల్లి యాసేచనకమూర్తి యండజంబు
భారతీదేవీవీణతోఁ బలుకుచిలుక | యిదియకాఁబోలు లేకున్ననీధరిత్ర
నమృత మధురాక్షరములైన యట్టిపలుకు | లితరకానన శుకరాజీకలగలుగు. 4
- సీ. కలిగెఁబోమనకేలి కనకపంజరశారి కలకెల్లఁజదివింపఁ గడఁగునొజ్జ
యబ్బెఁబోమనరాజ హంసమండలికెల్లఁ గవనముల్ వినిపించు కవివరుండు
చేరెఁబోమనప్రోది చిలుకబోదియలకు గానవైఖరినేర్ప గాయకుండు
దొరకెఁబో మనగృహంతర మయూరములకు నాట్యంబుశీక్షించు నటవిఘండు
మనభవననర్మ విపినసీమంబులందు | వితతమధురఫలంబుల విట్టవీఁగి
చాలసంపన్న గార్హస్థ్యులీలనున్న | యామ్రసాలాది లేరువులకమ రెనతిథి. 5

- క. ఇదెమాడుంకి పతంగము । మదిలోన సదుత్తరముగ వటుమాటాడం
గదిరెడుగతి నేంబడికెన । యుచితంబుల నాలకింప నొక్కడువీనుల్. 6
- ఁ. అని బహు ప్రకారంబుల నబహుమానంబును సానురాగంబును సోల్లాసంబు
నుంగా నెచ్చెలులకుండాపి యారాజ తిలకుండు పలుకుచున్న సమయంబున రా
చిలుక మనుష్యభాషణంబుల నిట్లనియె. 7

— శత్రు సాంధర్యము రాజుతోఁ జిలుక చెప్పట —

- శ. ధూవలయాధినాథ! పరిపూర్ణకృపైకనిదాన! నీమనో
భావక భావుకత్వపరిపాటికేచాటికే రావతిప్రియం
భావుక మామకీయ మృదుభాష లశేషకళావిశేషవి
ద్యావిభవప్రభుత్వము సుపాజితసర్వజగత్ప్రశంసయుక్. 8
- ఁ. మహానుభావా భవదీయ పరిజ్ఞాన చాతుర్యంబునకు మమబోటి తిర్యగ్గుంతువుల
కు నెంతదూరంబు నీహస్తావ లంబనంబు గలుగుటంజేసి ప్రశస్తుండనైతి ; చరితా
ర్థుండనైతి ; పురాకృతంబులయిన సుకృతంబులు ఘోర్మృఖంబులయ్యె ; నీవకారణ
బంధుండవు. కాన భవద్దర్శన ఘటీయంత్రంబు మదీయమనఃకూప కథారసంబుల
వెడలించుచున్నయది ; మీయానతిచ్చిన ప్రకారంబు నగుదు ; నన్నదీయ వృత్తాం
తంబు వినిపించెద ; సావధానమతివై యవధరింపుము. 9
- నీ. బంగారురంగైన బ్రహ్మాండభాండంబు మేఱుంగడునెవ్వనిమేనిచాయ
భర్మభూధరశృంగభాగంబునారవెట్టుఁ బ్రతిదినంబెవ్వనిరథపథంబు
ముకుళితంబుజబద్ధముఖరాళిమోక్ష జాతోత్సవంబెవ్వనియుదయవేళ
✓ గ్రహచిత్రితాకాశరంగవల్లికద్రోక్- సీవనత్తులెవ్వనిసీతకరములు
రజనిదినములుమేరలేర్పఱుపనుమత । గడంగునెవ్వనిసూతుండగ్గనమణికే
దపతియనంగలయువతి రత్నముజనించె । రత్నమునంబుట్టు నొంశాకరత్నమనంగ.
ఁ. సారససంభవుండఖిల సర్గనిమిత్తముగూట్టియున్నకృం
గారరసంబునెల్లనిడి కాతుక మొప్పుగనీతలాదరిం
గారచియించియెండాక సుగంధిస్సంపంగలేమిఁ బట్టుచే

- బారలు పెట్టుచును బుచ్చును బుద్ధులుగా బ్రాహ్మణుల ! 11
- చ. అనయము కోమలాయతము లాచమరీమృగవాలభారముల్
వెనుకకులెన్నయందునట వేమఱునిప్పటివేళ నానితం
చినినునుసోగ వెండుకల మేలిమికిం బ్రతీయంచునందఱుం
✓ బనివడివచ్చితోకలెగబట్టుదు రేమనవచ్చుభూవరా ! 12
- చ. కమలముపూణక చంద్రముండు కాంతిర్మురైక నిదానులయ్యెనీ
రమణిమొగంబుచెల్వనఁ బరాజయమందుట సిద్ధమిప్పుడుం
దమకుంబరస్వరంబు ముఖదర్శనమబ్బినవేళఁ దమ్మినే
గమెముకుళించు జందురుండుగందు మనంబునగ్గజేఱఁగఁ. 13
- గీ. చక్కఁదనమున నానరొజాతగంధి | పాటికలకంతిలేదని పద్మభవుండు
✓ వ్రాయులిపికాస్త్రదంబదే వనితసుదురు | వేతెయదుగంగ నేలతద్విభవలీల. 14
- క. లోకేశుండు నిర్మించుచు | నాకామినిఫాలఫలక మందత్తరముల్
✓ తోకులుగవ్రాసియురుగడ | శ్రీకారములిడినయట్లు చెలువగువీనుల్. 15
- క. తెలువకఱివకబామ్మలు | తెలుగంటిసిడెంబుగలుగు ధీరునిచేతక
మెఱయువెలిచాగివంటికి | వెలుబామ్మలనంగఁ దనరువిభ్రమమెనఁగఁ. 16
- సీ. ఇంతికన్నులతోడ నీడనవచ్చునే గండుమీలనినీరుగారుచుండు
నతివచాపులకును బ్రతీయనవచ్చునే మరునిబాణములకు నెరసుదఱుచు
తరుణిదృష్టులతోడ సరియనవచ్చునే కలువపట్టపగలు గానలేదు
పడఁతిచూడుకలతోడ బాటనవచ్చునే రేఁజీకుతైననీరేరుహములు
నీరుగ్రమ్మక యెచ్చోటనెరసులేక | చూడఁదగియెల్ల పొద్దునుసొంపుశూని
కొలఁదివెట్టినఁ దరగవక్కోమలికని | జేరలంతలఁగన్నులు ధారుణీశ. 17
- గీ. తరుణినానతోడ సరివోలఁజాలక | చాలనుడుకుచుండు జంపకంబు
| లందుకతనగాదె యఖిలజనంబులు | ముడువనొల్ల రిపుడుతోడవుగాను. 18
- క. ఆకమలానన పలుకుల | నే కోరిశుకంబు లుండు నెడచాయకయి
య్యైకలముమెనువి పలికెడి | కోకిలముల కథయదెంత కువలయనాధా. 19
- సీ. చిలువేరుచాయతోడ జెలిమిసేయునుగాని తొలుసంజమసలక నిలువలేదు
మసలనివన్నెచే మహిమగాఁచునుగాని పవడంబుభరిత మార్గవముగాదు

మార్దవభరితమై మలయుచుండునుగాని తలిరాకుమాధుర్య ధర్మిగాదు
మాధుర్యధర్మియై మహీనిరంజిలుఁగాని బింబంబు గఁధబంధఁబుగాదు
పలుకఁజూనికెంజాయఁ బరిధస్థిలి । మార్దవసమంజసంబయి వధురమగుచు
వదనపంకజ వాసనావళితమైన । తరుణికమ్మొవితలంపఁ జక్కెరలదీవి. 20

క. పవడంపు మోవికెంపున । సవనవగాఁ జంద్రకావించినదైన య
ట్లవిపలువరుసలె యమరును । నవదాడిమ ఫలచయంబునలుపుదల్పికో. 21

గీ. తరుణకలకంతకంఠి కంధరముతోడఁ । జెలిమిచేసిన జలజంబుచులకనగునె
✓ పోరిపోరికదా తమవారి కెడసె । బల్లిమనివైరిఁ గూర్తురేబంధులైన. ✓ 22

ఉ. నూనశరాసనుండయిన జోడుకుదూఱవిభాతినున్నయా
మానవతీఘజంబులను మార్కొనశక్యమె పంకజాకరో
ద్భానమ్మణాళ వల్లులకుఁ బైనిబటారమెకాకవారికి
లోనలూటారమాట మదిలోకులెఱుంగరె వేయునేటికి. 23

ఉ. అక్కమలాక్షిహస్తముల యందమునేమని విన్నవింతునే
నాక్కొకవేళ నక్కీసలయొప్పి సమీపమునందునున్నచో
జోక్కొప్పుదమ్మి పూవులనుచుందరుణ భ్రమరాళివ్రాల్చుఁగం
పెక్కినపల్లవంబులను నిచ్చగుడాయును గండుఁగోయిలత్. 24

గీ. పద్మకోశస్త్రబకకోక పద్మకుంభ । కలశములచాల చనుదోయిగలుచుటరస
పేరుకొనిదుఃఖమిహపంచభిస్సహయని । మనునునెవ్వనుడుగునద్రీమండలంబు. 25

మ. నవలావణ్యపుఁ గుప్పలైనచనుఁగొండల్ రెంటిసెంతేయధే
వ్యవిహారంబులుసల్పి నాభియను కాసారంబులొక గంతుడం
తివగాహంబొనరింపఁ బోవనటమధ్యే మార్గ దానాంబుసం
భవరేఖా కృతినారుకాటుకొనియెం బద్మాక్షియంగంబునన్. 26

క. శృంగారపూరితంబగు । నంగననాభి తటాకమందురువడిమై
నంగజగజంబు మునుఁగఁద । రంగలుపైకుచ్చినట్లు రంజిల్లువళుత్. 27

క. వడిగలనుడియొడికారము । తడఁబఱుపంగడఁగునాభి తరుణికిసమరై
నడిమిసదసద్వివేకము । కడఁగానకకుండలించెఁ గంతుండనఁక. 28

గీ. అలఘుశృంగారవారి పూరాభిపూర్ణ । తరణిమతగాన నాభిగర్తంబునందు

మండలావర్తసంచార మహిమగలిగి | ఘననితంబంబు పేరినైకతముదాల్చు. 29

చ. దశసుమనశ్శలాటుఫలతల్లజకాండమయాత్మదేహముం
దిలపరిమాణమైనఁగడు నిష్ఫలమైచనకుండ నెల్లవా
రలకుపకర్తలై తగుపురాకృత పుణ్యవశంబునంజుమీ
యలికులవేణి కూరుయుగమైవెలసెం గదభిమహీజముల్. 30

ఉత్సాహ. హరిమనోజకుంటుంబరూపసమగ్ర కీర్తిపరిస్ఫుర
ద్విరదకాహళియున్నముం గొనిదేవతాగ్రణి మైనపం
కరుహగర్భుడొనర్చెనో యనఁగమ్రకాంతి కరంబులై
సరసిజాక్షికేజెన్నుమీతెనుజంభు లంగజమోహనా. 31

క. వెత్తములునత్తమిల్లిన | నెత్తమ్ములుగ్గిందుపడిన నిర్భరభీతిక
లత్తుకయాచెలిచరణము | లత్తుకకొలువందొడంగె ననవరతంబుక. 32

మ. నయనోల్లాసకరంబులై కువలయానందైక సుధాయులై
జయశీలప్రసవాయుధ ప్రకటతేజః పుంజవగ్నిమై
స్వయముతకంఠ చకోరదంపతిచమూ సౌభాగ్యయోగ్యంబులై
నియతిదద్రమణి నభేందురుచులున్నిద్రంబులైచెల్వక. 33

చ. తరుణి శుభాంగరాజ్యమును దారొన యావనరాజుచేరఁగా
సరగునబాల్యరాజువెడజారిన యప్పుడు మధ్యభూమినిం
గరువుజనించె జన్మవయుఁగయ్యముకై మొనలేర్చె త్నామదాం
బరములరాజకంబయినపట్టున నెట్లును బుట్టుకుండునే. 34

క. ఎలజవ్వనంబుగూడిని | లలనారత్నం బగణ్యలావణ్యముతో
విలసిల్లెనాడునాటికిం | బులుగడిగినమత్తియంబు పొలుపుదలెర్పన్. 35

చ. తపసునిమేనఁబుట్టిరి సుధామినులిద్దఱు కమ్రకాంతియుం
దపతియనంగనందొకటి దట్టపుజీకటకపుమన్నెముల్
చపలతఁబాఱఁగొట్టు నిమిషంబునరెండవ యీసుగఁధిప్రా
యపున్యపకోటి యాత్మమదనాంధముం గప్పునుధాత్రిచిత్రహీన్. 36

క. వాచావధూవిడంబిని | యాచారుకటిరధాంగయాసకలకళా
వైచిత్రినిగావున నా | కాచార్యత్వమువహించె నయ్యమహీంద్రా. 37

- సీ. ఆజుగములతోడఁ బాఁగఁగఁబుగా నగమముల్ సరహస్యముగనుజుదివి
కావ్యజాలము లలంకారమిశ్రమముగాఁ గరతలామలకంబు గానొనర్చి
భావ్యభక్తికపాత పాతలజలజలంబు లాలాజలంబు గాలీలఁగోలి
మీమాంసలేకుండ మీమాంసయుఁబడిని బ్రహ్మసాక్షాత్కార భావమంది
పేగుబలమునఁ దత్వవిచారగరిమ । శుకమహాద్విజముఖ్యుతో సూడువట్టి
✓ యున్నచాకిక నితరాంధ్రముక్తియెంత । హస్తీ పదమున నడఁగవేయడుగులెల్ల.
- వ. ఇవ్విధంబునమధ్యమూర్తియగు నవ్యమషికి నవయావనంబు ఘటికాభాజనజ
లంబుచలంబున వసంతసమయ సంతానలక్ష్మిక చందంబుననున్న మనంబుననిట్లని
వితర్కించితి.
- ఉ. ఎవ్వఁడొకోప్రతి తుణమునెక్కువగా నభివృద్ధిబొందునీ
జవ్వనిగోరు వెచ్చని కుచద్వయదుర్గము లాశ్రయించిక్రొ
మ్మవ్వవుడీ గెవోనిరతమానినికొంగిట రాజ్యలక్ష్మీజేఁ
గొచ్చిన సూనసాయకునకుఁ మదిఁగొంకకబొమ్మవెట్టెడుఁ.
- చ. జలజదళాయతేక్షుకుం జక్కదనంబు విలాసవిభ్రమా
వళియునొనర్చినట్టి యలవారిజసూతి యవశ్యమిమ్మహా
స్థలమునదత్తమంబయినఁ జక్కనిరాజు సృజింపకుండునే
↓ నలువగు హారవల్లరికి నాయకరత్నముఁ గూర్చువైఖరిఁ.
- క. అనిమామకమానస మున । ననుతాపముతోడఁదలఁచి యెక్కువలఁచుట
చనకుండగిననృపాలక । తనయునివీక్షింప నధికతత్పరమతిన్.
- ఉ. కేరళ కొండణ ద్రవిళ కేకయ కోసల లాట చోళ గాం
ధార కళింగముఖ్య జననాథవరేణ్యుల నెల్లఁజూచి యీ
వారిధిమేదిసీతల మవారణమైపరికించి వచ్చియుం
గోరిక పారమండక వికుంతితచిత్తుండనైతిధూవరా !
- గీ. వనితనిట్టిరూపవత్తిఁజేసి శంభుండు । తగినవరునొనర్పఁ దలపడఁడయ్యె
ముసలివేల్పుగాన ముదిమదిదప్పెనో । సేయనేర్పలేక చిక్కువడెనో.
- వ. అనిసంశయాకులిత చిత్తుండనైయొక్కనాఁడు పెక్కుచేతంబులరిగి నభోమా
ర్గంబునవచ్చునెడ బహుకాలయాతాయాత ప్రయాసంబునంజరణ తలంబులకు

39

40

41

42

43

44

దుర్బలత్వంబును గరుచంచలంబులకు నచంచలతయు నుదరంబునకుఁబుఁగుచో భ
రంబును గంతప్రదేశంబునకు దాహవేశంబును భావంబునకుఁ జింతావిర్భావం
బును బాదమిన వీనుల వినుకలిపానుగుపడం గన్నులఁజెన్నెరులుగ్గిమ్మ సకలేం
ద్రియంబులు నంతర్గతంబులయి మలమలమాడి విలవిలమును నెఱకలతోఁగగనప
థంబు దప్పిపడునెడ నంధునకుదివ్యదృష్టిగలిగిన విధంబున నయాచితోపనతంబ
యినయీసహకారభూజంబు సంజీవనోపధంబై యవతరించినం దదీయచ్చా
యాశీతలవాత పోతంబులఁజేదఁదేరి కనువిచ్చిచూచి యచ్చెరువునంది. 45

సీ. ధారాశుభకరంద ధారాలహరిలోన నొడవిభేదమువాయ నోలలాడి
పఠాఁగ్రనిస్సరత్ఫల రసబిందువుల్ తుంభదీఱఁగడుపారఁ గ్రోవిత్రిలి
శీతలచ్చాఁచూసమేత వాతంబులు సారఁగఁమైయెఱకలవిరియఁజేసి
కిసలయకుట్కులాకృతి చంచువుటమునఁ జీత్రపక్షముల్లచికులవాపి
యఖిలశౌఖిలఁ జంక్రమంబాచరించి । మోదముగజాలవారితో ముచ్చటాడి
ప్రభమశకునానుకూల్య సంపత్తి నైన । దైవగతిఁగంటినేఁ బునఁజీవనంబు. 46

క. ఈయెలమావికతంబున । నాయలమటఁడై జీవనంబిడకంటఁ
నీయనుపమరూపముఁగని । తోయధిగంభీర మనసు దుందుడుకుడిగఁ. 47

ఉ. అంకపుజంకలేనియమృతాంశునిఁజూచిన చందమయ్యె నీ
వంకభవత్స్వరూపరుచి వారిఁబురంబిది లేకయుండినం
బంకజసూతితత్సమ కుమారకుఁజేయఁగలేనిదుర్యశః
పంకమువాపుకోఁగలఁడెపాయక జన్మ సహస్రకోటులఁ. 48

క. నీలావణ్యముఁజూచిన । త్రైలోక్యములోని కంబదళనేత్రలకుఁ
వాలాయము మకరాంకుని । వాలాయమునాటకున్నె వసుధాధీశ. 49

ప. అనిబహుప్రకారంబుల నారాజకీరంబు సారంబగుతపనసుత లావణ్యరసపూరం
బునకు యోగ్యంబుగా నిజతమాసౌభాగ్యంబు నగ్గింపనప్పుడు వెడవిలుతుండబ్బ
రతకులతిలకు మానంబునుజేడినమీను తనవలకులోనయ్యెనని చయ్యనఁదియ్యవి
టి గవిసెనఁదివిచి నవశితముఖ పుంజశంజినిరావంబు రోదసీకుహరంబుఁబూ
రింప సారిచినగట్టు బిట్టువలించిచిత్తంబు తత్తరింపనాత్మగతంబున. 50

క. చిలకలపలుకులు రసములు । చిలుకునుభువి నెట్టివారిచెవులకుఁజవుతై

- చిలుకలకొలికి ప్రసంగము । చిలుకప్రళయంబునెని జెప్పగనేలా. 51
- సీ. మనసారంగలిగి యాఘనసారవాసన యధరామృతము గ్రోలనబ్బునొక్కొ
చేతులారంగ నాశీతాంశుముఖి గబ్బుగుబ్బలుగబళింపగూడునొక్కొ
కన్నులారంగ నాకలకంఠిసౌందర్య గరిమంబువీక్షింప దొరకునొక్కొ
వీనులారంగ నావికచతామరసాక్షి పలుకులానింపంగఁ గలుగునొక్కొ
యకటయేరీతి నాదుకోరికఫలించు । నెట్లుదరియింతు నతిలజ్జనేమిసేతు
నెవ్వధంబున నిర్జింతునించువిలుతుం । బల్లవాధరి చూపులపొచ్చులేక. 52
- క. ఈరీతినిమదిచెదరిన । నారాచకుమారుఁ డాత్మనదృతపడిన
స్నూరింపవచ్చెఁగా కీ । కీరంబునిచింతయుడిగి కీలించెధృతిక. 53
- వ. ఇట్లువలరాచరాచవాని నారాచంబులకుం జిత్తంబుతత్తరింప మెఱుమెచ్చులకేని
యు ధైర్యంబుగీలించి లుప్తమీనజలాశయంబు చందంబున నినిఁద్రనిమ్రంపనయ
న పద్మతనూభారుండై నృపకుమాగుండు ముహూర్తమాత్రంబు చింతించిరా
చిలుక పలుకులం దనకునవకాశం బొసంగిన తెఱంగుదొంచిన నిట్లనియె. 54
- చ. పలుకులజాణవో చిలుకపంజరమందు వసింపఁజేసిన
తృలములుదెచ్చిపెట్టి దినపథతిమచ్చికఁ జేసినేర్పినం
బలికినపల్కులే తిరుగఁబల్కెడుచిల్కలులేవె నీవలెం
బలుకులఁదేనెలుట్టి పడఁబల్కెపుగాక సదుత్తరంబుగక. 55
- క. సురచాపస్ఫురణంబుగఁ । బరువడిసీపక్షురుచులు పర్వుటయెల్లం
బరికింపనీక్షణంబున । సురువడిహాషాశ్రువర్ష మొదవుటకుఁజుమీ. 56
- సీ. ఆపల్లవాధరి యధరసంగతమున దొరికెనోనీకు మాధుర్యగరిమ
యా రాజవింబాస్య యాస్యసన్నిధిచేత నబ్బెనోనీకు నాహ్లాదమహిమ
యాకోకిలాలాప యాలాపకలనచేఁ జెందెనోనీకు విశేషఫణితి
యాసరోజదళాక్షి యక్షిసంసక్తిచేఁ గలిగెనోనీకు లోకైకవశత
నిన్నుఁదేర్పొన్నఁగనుఁగొన్ననిఖిలజనులదుదకశలువాయుమాయునుదుఃఖసమితి
మున్నుజేసిన నాతపంబులుఫలించె । జిత్రీవర్ణగరుక్షేజ చిలుకరాజ. 57
- ఉ. విందపుగాన నిన్నొకటివేడెద నాపలుకాదరింపునీ.
విందఱింగించినట్టి సకలేందునిభాస్య నిలింపకన్యపై

- నిందువసించుమత్స్యకాదు దినేశసుతన్ వరియింపఁజేరింతున్
నందని మాని పంటిపయి నాసలు సేయుటగాదెచూడఁగనన్ 58
- క. ఆమోహనాంగి పరిరంభామృత పానైక సౌఖ్యమబ్బకయున్నన్
గాపించి కన్నులారంబి గోమలి లావణ్యరసము గోరినఁజాలున్. 59
- గీ. ఆచకోరాక్షి నిలువెల్లసాభిలాషఁ దివిరివీక్షింపఁ గలిమికుండేటికొమ్ము
నెలఁతపలుకులు మారుగా నీదుపలుకు కర్ణపర్వంబుగావిను కలిమెచాటు. 60
- ప. అని యారాజవల్లభుండు దుర్లభమనోరథుండై యథావ విరక్తి మతంబులగు వృ
త్తాంతంబులఁదన్నుపక్లీకించి యుత్సృతాతిశయంబున మోడశ మహాదానధరం
ధరంబైన కరపల్లవతలంబునం జరమాంగంబు నిమిరిన మనఃపల్లవంబు చిగురెత్తి
నం జదువులపులుగు కథాను మోదయంబు నరయుచు నిట్లనియె. 61
- ఉత్సాహామరకన్యకపొందు మత్స్యకలకబ్బనేర్చు నెయంచుఁజి
త్తముననెంతయు సంశయింపకు దైవయోగమె కారణం
బమలరూపగుణాధ్య యల్లదె యంతరిక్షము మీఁదివం
ద్రమునకున్ భువిగల్వకెంతటి దవ్వు చూడు మహీపతి. 62
- గీ. దైవయోగంబుదెల్లన్న ధారుణీశ | జలజదళనేత్ర రెండవ చంద్రరేఖ
ధరణితలమున రాజశేఖరుండవీవ | యింతకన్నను విధియోగమేది గలదు. 63
- గీ. నాకముననున్న దేవతానీకమెల్లఁ | జంద్రబింబాన్య పూర్వపక్షంబుచేసి
విదపవారల ముఖచంద్రబింబములకు | నపరపక్షంబుచేసె నత్యద్భుతముగ. 64
- చ. సొలసినయావలసవతి చూపున రూపునఁ దేటమాటలం
గలిగి భ్రమించి కట్టువడి కాకలఁ బొందుదురెల్ల వేల్పులున్
వలపడిఁబడ్డమీలవలె వాసన సంపంగిజేరు వట్టదం
బులగతి గంటచప్పడుకుఁబొంచి వసించు మెకాలక్రవడిన్. 65
- గీ. అతను సంతప్తుఁడయ్యె గోత్రారి యతివ | గోరువెచ్చని కువములుగోరువేడ్డు-
మానవాధీశ యుజ్జముక్తీనకీత | లమను నుడికార మెదనుదలంచియొక్కొ. 66
- గీ. వేయుగరముల విభుప్రత్తివిమలగాత్రి | నలవియ్యెత్తుగ వేయుగములయతనికి
వేయునేటికి నేటికి వేయునోళ్ళ | వానికైననువర్ణింపవశముగాదు. 67
- క. పూవును దావియుఁగూడిన | కైవడి నప్పవ్వుబోడి క్రొంగులయిన

నీవున్న నజుని స్మజన । పావీత్య మగణ్యమగు ధరాతలనాధా!

68

చ. వనరుహనేత్రతోడుత నవశ్యము నిన్నిటంగూర్చెనేని న
మనసిజుండేధనుర్ధరుడుమాధవుండే చెలికాండ వానికిన్
వనరుహనేత్రతోడుత నవశ్యము నిన్నిటంగూర్చుకుండినన్
మనసిజుండే ధనుర్ధరుడుమాధవుండే చెలికాండవానికిన్.

69

క. ఆపల్లవాధరికనా । కేపట్టున నెంచిచూడ సేకగ్రీవం
బీపనికి సంశయింపకు । నాపలుకే యతివపలుకు నరలోకేశా !

70

ఉ. అంగనసేకు నీవుమఱియంగనకుం దగుదిందుకన్యధా
సంగతమైచంగల్లాన నసంగతమిర్వురంగూర్పనేర్పనా
కుంగల దేతదధఃమునకుం బ్రతివృట్టదు వృట్టేనేని య
య్యంగజుపాదపద్మ ముల యానకుమీటుదు మీరుదూఱంగన్.

71

ఇష్టముజన- గొప్ప రాయభారి సమృద్ధి మాటలం దేలించిన నాలించియారాజు
 పరమార శేఖరుడు రాజకీరంబును దేలించి యిట్టనియె. 72

72

చిరుకొనీ పలుకులునల | కలకంఠి శుభోక్తులొక్క-కై వడి నిజమా
తలపోసిమాడ నెప్పుడు | నలరుంబోడుల తలంపులతిచంచలముల్.

73

చ. వలపులు చ.చలాలతలు వాపులు పంకమ.లోని కంబముల్
సొలపులు వాస్తవంగములు చూపులు శారదమేఘజాలముల్
మెలపుదలంచిమాడ మిడిమేలము మేలములిండ్రజాలముల్
తలచులొయుత్తనూశ్యములు తామరసాక్షుల నవ్వువచ్చునే

74

గ. నీవకారణ బంధుత్వాన్ని తుడవకుట! నిన్ను నవ్వుంగవచ్చుచోనియమపరత
మాయచారులుగాన యేమాకకములను! రాజవదనల నవ్వుంగరాదునుమి

75

వ. అదియునుగౌత.

76

క. ఆపరణాక్షికి నీచే । నేతెఱుగున్మనెనఁ గోరనింపొదవినఁ ద

స్వామీపితచిత్తంబుల । లోతెఱుంగుట యెట్లు దేవలోకముసిద్దుత్.

77

ప్రతిపక్షముల యాజ్ఞయధఃకరించి వనిత యేవీరుగోరు సన్మర్శనిగాఁగ

మృత్యువును తన ముపరంజిత్రోడఁ గూడునో యక్కకారుండు గూర్చుకున్న. 78

78

సా. సౌబగుండన్నబువ్వనం జూడఁజాలని కందుకొడిమికి జేహార్లు నయ్యెరుంగు

పేరామసియువాని గారావునెచ్చెల చెటఁబూడ్చిచ్చునె చెంతనైన
నొకపక్షమునఁబూడ నుబ్బరి చంద్రుండు సుందరిగూర్చుట సఁదియంబు
మలయమారుతమైన మెలఁతఁదెచ్చునటన్నఁ గనరాదదియును గాలిమాట
యిలపయింగల పలుగాకులెల్లఁగూడి పొదినోయంగఁజెరిగిన పులుగు తవర
లీపికంబులు చాలలేవిప్పునులకుఁ జెలువఁగూర్చినమఱిసి కెఁజెల్లఁగాక.

79

ఉ. పాణిము పాణిమైపరగు భద్రమతంగజకుంభతుల్యక
ల్యాణపయోధరద్వయిలతొంగిని నన్నునుజోడుగూర్చి నా
పాణిముఁగాచి యందులకుఁ బ్రత్యుపకారము చేయరామి నీ
క్షోణిమహిపకారకులకుం దలవంపు ఘటించుమెంతయున్.

80

క. అనవుడు రాజకుంఁబా! మనుజేంద్రుని వాక్యసరణి మదికేఁపొదవన్
ననిచిన పులకలనీకలు । మొనఁజేతఁగ నిచ్చెతార్థముగ నిట్లనియెన్. ✓

81

సీ. కలశపాథోరాశి వెలసినజాబిల్లి కులదీక్షకుఁడవై వెలసితీవు
మకుటవర్ధనులైన మనుజాధినాథులు పదములకెఱగంగఁబ్రబలతీవు
ఏమదీవులమేర యీధరాతలమెల్ల నేకపట్టణముగా నేలతీవు
భువనంబులీరేడు బూరితంబులుగాఁగ నిరతంబు గీతుఁల నిఁచితీవు
ఇట్టినినుఁజూచి గారావుఁబట్టిక! పద్మినీపద్మలోచన పాణిదైతుఁ
డెంతగఁడిచిన చోటికి నిచ్చునోటు! వేనవేలేడ్లు తపముగావించియెన.

82

క. మనసారఁజెంచి కన్యను । చెనఁటియగు కురూపిపాలుచేయక నీవం
టనఁపవగు వరునికెచ్చిన । జననీజనకులకుఁ గడుపువల్లనగాదే?

83

క. సుమనశ్శరుఁడిత్తుశరా! శముచే నిన్నెదిరి గెలువఁజాలక వడిమై
బామవిటఁదొడిగి రమణీ । రమణీయకటాక్ష శరమురయమున నేయున్.

84

గీ. కుటిలకుంతలములు గలకోషలాంగి । కైవసంబయ్యెననియుండు భూవరేణ్య
కల్లలాడిన నావంటి కలుషిగలదె । నాన్మతాత్పతకంపరంబనుట గాన.

85

ప. ఇష్టోద్ధంబున గీరంబు నమ్మించినఁ జిత్తంబునంబ్రత్యయంబంది యారాజకుమారుం
డు బహుమానపురస్కరంబుగా నుపలాలనంబు నేయుచుశుకచంద్రా! నీరాకగో
రి మదీయదృక్పకోరంబులెదురెదురు చూచుచుండెడు నీవంటి యపూర్వ స్నేహ
బాంధవుండు చిరకాలాజిత తపఃఫలంబునంగాక సిద్ధించునే భవద్దశనంబు

సకలమనోదుఃఖంబులు నివర్తించె మీదట రాగల శుభోదయంబునకిదియె కా
రణంబు నావలని సౌహృదకంబును భవదీయ ముఖోదితంబులగు సుప్రసంగంబు
లను మరువకుండునది యచిరకాలంబునంబున రాగమనంబుగాఁ గలయదియని రా
చిలుక నెట్టకేనియు వీడ్కొలిపెన. 86

క. కామితసంసిద్ధియగున్ భూమిశ్వర నీకుననుచుఁ బునరుక్తులుగాఁ
జేమింబునదీవించుచు । నామోహన రాజకీరమరిగ నరేంద్రా! 87

చ. చిలుక లతాంగి యొప్పదముఁజెప్పిన మాటలు మాటిమాటికి
ద్వలఁచుఁ దలంచి యచ్చెలువ దద్దయు ధ్యానముఁజేయుఁ జేసియు
నైలఁతుక నిల్చినట్లయిన నెమ్మది దగ్గఱఁజూచుజూచియు
నైలవునఁగాంతలేమి ధరణీవిభుఁడాత్త దలంచియిట్లుగున్. 88

సీ. కలికి యీరాచిలుక పలువనిపేరంటమీయెలమానికి నేలవచ్చె
వచ్చుఁగాకేమి వాక్రుచ్చి యిచ్చటవెన నినసుతావణఁనమ్మేలచేసె
జేయునుగాకేమి శృంగారమహిమ నయ్యంతికి నన్నేలయీడువెట్టె
బెట్టునుగాకేమి పిట్టమాటలకన్నై మనసులోపల నేలమరులకొంటి
నిట్టిజేరితి యెక్కొ! నాహృదయమెల్ల ! విపులసంతాపభరమునవేఁగఁదొడఁగఁ
దొటతొటనఁబూవుఁ దేనెలుదొరుగుచాప । మించువిలుతుండువంచునోయె టుగ

ఉ. చిన్నిమొగంబులే నగవుఁ జెక్కలఁగిక్రికిఁజియున్న గుబ్బలున్ [రాదు.

సన్నపుఁ గౌసుగల్లు నవసారసగంధిని సారెసారెనా

కన్నులఁగట్టినట్టి యలకట్టడి బ్రహ్మ మెఱుంగుదీగధా

తిన్నిమిషంబు నిల్చక యదృశ్యముగా నిటయేల చేసెనో.

90

సీ. కోకిలనికరంబు వాకట్టుకట్టనే కలికివేణీ ఘనాఘనముచేతఁ
బాలయు తెమ్మెరలకు బుద్ధిచెప్పించనే పొలఁతి రోమావశేభుజగిచేత
రోలంబ జాలంబు దూలిపోఁజేయనె మదిరాక్షి ఘ్రాణచంపకముచేత
తూలుసింగిణి విల్లు తునియలుసేయనే తరుణియూరుగజేంద్ర కరము చేత
సుందరీమణి యొసపరిచూపువలలఁ దగులదివియింపనేర్పువ ధ్వజముఁబట్టి
యహాహమతప్ర్రాణవల్ల భద్రైవయెట్టి । చెలువయంతట నంతట సొలసెనేని. 91

చ. అరవిరి దమ్మిచందమున నానన వానన సోడుముట్టన

య్యరుణ సుతానుతాధరసుధాఖ్య రసోవధ సేవసేయంగా
దొరకినగాక మిన్నకయ తొమ్మిదవస్థలతోడే మన్నన్ద
జ్వరముశమించునే దివిజ వైద్యుడు వైద్యముచేసెనేనియున్.

92

చ. చికిబికి వెండ్రుకల్ వలెను జిన్నచిగుళ్ళు చరింపంగోకిల
ప్రకటిత నాదముల్ భయదరావముగా సుమనో రజంబు ని
ప్పుకలుగఁ జూత మెంతయును ధూతమువైఖరి భీతిచేసె నే
డకటమహేంద్రజాలకలనాధ్యుఁడుగా రతిరాయఁ డెన్నఁగన్.

93

ఉ. కందెనచాయ శృంగప్పధుకంబులు ధూమమురీతిచేటలూ
పుందలిరాకు నిప్పుకలపైఁ బొరలించి గళన్మధూళికా
బిందువయంబునం బదనువెట్టుచుఁ గమ్మనియంపకోలలే
యం దలకొన్నవాఁడిదె సుమాస్త్రుఁడు మర్కములుచ్చి పాఱఁగన్.

94

ఉ. ఆయవనీశుఁడేకరణి నంగభవానలదాధ్యమానఁడై
హా యని వెచ్చనూర్చు నకటా యని దై వముదూఱుఁ డచ్చపు
ల్లాయెడనడ్డమైనఁ దనయమిఁలిదూతయటంచుఁ గాయె పం
శోయని కార్యపద్ధతుల నాయ్యనవేడును భ్రాంతచిత్తుఁడై.

95

గీ. రాజకిరణసమూహంబురాకచూచి | కఱిగి జలమయమగు చంద్రకాంతపీఠి
రాజుమైపోకియెను నీరుగ్రమ్యకిపుడు | భుగభుగన ధూమరేఖలు వెగయజొచ్చె.

ఉ. ఆపృథివీమహేంద్రుఁడు నిజాంగములంబొగలావరింపఁజు
ద్రోపలవేదిపైఁ బొరలునుగ్రమనోజ నిషాదవేదనా
ధూపితదేహుఁడై యసీతతోయజ మధ్యనిబద్ధవీచికా
వ్యాపకమండలుండయిన వాసరధూసర చంద్రుఁడోయనన్.

97

వ. ఇట్లు విసుకలి విరాలిం దల్లడలి జాలిఁగొని యాలిథ విరహ దావానల దండ
హ్యమానమానసాంభోజుఁడై యారాజవిడొజుండు బట్టబయలుఁ బడిన మీనుకై
వడిఁబొరలుచు నిదాఘసమయ జాజ్వల్యమాన మాతాకండచండకిరణ మండలి
సంతాపిత కుండలీంద్రంబు లేవ నుస్ఫురనుచు వాగురావలయాన్త గతకురంగ
ముఖంగివలుదిక్కులఁ జూచుచుఁ బరమాత్మ ధ్యానానుసంధాన ధురంధరుండైన
మునిసింధురంబు చందంబుననిశ్చలుండైయున్న నప్పుడుశుకనకరముఖదళితగళితప

రిణతసహకార ఫలరసధారాళ ధారా ప్రవాహంబు పయించిలికినం దదీయ
ధారామాగణంబునజిమ్మగోపి జిమ్మిన చందంబునం బెనుమంటలెగయంబవన
కంపిత కుసుమ మంజరీపుటజరంజిత క్రిజలగా సమా జంబు నెమ్మేని సెకక దాకి
మచ్చేమాగణంబున గుగ్గులు ధూపచూణంబు కరణి బుసబుస రవులుకొని పొ
నుంగువడి వియోగానల శిఖాయోగంబునంగ్రాఁగుచు దావానలజ్వాలావలీధం
దైన మేరు భూధరంబు లీల జూపట్టినయారావపట్టింగనుఁగొని యాగన్నయె
ఱింగి యాసన్నిహిత పరిచారజనులు శిశిరోపచారకలనాకాతూహలవోహలాం
తగఁతులై రంత.

98

సీ. వెలది నవ్వులచాయ వెలదివెన్నెలగాయఁ గవురంపుఘాశేమైఁ గప్పె నొకఁడు
చెలువకాఁగిటపాటి చెలువైనపన్నీట నొకఁడు సర్వాంగంబు లోలలార్చె
బద్ధాక్షిముఖసామ్య పద్మజాలంబుల సురివున నిలఁడారసునిచెనొకఁడు
పల్లవాధరహస్త పల్లవంబులఁబోలు పల్లవంబులొకండు పాన్పుపఱచె
సాత్వికోదయచేత నాసతికి నొడలఁ దోచువెడజారు జెమరుబిందువులవఁటి
లలితమకరంద బిందువులచిలికెనొక్కఁ డుగనాప న్నధునకఁ బ్రత్యంగకముల.

వ. ఆసమయంబున నృపకుమారుండు తదీయంబు ప్రవేశించి వస్తుకదంబు శిశిరోప
చార వాసనా విశేషంబునం గొంతశమించి సావశేషంబైన విరజానల దో
షంబు వహించి యెట్టకేలకుం బట్టణంబుఁ బ్రవేశించెనంత.

100

శా. హిందూరాయనిభాళ సత్కవిమణి స్ఫుండావన ప్రక్రియా
మందారద్రుమ విద్రుమాధర సుధామాధుర్యధుర్యాంగనా
కందర్ప ప్రతిమాన మానుషకళా గాంధీవకోదండ స్వ
చ్ఛందీభూత కృపాసముద్ర యవనత్సామడలాఖండలా.

101

క. బాహుబలసీరాముధ | సాహసగుణవిక్రమారో సంగరరిపుతో
లాహల కరణస్ఫురణ కు | తూహలరస గోలకొండ దుర్గాధ్యక్షా.

102

భుజంగప్రయాతము. కనక్రితికనిజ్జేప కల్యాణరూపా

దినాధీశతేజః ప్రదీప ప్రతాపా

ఘనాధార్య కాసిన కాంతిప్రదానా

మనోధూసమానా రమాభాసమానా.

103

గద్య. ఇది శ్రీమద్ధురు కృపా విశేషలబ్ధసార సారస్వతసవిత్ర వేదగద్యంకి
 వీరయామాత్యపుత్ర సరస గుణసాంద్ర గంగాధర కపింద్ర
 ప్రణీతంబైన తపతీ సంవరణోపాఖ్యానంబను
 శృంగార కావ్యంబునందు
 ద్వితీయాశ్వాసము.

తపతీ సంవరణోపాఖ్యానము.

తృతీయాశ్వాసము.

- శ్రీయువతికరధృతాబ్జసు! మాయితబుధవణానీయ మహితచరిత్రా
ఛాయాభిరామ భువనమ! హీయశ్శ్రీసాంద్ర మలికియిభారామేంద్రా! 1
- వ. అవధరింపు మగ్గజపురాధివల్లభుండాత్మగతంబున. 2
- గీ. రాజకీరంబుకతమున రాజవదన! దావమస్మదాగమన సంప్రవణమైన
దల్లిదండ్రుల యజ్ఞయధాకికరింప! నేరకుబదుటమనమున నిశ్చయించి. 3
- చ. ఉదయమువేళ శారదకు నుబ్బినరించి దినార్థమందుబె
ట్టిదమగు వేడిచూపునిగుడించి దివాంతమునంబయోధినె
మ్మది బవళింపఁబోవు రుచిమంతుఁ ద్రిమూర్తిమయస్వరూపునిన్
జెదరని భక్తియుక్తిని భజించెదనాతనికన్యజెందఁగన్. 4
- వ. ఆరాజశేఖరుండిట్లునూర్యోపాస్తీవిస్తీణామననుండగుచు నిజవృద్ధామాత్య
పురోహిత హితజనంబులరావించి వారలకుం దనదుమనంబునంగల వృత్తాంతం
బంతయు నెఱింగించి తదనుజ్ఞాతుండై. 5
- శా. నాళికావృండు గోరగించునట మున్నృత్యూషకాలంబునన్
వాలాయంబుగ పుల్లతామరసభవ్యంబైన శృంగారపుం
గేశాకూళిని దీర్ఘమాడి యనురక్తిన్ ధాతకాషాయుండై
ఫాలాదిస్థలులందు నవ్యభాసిత ప్రిగల్భ్యమేపారఁగన్. 6
- క. అధోఽదయావసరమున! వాధికభీరుండు సంధ్యవాచకాను దిమిరాం
తథావళతారకాళీ! స్వధాకళిశిరోరుహిగ్రీ బలకణాయుతుండై. 7
- క. రుద్రాక్షలు ధరియించెను ! ముద్రనిషంగాంగమాంగ మోహనముద్రా

భద్రాననసుండాతండు । భద్రప్రేతకల్పకమృతముంబోలెన్.

8

ఉ. ఆనడబావిదండం గలయంజిగిరించిన దేవచారుశా

ఖానికరంబు క్రిందట నొకానొకచో గురువిందతీవపుం

బానుపుటంటిలోన వనపాలర కెవ్వరికిన్ సుంగంగా

. రానిప్రదేశమందున ధరాధిపుండ్రాంతి సమాధి నిష్ఠుడై.

9

సీ. పదియాలువన్నియ బంగారుమేనితో గమనీయమాయూరకాంతితోడ

మకరకుండలకణకమండనంబులతోడ రాణించుతారహారములతోడ

నవరత్నఖచితాభి నవకీరీటుముతోడ గరమొప్పు శంఖచక్రములతోడ

జెలువందు నరవింద సింహాసనముతోడ దయదొలుకాడు శేత్రములతోడ

సవితృమండల మధ్యమస్థానుండగుచు మించునారాయణుడలంచెమేదిసేకుం

డంతరంగంబు నిశ్చలంబగుచునుండ బవనవిరహిత నిభృతదీపంబుపగిది. 10

క. ఆయిందువంశతిలకుండు । గాయత్రీమంత్రజప వికస్వరమతితో

బాయక యారవిమూర్తికి । నాయతమతిజేసె నంతరంగపుంబూజల్.

11

సీ. ఆవాహనమొనర్చ నరుణున కాసనంబిచ్చి హేళిక బాద్యమిడయె రవికి

దరణికఘ్నములిచ్చెడపనునకొనగె నాచమనీయమాదిత్యుజలకమార్చె

బటవంతుఁ జేసెరుక్పతి నర్కనుపవీతుఁగావించె ద్యుమణికి గంధమలఁడె

బూషునక్షతముల బువ్వలఁబూజించె బద్ధమిత్రునికు ధూపముఘటించె

దీపమునరించె మండేహతాపనునకుఁ గలితనై వేద్యమర్పించెగగనమణికి

నమరగ గల్పించెదాంబూలమర్చమునకు । నల్లనిగఁ గూర్చుమనివేడె నబ్జసఖుని.

గీ. విరహభరమున నరపతివివశుండగుచు వేదజనయిత్రీగాయత్రీవెనఁబరించు

నిశ్చలంబుగఁడలపోయు నీరజాపు । సుఖముదుఃఖంబు కార్యాధి చూడఁడెందు.

మ. నయమొప్పంబదునాటుమాగఁముల డెందంబందు నర్పించిభ

క్తియధోక్తంబుగ సావధానమున మూర్తిధ్యానముం జేయుచో

నయతేజోనిధిల్లినట్లయిన బ్రహ్మానంద సౌఖ్యంబునన్

జయమాతాకండనరోజినీరమణహంసా యంచువాచార్పణీన్.

14

వ. వెండియు నిట్లని స్తుతియించె.

15

తోటకవృత్తము. జయలోకవిలోకన చండకరా జయభక్త జనావన సాధుమతీ

జయదీధితి పుంభితవక్రీధరా! జయదివ్యమహాపరివద్యవనా! 16

శ్రరళ. దినమణీరమణీయవిగ్రహదీప్త కుండలితగ్రహా
కనకభూధరయామికోత్తమ కంజవైరిసుహృత్తమా
సనకముఖ్యమునీంద్రపూజిత సప్తవాహవిరాజితా
వనజినీ విధురవ్యపోహన ద్వాదశాంగకమోహనా! 17

పంచచామరము. అనంతసప్తసంఖ్యసాగరాంతరాత్తభూమిలం
ఘనాతిజాంఘికత్వలాల గద్గరిత్తురంగమా
ఘనప్రతాపనిశ్చయ ప్రగల్భకుంభికుంభలుం
తనక్రతుప్రశస్తకమతప్రభావకేశరీ! 18

ప. అని యిట్లు సజల జలధరధ్వాన గంభీర వాగ్గుంభనంబుల నభినుతించి యంభో
జబాంధవు ననుదినంబు నారాధించుచు హవిరశనుండై దర్భాస్తరణవిస్తీర్ణత
బృశయంండగుచు మహానియమంబునఁ జరియించుచుండియుఁ బ్రజాపరిపాలనం
బునఁ జాగరూకుండయ్యుండఁ జండకరుండు నిజాంతరంగంబునం బ్రసన్నుండై
కన్యాప్రదాన కొతూహలంబునకు బద్ధకంకణుండవ్యసంత. 19

గీ. మేఘమాగమెక్కి మేరుశైలముదాటి మింటివాగునారసి మిగులమెఱసి
తరతరంబు యెఱిగి తపతీలతాతన్వి! చేతిమీదవ్రాలెఁజిలుకరాజు. 20

క. వచ్చినపచ్చని పులుగుక! మచ్చికమీఱంగఁజూచి మణిబంధముపై
నచ్చుగనిడ ముద్దాడుచు! నచ్చంచలనేత్రపలికె నాదరముపుక. 21

గీ. సేమమేనీకు ముద్దులచిన్నిచిలుక! యెందుఁబోయితివో కదా యిన్నినాళ్లు
జీవపదమైన ననుచాసి సీమగాని! సీమజరియింపఁదగునటే రామతమ్మ. 22

మ. అవె నీచుట్టవు జలపిండైదురుగా ననోన్యమేతెంచె న
ల్లవె నీతోడిసతీధ్యేశ్వారికలు సఖ్యంబెంతయుండెల్పుచు
న్నవి శోకప్రమదోష్ణశీతఘన బాష్పంబు ప్రవాహంబులన్
భవదంతకరణంబు మమ్మునకటాపాయంగ నెట్లుండెనో. 23

గీ. అనినదనమీదిప్రేమబంధనముచూచి! మోదభయభక్తులాత్మలో ముమ్మరింప
వండనాలింగనాదుల వారిఁగూర్చి! చిలుక యానందరసములుచిలుకఁ బలికె. 24

క. కమలవసీదాంధవునకు! నమరావతిలోనఁ దగినయల్లుండు లేమి

- గ్రీమమున ధరణీతలమున । నెమకంగా దొరకకుండునేయనుబద్ధిఁ. 25
- చ. అరిగితి నానముద్రవలయావనిఁ గూర్చి తదంతరంబునం
దిరిగితిఁబెక్కు-దేశములు ద్రిమ్మరితిఁ బహుపట్టణావశుల్
వరుసఁబసిండికొండ వలవంకను నేరెడుదీవిలోపలం
గరిపురమేలుచున్న మహికాంతుని రాచకుమారుఁగాంచితిన్. 26
- గీ. అతనిరూపంబుగనుగొన్న యబ్జముఖులు| కడఁకనీతనివరియించు కన్యధన్య
యనుచుదమలోనవరియింప నవ్విభునకు| సంవరణనామధేయంబు సఫలమయ్యె.
- సీ. ఆసంవరణరూపమరసి జయింతుండు నివ్వెఱఁగంది నిర్మిమిఘండయ్యె
నారాకుమారుని యాకారమీక్షించి వెలవెలబాతెనాకలువతేఁడు
అక్క-ంభినీజాని చక్క-ందనముఞ్చాచి విగ్రహంబుడెగబూవింటివాఁడు
ఆవాధిఁగంభీరు లావణ్యమునుగాంచి నలకూబరుఁడు చాల నలుకఁబూనె
నహహ యీరేడులోకంబులందుఁ గలుగు| సకల లావణ్యరసమెల్ల సంగ్రహించి
గరిమనారాజుఁగావింపఁ గరువుగట్టి| చేసెఁగాఁబోలు నేర్పుతోన్మృష్టికతఁ. 28
- క. బంగరుఁడదావియమరిన| భంగిం జెఱకునను బండుపండినలీలన్
శృంగారవంతుఁడగున| య్యంగభవస్పర్ధిఁజేసె యావనమొద వెన్. 29
- ఉ. మానవరత్నజైక యజమానుని రూపము ప్రాపుగాంచి య
మ్మా ! నవయావనోదయ మహావిభవంబది యేమిచెప్పదున్
- ✓ మానితమేఖిలాగుణము మానవలోక వధూజనావళి
మానముఁగాఁచెఁగాక నెలి మైనిలుపోవునె నీవిబరధముల్ ? 30
- గీ. ఊతినినడులెల్ల నతనిపీక్షింపఁగోరి| చిత్రఫలకాభివ్రాతురు చలువుమెఱసి
చిత్రరూపాభికవ్విభు చెలువులోన| నూటవెయ్యింటనొకఁగ-పాటయిరిదె, 31
- క. ఆచతురత యాచెలువం| బాచల్లదనంబు నాఘనౌదార్యకళా
వైచిత్రీయు ధరణింగల| రాచకుమారులకుఁ గలదె రాకేండుముఖీ. 32
- చ. పలుకులువేయునేమిటికి బంకరుఁడయతచారునేత్ర యిం
పులను జగద్వశేకరణ మోహన దోహలరూపరేఖలన్
వలనుగ నీకు నీడనఁగవచ్చును భారతవంశరత్నమున్
జలజనిభాన్య యాతనికి సాటిదలంపఁగ నీవచూడఁగన్. 33

జ. అని మఱియు మంతనంపుం బలుకులుం గలవనిన నలకతలమునఁ జెమట దొలు
కరింపఁ జనుంగవకెలంకులఁబులకలెగయఁ దలంపున ననురాగంబుపల్లవింప నచ్చి
లుకలకొని రాచిలుకతోనెట్లనియె. 34

మ. శుకమా ! కోకనదచ్చవిచ్చురిత చంచుశ్రీపరాధూతకిం
శుకమా ! నీకును రాకొమారునకు నెచ్చినందె నందశకనం
బకలంకాత్తుండతండు నీచరితమేమైనన్ విమశింప మా
మక వృత్తాంతమెటుంగఁజెప్పవుగదా మన్నించుచో నచ్చటన్ ? 35

క. చెప్పిననేమియవునొగద । యప్పాధివ నందనునకునహామగునతిన్
జెప్పెడిచోమము ముందరఁ జెప్పగనుండంగవలదు చెలిమిక నయినన్. 36

క. బంగారుపంట మేనును శృంగారముగురియు మోముజిగియునుగల రా
సింగముతో నన్నెనయని! సాంగత్యమొనర్ప నీకు సంగతియగునే. 37

వ. ఇట్లు నిరహంకార పురస్కరంబులైన తపతీవచనంబులువిని గంభీరతాసంభిన్న
బహిరంగవతఃనంబును బల్లవితాంతరంగంబును చెలిసి రాజకీరంబిట్లనియె.

క. నీరూపంబెఱుగవుగా! కేరూపసీయైన నీకు నెనవచ్చునఁటే
చారాశి రాజకన్యా! గౌరీ రమణ శతమన్యకాంతలలోనన్. 39

శా. ఆసంపన్నతంనుండ విషయకార్యోదార్య ధౌరేయుండ
రాసింగంబొక యంత మెచ్చుడు మదిన్ రంభోర్వశీముఖ్యభా
మాసౌభాగ్యమునట్టి రాకొమరుండెన్ ద్వాక్యవిస్తేయుండై
నీసౌభాగ్యము విన్నయంత మదనాంధీభూతుండయ్యెన్ వెనన్. 40

క. విసుకలిక్కుకలి లోపల! విసుకలియే మిగుల మదనవేదనజేయున్
విసుకలి వలపులఁగాదా ! ననువుగమతి మరులుకొనిరి నలదమయంతుల్. 41

గీ. అనెడు చిలుకపలుకులావించి యాలించి! ధరణిపాలురూపుఁ దలంచితలంచి
పంచబాణబాణపంచకంబెదనాటఁ దపతియగుచు నపుడు దపతిపలికె. 42

క. గురుదక్షిణభారంబున్ గురుదక్షిణ మున్నెయ్యాయఁ గోరితివిపుడా
వరదక్షిణయిచ్చుచియే! వరదక్షిణ మాకు మదనవాహవతంసా. 43

వ. అని యిట్లు ప్రాధింపిన దండప్రణామంబాచరించిరాచిలుకయారాచముల
యున్న పట్టణంబునకుంజని ఫలితకార్యంబునివేదించి నిజస్థానంబునకరిగెనంత.

చ. వెడవెడనార్చివన్న ధుండు బట్టు గంజకైరవింటిదండమున్
గుడుసువడగంజేసి విరిగ్రొవ్విరితూవులు తేటశింజినిన్
బొడముచు చింజపింజగను మెల్లనుగంధి పయిందనంతనే
కడువడినాటినట్లమరె గంతుని కొశలమేమిచెప్పగన్. 45

సీ. జివ్వనంబుతెంచు చెంగల్వబాణంబు దట్టంపుదమురు నెట్టట్టుచేసె
నరవిరిప్రాయంపు టరవిందసాయకం బలికభాగమునాటి యల్లలాడె
గ్రోవ్వాడికంకేలి కుసుమనాదాచంబు గండదర్పణసీమ గండుకొనియె
నవనవపరిపుల్ల నవమాలికాస్త్రంబు కుచకుంభసీమను గ్రుచ్చిపాతె
జిలుకుమకరందములమాచి చిలుకు ములికి కలికిచిలుకలకొలికి వక్షంబుదూరె
నేనుచాణంబులీరితి నినుమడింప! దశమగతికొంతదోచె నత రుణిమేన. 46

చ. రహిగలపుష్పసారభకరంభము లెవ్వరికైన సొమ్మటే
యహిమమయూఖపుత్రి సుమనోనుభవంబు నెఱుంగదండమే
యహహ! విరాళిగొన్నజవరాలికివైరములయ్యెఁబుష్పముల్
సహజమె దుఃఖితే మనసి సర్వమసహ్యమటన్న పల్కలన్. 47

ఉ. అయ్యెడనేటువడ్డ హరిణాంగన కైవడి విన్నబోవుచున్
దొయ్యలివెచ్చనూర్చి పరితోషముదక్కి తమోగృహంబుదా
నొయ్యనంజేరనేగ యట నొంటినిజేక్కిటం జేయిచేర్చియ
క్షయ్య విషాదయై పొరలు శయ్యపయిం బలుమాటు వేదనన్. 48

క. రాచిల్ల ప్రిసంగించిన రాచకుమారకుని యొరపు రమణిదలచుచున్
లోచనగోచరంగాఁగని యాచంచలనేత్ర లోకగునతిశయలజ్జన్. 49

గీ. అతివదృష్టికేదెఱచాటు ప్రతిమరీతి మెఱపుమెఱసిన కరణినామెచ్చులాండు
చూడఁజూడ నదృశ్య విస్ఫురణదాల్చు! నంత నారామయెడఁదనిట్లనితలంచు. 50

సీ. ననుగూర్చివచ్చిన ఘనునిలానింపక సఖియరోనేనేల చట్టునైతి
గడుదూరమే తెంచి బడలినరాసుతు హత్తిపాదములేల యొత్తనైతి
సంతోషకరముగా జనపతికేలకో మించుఁజూపులు నివాళించనైతి
నెదురొత్తుగుబ్బల నెదురొత్తియాతనికొగ్గొగిలేలాకోమఱపనైతి
గొంతవడదీఱు జూరలుకొలదిగాఁగఁ గూర్చినధరామృతంబేల గ్రోబ్బనైతి

- నన్నువలగొన్న కర్త బంధంబుకతనఁ | గొంగుబంగారు కటకటా కోలుపోతి. 51
- ఉ. చిక్కనిమోము మేలిమగు చెక్కలు చొక్కపుహారవల్లచే
నక్కొను పేరురంబు రమణీయ విశాల విలోచనంబులు
న్లక్కగమించు రాసుతుండు నాడుకవుంగిటఁ గాపురంబునం
జిక్కిన నేలనే? మకరచిహ్నమువాని వతారుపట్టుగన్. 52
- ఆ. నిమిషమాత్రమైన నేత్రంబులారాజు | సొబగుఁదనముచూడ సొంపుమీఱు
నతనిపలుకువీనులాలింపఁగోరెడు | నెట్లుదీర్తు పీనిముణముదివిరి. 53
- వ. అనిబహుప్రకారంబుల నాలోచనలుసేయుచుఁ గనుంగవకేలంకులంబైపైఁ దొ
ఱుగ కన్నీరుసోనలు నదీప్రవాహంబుగా నంతకంతకు లావణ్యరసపూరంబు వె
ల్లి విరియ నారాచ కుమారుని గుణకథనంబులు కోటలు కొండలుగాఁ దలంచుచు
జలరాశివందమ్మన నవ్వలసిని గనుపట్టె నయ్యవసరంబునందొయ్యలి నెయ్యం
పుఁజెలులు యువతిజనచూడారత్నంబుఁగానక నిర్విణ్ణులగుచునేతెంచి. 54
- సీ. పులఖండములఁబెట్టి చిలుకతండములను జదివించు నెలవులు వెదకివెదకి
నవమాలికాచూత నవసంగమోత్సవ సముచితస్థలములు నెమకినెమకి
తమ్మిపుప్పొడిదిన్నె దళిముగావించిన గురువెంద బొదరిండ్ల నరసియరసి
✓ నవరత్నమయమైన భువనేశ్వరంబులోఁ జుట్టుబవంతులు చూచిచూచి
✓ ప్రేమబంగారుబొవ్వుల పెండ్లిసేయు | నవరసంబగు ముత్యాలచవికెదండ
కందఱును జేరియవట రాయంచవలన | యువతిజనరత్నమన్న కందువయెఱింగి
- ఉ. చెక్క-నహస్తము న్నిటలసీమనుఘర్త జలంబు చూపునక
జొక్క-పుంగీలుకొప్పును గనుంగవక్రేవలవేడియఁక్రలుం
బెక్క-వచింత నెమ్మదిని మేలిమిరాజకుమారవర్ణుపై
మక్క-వయుంజెలంగు నలమంజులభాషిణిఁగాంచిరాసఖల్. 56
- క. పొదలెడిరూపుననున్నత | పదవినివసియించు మనుజుపతిఁజేరుటకై
మదికోర్కుల దొంతరలిడు | మదవతిఁగని పలికిరిట్లు మహిళాజనముల్. 57
- సీ. ఏలమ్మ నీకింతహృదయ తాపముసెందె నెంతయునీయుని-వింతదోచ
జనువుననీమాట జవదాటమేకదా యల్లెనమమ్మల నాదరింపు
తల్లిదండ్రుల ఘమత్వము డీలుపడియెనో యెన్నడులేని నీకలచింత

- క శారీకలేమి దహ్నునరించెఁ జదివింపవేటికి జలజగంధి
పలుకుచోడైన పసిడి నిపంచిబాయె । గారణంజేమి చెప్పమా కంబుకంతి
నీబిఱిఁప్రాణములమైన నెచ్చె బలము । మాకుదాచంగనేలమృదురువాణి. 58
- శా. ఓకాంతామణినిపు నెమ్మనముహూనూహించు నేకార్యమున్
మాకుందెల్పకయుండ విల్లెరవుగా మమ్మాత్త భావించురే
రాకాచంద్రనిభాన్య కాకకబడి మేరాశంపునిట్టూర్పుతో
నేకాంతంబునఁ గుండనేమిటికిసీయిష్టంబెఱింగింపవే. 59
- మ. అనినెయ్యంపు సఖీజనుల్ పలుకఁగా నంతర్గతాత్మప్రయో
జనముందెల్పదఁగాక యంచుమదినుత్సహించు లజ్జాభరం
బునశంకించు నెఱుంగఁజెప్పకునికింబోనియ్యరే డెల్పనే
మనిభావించురొకో వయస్యులని చోలాందోలితస్వాంతయై. 60
- క. ఎఱింగింపనిబాలికఁగని । యెఱింగించుకొనందలంచునింతులఁగని య
తైఱవల నెల్లను బొమ్మని యెరిమెను సడిసన్నబోటియొకతుకవలికెన్. 61
- ఉ. మొల్లనుగంధి నీతలఁపు ముందఱగా నెఱుంగంగవచ్చె నీ
యుల్లముఁ గొల్లలాడి మఱి యెల్లమిచేసిన జాణఁడెవ్వఁడో
మెల్లనవానిదగ్గఱి సమేలపుమాటలువల్లవేసి నీ
యుల్లసి తాంఘ్రిపద్మములకొప్పన చేసెద నేల చింతిలన్. 62
- గీ. అనుడుమనమునఁగలకంతిహావఁమంది । చెలియగడునాదరించిరాచిలుకపలుకు
తనదువృత్తాంతమంతయు ననువుపడఁగఁ । బూసగుచ్చినరీతిఁజెప్పటయునవుడు. 63
- క. లలనా యింతటిపనికై । కలఁగంగానేల నీదు కనుసన్నలనే
మెలఁగంజేసెద నవ్వెఱు । తిలకునిగని యూరడించి తెచ్చినయంతన్. 64
- క. దరహాసితభాసి నలిసి । తరుణీవదనారవింద దశకనరతిమే
నరమఱచి చాకిరినగతిం । జరమదిశాభాగమునకు సవిత్పడుపాఁకెన్. 65
- ఉ. పంకజభాంధవుండు తనపై దినలక్ష్మీ వసంతకేలిమై
గుంకుమపంకతోయములఁ గొంకకచల్లిన దొప్పదోఁగిగా
రాంకసలక్ష్మమాణవపురంబరుండై యిటుఁబుచ్చిమాబ్ధిలోఁ
గుంకఁగనేఁగడున్ జరమగోత్ర మహాశిఖరాగ్రవతియై. 66

- గీ. ట్రివినిలంపక రాంభోజ కీచితాఘ్నా | వారిలోదోగి పద్మినీవల్లభుండు
ప్రబలమందేహరాజేష్టై బ్రహ్మశరము | లేయుండీవేళయని వారిచాయకరణి. 67
- గీ. కఙ్కికారావతంసుండై కాలగళుండ | సంజకడదాండవంబాడజడలవలన
వెడలయరుచెంచు కొండగొల్పియినం | సరవెదపసుండుపశ్చిమజలధింగ్రంకె.
- క. అంతటూరిదంతంబుల | సంతమనముగూరియ రవియు జలధిబడియె సా
/ మంతుబుపంపురు గూడిన | నెంతటిబలవంతుడైన నెదురంగలండే. 69
- మ. ముకుళభావముజెందియున్న సకలాంభోజాత సంవృత్తకో
రకసంవోహశిఖాగ్రసీమల నళివ్యాతంబుగన్నట్టై వా
ధకసంధ్యావనపాలబాణిక తమిసాభూతభూమీరుహ
ప్రకరంబుం బ్రబలింపవెత్తిడినసాఖాగ్యంబు చెన్నొండంగన్. 70
- సీ. చటులతాండవనటన్నిటలనేత్రునియందె పలుకులగలమించెబత్తీరవము
భృమణిలాస్యవిశ్లేర్ణ భవజటాపటలంబుగతి సుజకెంజాయగానుపించె
సుద్ధానసమయసముద్యదీశ్వర గాంగజలకణచ్చాయజుక్కులు చెలంగ
నటనటిగోదీర్పవటుగర్భనేత్రాగ్ని కణములోయన దీపకళికలెనంగె
గహకహారావభిన్న దిక్టముగాంగ | నట్టహాసంబుతో నాట్టమాడుహారుని
కంతకాకోలరుచులమైంగప్పినట్లు | బెట్టిదంబుగక జేకటిపక్కట్లై. 71
- క. కాటుకబరణివిధంబున | హాటక గర్భాండమమర నతిగాఢతమః
కూటములుచూచి యనుంగుం | బోటులతోబలికిరిట్లు ముగుదలు ప్రితిన్. 72
- సీ. దీనిజిప్సలంబెట్టు తెఱంగెఱుంగముగాక వసనంబులకు నీలరసముగాదె
దీనిగ రాటాలఁబూననేరముగాక తలంపంగన్నులకుం గజ్జలముగాదె
✓ దీనిగుచ్చములుగా దీర్పనేరముగాక సవరాటగావె కైశ్యంబులకును
దీనినిదైలంబుం దివియనోపముగాక రత్తిరేఖలకు మషీరసముగాదె
యనంగ నెమ్మొగమడచినగ గనుగొనంగ | రానిదట్టంపుజేకటిరాసిగవియ
నిరులుసరియ్యె వలతేనిమరులుదలరె | దమకమటుపెచ్చె గడుజారదంపతు
- ఉ. కన్నులగజ్జలంబునిడి కన్తురిపంకము నిండుఁబూతగా
జెన్నుగఁబూసి నల్లనగుచేలముగట్టి కపోలపత్రవ
ల్లిన్నెరవాప్పదీర్చి యవలీల విలాసినులన్ విటవృజం (లకు. 73

- ఋన్న రహస్యభూములకు నొయ్యనఁజేర్చిరి తాపకత్తియల్. 75
- వ. అయ్యవసరంబున. 76
- సీ. అంధకారంబను గంధవారణముపైఁ గుప్పించుసీంగంపుఁ గొదమయనఁగ
శచికిఁగైసేసిన శయ్యాగృహంబుపై నెలవుకొల్పిన సుధాకలశమనఁగ
లాచిపాంథులమీఁద లావణివేసిన యలరువిల్లుని సంకుటరిగెయనఁగఁ
బ్రాచీదిశాకాంత పతికఁ గానుకగాఁగఁ బన్నుఁ కపురంపుగిన్నెయనఁగ
గగనగంగాతరంగిణీ కమలషండ । మందువిహరింపఁబోవురాయంచయనఁగ
మహితనవషోడశకళాసమగ్రుండగుచు । దూర్పుగుబ్బిపైఁవోఁడెఁడుహినకరుఁడు.
- గీ. ఇంతదడవును యామినికాంతఁబాసి । రమణగూడినమదినురాగరసము
పట్టుచాలక పై వెల్లి పాతెననఁగ । నుదయరాగంబుశశిమేననుదయమయ్యె. 78
- సీ. ఆకాశధూటుల నాలింగనముచేసి సరసజీవంజీవనమితఁడృ
యిందీవరశ్రేణి నెక్కటివన్వించి సారసావళికళజారఁజేసి
వహినభోమధ్యమాంబరమునుఁబుళించి యాకాశగంగలోననఁగిపెనఁగి
వలిజక్కరవలయందు వలవంతఘటియించి బ్రహ్మాండకోటిఁజుంబనమొనర్చి
హావభావవిలాసవిఖ్యాతివిటుల । సతులవలపించు వైఖరిసంఘటిల్లఁ
బూణారాకానిశాకరోద్భూతశీత । కరములఖిలజనాప్లవదకరములయ్యె. 79
- శా. ఆకాశంబనుభూరుహాంతరమునందత్యచ్ఛగుచ్ఛక్రియన్
రాకేందుండమరం దదంగగతచిహ్నంబంతఁజూపట్టెభృం
గాకారంబున గంధవాహవశేనిర్యత్సానరేణుచ్ఛటా
నీకాశంబన నావరింపఁదొడఁగ నేయెండ బ్రహ్మాండమున్. 80
- చ. ఘనవితతస్ఫురత్ప్రదవిఁ గైకొని రాజుతమఃకదంబకం
బను కుజనవ్రజంబుఁదెగటార్చిదిశాచయ సాధుమండలం
బానర వెలుంగఁజేసె నది యుక్తమెకాదె నృపాలధర్మవ
తఁనునకు శిష్ట దుష్ట పరిరక్షణ శిక్షణ దక్షణ క్రియల్. 81
- సీ. కిలకలారవములకిరయుంధమనువై తాళికావళిచేతమేలుకాలచి ✓
జలదమాగఁబునఁ జాలంగఁబ్రవహించు నిండురేయెండఁ గైదలఁడఁబూని ✓
చంద్రీకాంధ్ర నృవచ్ఛంద్రీకాంతంబుల తెలిసిటలోచనాంచలముఁబడిచి ✓

రసములూలకమునుండు రతిదేవికెమ్మోని సారెసారెకుండు పుష్పదీపగ్రోలి
మలయపవనరథంబెక్కి మన్నధుండు ! సకలసన్నాహములతోడసంభ్రమించి
దాడివెడలె నభోమరుత్పటల నిహతి । మీనుటెక్కెంబు భళభళ మింటమెడయ.

83

వ. అంత.

సీ. అంభోజసంభవ గంభీరతానరోవర గంధనాగ మేచ్ఛరికయయ్య
ప్రమథవల్లభ తపోబలసింధు మంధాన ధారుణీధర యవధారుజయ్య
నాకలోకాధీశ నాయకత్వాంబుదాసీక జంఝాకపరాకు సామి
పరతత్వ నిధ్యానపటు పరాశరమాని దీపిత చిత్రేణ దేవదేవ
నిరతిశయ నిత్యనిజధర్మసీతనియత । సర్వసర్వసహాధీశ సార్వభౌమ
అభవవికృతి కరీరఘరావసాన । జలదగజాప్రతీకాశ జయరతీశ.

84

వ. అని కీరకారికా నీకంబులు మూగధప్రకారంబున రథపురోభాగంబున మన్నధుని
కీతిక ప్రతాపంబులు కైవారంబులు సేయు సమయంబున.

85

క. కాలాంధకారపటలముం । దోలి విజృంభించె విశ్వతోవ్యక్తములై
నీలంసధయను మాటకుం । జాలగ బాధకములయ్యె శశీరణంబుల్.

86

క. రాకాపూర్ణానిశాకరుం । డాకమలహిత ప్రసూతకత్యుష్టుండై
భీకరముగఁ గనుపట్టినఁ । కై కొని యాపించె నతివ కలువలత్రేనిక.

87

చ. అమృతమయ స్వరూపుఁ డనయంబునునత్పదవతిఁ చంద్రశ
బ్దము ననృతంబు జేయఁ డొకపట్టుననంచు జనుల్ సుతింపనో
హిమకర యాప్రశంస మఱియెన్నక విష్ణుక పీటఁబెచ్చియీ
కృమమునఁ బాంధ సంఘములఁగఁకల సేవఁగ నీకఁబాడియే.

88

ఉ. ఓరిజనీశ హాలహలసోదర ! యీక్రియ విష్ణులింగముల్
కూర్చితగ్గుపులిండు నతిఘోర శిఖాయ సాంద్రీచంద్రి కా
సారముఁగోలికాదె యనిశంబు చకోరకదంబకంబు లం
గారకణంబులం గమిచి గ్రీకులన మ్రింగుచునున్నవిష్ణుభుజ.

89

సీ. కడఁకతో రాహువు కబళించి పట్టుచో నీపారుషంబు చూపవలదె
వీరభద్రుఁడు నిన్నుఁడెన వెట్టి మట్టుచో నీలావులపుడేమాలొదిగె
ఘనకుసుమానీ నీకళతెల్లమ్రొంగుచో నిర్మూలమయ్యెనే నీబలంబు

- కోపించి దక్షుండు శాపంబొసంగుచో నీశక్తియప్పడేసీటంగల నె
చలువ వేడని పూతారగరమితి చేతి | శమముగాక్షుండు మముఁబోటి జనులమీఁగ
నిబ్బరంబుగ వేడివెన్నెలలుగాసి | గాసిచేయంగ నేటికింగమల వైరి. 90
- సీ. త్రిపురసంహృతివేళఁద్రోణయనంబలయందుఁగోపాగ్నిహరుఁడుగీల్కొలుపఁబోలు
నుదయవల్లీకాహి వదనవిషాగులు వెనఁబిక్కటలి వెలివినరఁబోలుఁ
బొడుపు గుబ్బలిమీఁదఁ బొటమరించినయగ్గి సెగసంజకెంజాయఁ దగులఁబోలుఁ
బ్రతిదిన వ్యాయామ భరవశంబునఁజేసి నేఁడుపాదంబులూష్టింపఁబోలుఁ
గాక యీచాయఁ జిచ్చులు గ్రమ్మఁజేయు | కటికిరేయెండ యామినీకామకనకుఁ
బుట్టఁగాఁబుట్టినది యైనభూమిలోనఁ | బధిక సందోహమున కెల్ల బ్రదుకుగలదె.
- గీ. నిరతసురతశ్రమమువాయ గిరిజయలుకఁ | జిటుతఁగావింపశిరసుఁగై సేయఁజూచి
మూఁడుమెచ్చలుమెచ్చి శంభుండునీకుఁ | గరుణనిచ్చె నెహిమ ధామచురుకుఁజూపు.
- ఉ. నింగి భువికరపుల్కానుచు నీకీరణంబులు ప్రజ్వలింతుట
బొంగులువాటు పాల్కడలిపో యెఱింగించుచునున్నదోయి సా
రంగధరా నినుంగువలయప్రియుఁడైన కుమారుఁగాంచి యు
ప్పొంగడు దుగ్ధవార్ధియని భూజనులాడుట యధఁవాదముల్. 93
- క. తనతోఁబుట్టినదగుమా | నినియింటికె కీడుదలఁచునిదఁయుండగు నీ
వనజారి యితరవనితా | జనతాఘన తాపమునకు శంకించునఁజే. 94
- వ. అని బహుప్రకారంబుల నయ్యోపాలలామంబు దోషాకరునిదూషించి యతనిం
బరికొలిపెన యతనునింగుత్తించి యుపాలంభన సహితంబుగా నిట్లనియె. 95
- సీ. చిగురాకుఁగైదువుఁ నేరిభక్షించుచోఁ గోయిలలను నేలకోయవైతి
తూపునీగిణివిల్లు దొరకొని మెసఁగుచోఁ జిలుకముకుల నేలచీరవైతి
పూవుఁదూవులమీది పూఁదేనెఁగోలుచో నేల తేటలులఁబడనేయవైతి
మొగలిరేకుకటారిమొన తావిగబళించుతెమ్మెర నీవేల చిమ్మవైతి
అయ్యజియ్యలువెట్టి నిన్నునదినంబు | నేముసేవింపఁ గరుణింపవితయైన
వెఱచిపఱచిన నశరీరివెంటనంటు | ననెడువారతనిజంబయ్యె నంగసూతి. 96
- ఉ. వేడుకతోడనీకుఁ బదివేలవిధంబులఁ బూజలియఁగా
నోడకసేయఁగాఁ దొడఁగితోలినరిష్టమె చంద్రమాభిదే

మూడవకంటఁగటమున్నె యెఱుంగఁగనైతి నఁటా

బూడిదలోని హేమామయిపోయెనదంతయు భావసంభవా !

97

గీ. రతిమనోహర నినువలరాయఁడంచుఁ | బ్రజలుపేరొక ననినదకోపడకచోర

విన్ననదియేలయుండునో వెన్నుదీక | సూనరసనిర్భుంఁరంబులజ్ఞానిపోక.

98

ఉ. తెంపుననికుదోడగుచుఁ డేటుబుఝంకృతిచేసివన్ననఁ

కంపముఁజేసెనయ్య రతికాముక నీవిశిఖప్రసూధను

స్వంపదకాత్మనెట్లయిన సైఁపదు నామనవాలకింపవే

సంపెఁగతూపులేదొడిగి చక్కెరవింటను నేయలేవుగా.

99

వ. అనుచునిచందంబునఁగందర్పనిదూఱి శరీరబంధనంబునకుఁబాశంబులు తనకుఁదా

నెఱెచ్చుకొన్నకై వడి నతనుంబెడఁచెచింపక సాయకంబులనేటువడి వట్టదప్రమ

దయుఁబోలె నవమావస్థఁగై కొనియవ్విరహిణి శయ్యాతలంబుపైనొఱిగెనంత.

గీ. చెలువకొకబోఁటి కర్పూరతిలకమిడఁగ | నుదురుసోఁకినమాత్రనేయెదురులయ్యెఁ

బ్రాణసఖులెల్లనచ్చెరుపడిరియంత | ననమబాణనిగుండియలావలింప.

101

మ. చివురుం దామరపాకులఁ సులలితశ్రీఖండపంకంబులఁ

నవనీహారజలాభిషేచనములఁ నాశీకపాశీమృణా

శవితానంబుల నూక్తికగ్రీధితమాల్యశ్రేణులఁ బాలప

ల్లవతల్పంబుల శీతలక్రియలు చాలంజేసిరయ్యంతికిన్.

102

క. శీతోపచారములనా | శాతోదరి ముచ్చముణిఁగి సంతాపముచే

నాతతమిహికావషణ | పాతఃకాశికపిపన్న పద్మినిబోలెన్.

103

వ. అయ్యవసరంబున.

104

గీ. అత్రైమునికంటిపసిబిడ్డఁడాకనమున | నుడుకణములాడకాడకునుద్గవిడిన

బాలహనునినలుఁగడ బలుపుమీఱు | వెండిగుండన నుదయించెవేఁగుఁజుకొ-105

సీ. కలఁగిచీకటులెల్ల నిలువఁదావులులేక పాతాళబిలములోపల నడంగఁ

గుక్కుంటనిఘోషకోలాహలముచేత లీలఁబద్మములెల్ల మేలుకాంచఁ

బ్రాభాతకోత్పన్న పవనకందళములు వెదచల్లెనరుగడ విరులతావి

తమకంబురెట్టింపఁ దలలెత్తివీక్షించె గమిగూడి శక్రవాకంబులెల్ల

నరుణుండుదయించె నెఱసంజయంతురించె | గుముదములుస్మక్తైరణముల్నొన్నిసీక్తై

గొప్పపవడంపుండీగెఘాగత్తివోలె । నుదయగిరిమండలగుపట్టెనుట్టకరుండు.

కా. పన్నాశీవిజయపురీనగర కల్పరీ సుదుగాణవ

చ్చిన్నశ్రీకలవాయదత్త విచలచ్చేతోమరుద్వేగరిం

ఖన్నానావిధఖత్తలాణఘనరింభాపుంఖ సంఘట్టన

చ్చిన్నక్షుణ్ణదిగంతశైలచతురా సింహసనాధీశ్వరా.

107

క. పొన్నడుసప్తమాధియ । మన్నయన్యపమండలీ సవర్పితరధ్యా

చ్చన్నసుహృద్విపరదని । భిన్నాధఃపతితరామరిపుగిరి సీచయా.

108

మానిని. కులకుధరసుధీరా ట్టోణిరట్టావిహారా

చరితవిమతపీరా శౌర్యసంపత్కుమారా

లుషహరణశీలా కల్పకత్యాగలోలా

తెలుంగుదళవిభాలా దివ్యతేజోవిశాలా.

.09

గద్య. ఇది శ్రీమద్ధురుక్మపావిశేషలబ్ధ సార సారస్వతపవిత్ర విలసదద్దంకి వీరయా

మాత్యపుత్ర సరసగుణసాంద్ర గంగాధరకవీంద్ర ప్రణీతంబైన తపతీసంవరణ పా

ఖ్యానంబను శృంగారకావ్యంబనందుఁ దృతీయాశ్వాసము.

తపతీనంవరణోపాఖ్యానము.

చతుర్థాశ్వాసము.

క. శ్రీతరులత విభవకృష్ణా । గౌతమిసరిదంతరాశ ఘనవతురంతా
త/ శీతగిరిదుఃఖరితమ । హీతలదేవేంద్ర మలికియిభరామేంద్రా.
వ. అవధరింపుము.

2

ఉ. ఆరవి కూర్చువుత్తి మనసారవిశేషవిమోదలీలలన్
ధారుణిఁగాలయాపనమొనర్చుదమంచు వయస్యలెల్లరున్
వారిజగంధిఁదోడుకొని వచ్చిరి దివ్యపదావతీరఁలై
తారలు చంద్రరేఖయని ధాత్రిజనుల్ పరికించుచుండఁగన్.

3

ఉ. అంతవసుంధరంగల వనావళిఁదోరణగ ట్టైభుగ్నహే
మంతము సుప్రసాదరుచిమంతము సంతతపాంధలోకహృ
చ్చింతము మానినీజనవిశేషదురంతము దర్శితాఖిల
సావంతము దీప్తిమంతము వసంతము గంధతరంగవంతమై.

4

మ. మలయత్కైగరమందునుండి మెదలన్ మందానిలాంకూరముల్
నలువొందుఁజగురొత్తై భూజములు కందర్పాస్త్రశాలాకృతిన్
గలయంబూచెనశోకవృక్షములు భృంగవ్రాతజీవాతువుల్
పలుమాఱున్ భుజమప్పశింపఁదొడఁగెంబంచాన్తుఁడుద్యుక్తుడై.

5

క. భృంగధ్వనిమంత్రంబుల । రంగద్భ్రమయాజకోతీరము నవదళవ
హ్నింఁగునుమ రసాలముచే । నంగజుపట్టాభిషేకహవనముచేసెన్.

6

ఉ. పల్లవగుచ్ఛకచ్ఛవులు బంగరుపిండెతెఱంగుమించఁగాఁ
జల్లచిమందమారుత వశంబునఁబుప్పొడిఁగోయఁగ్రొవ్విరుల్

బల్లిదమొప్పు మానినలక్షైఁ గడునాగ్రహమెత్తి యంగఱూ
భల్లచయంబుతోపమునఁబావకీలలు గ్రక్కెనోయనన్.

7

ఉ. కేలివనాంతరాళమునఁ గేసరసూనసరస్సురందమల్
గోలివిటివిటుల్ శిశిరకుంజములందు వసఁదివేళకున్

? బాళెమెత్తింగి కిన్నగులు బంగరువీడెలు మేళవించి హిం
దోళమొనర్చి పాడిరి మనోభవ దిగ్విజయాంకగీతముల్.

8

క. మరుదంకురములు వాలసిన | సారదీంజలియించు చిగురుజొంపములమడెన్
విరహులగుండియలవియం | బరువడిర్పుళిపించుమరున్ పట్టెగమునన్.

9

ఉ. ముప్పదిరెండుకైదుపులమోహనలీలను మార్చివన్నధుం
డెప్పుడుఁబాంధసంఘములనేచి హుటాహుటి వేటలాడఁగాఁ
దప్పకభామినుల్మఱచి తప్పియుఁ బాయరుప్రాణనాధులన్
ముప్పిరిఁగొన్నమోహమున మోమెఱసేయరు వారువారలన్.

10

వ. అయ్యవసరంబున రసాలకిసలయవిరగగ్రినోతఁతకషాయ కఠ కలకంఠి
కాకుంతకుహూకారకాకుకాకఠికోలాహలధ్వాన బధిరితఁధికజనసహస్రంబుల
గువసంతఘస్రంబులేతంచిన మలయమారుతవ్యాజంబున వనదేవతలు వసంతం
బులాడందలంచి కుసుమపరాగంబువెదచల్లినఁ దత్ప్రతీకారంబుగా మకరందరసం
బులు చించుచు నరవిరి నెత్తపు నెత్తమ్మిచ్చివచ్చిగ్రోవింబూఁడెససోనలు చిత్తుండ
లంచిన నల్లికతీవజొంపంబులుశింజిసులుగా బిగువున వలయాకారంబులైన పుల
డేక్షుదండంబులనెడి యుండవిండ్లఁ దదీయరంధ్రగిర్దుక్తముక్తాఫలంబులందఱు
హరమాగఁంబులు గట్టినేయుచు నెచ్చెలులరీతిం బచ్చని వల్లిమతల్లులు వల్లవహ
స్తంబులన చతురకుసుమగుచ్చంబు లందందనంది యిచ్చునెవంబునఁజరిఁప నవ్వ
సంతోత్సవంబు చూడనేతెంచినవారలు చల్లినకుంకుమజలంబులందోప్పవోగినఘా
తకుసుమితకింకుక దుగ్రమంబులుజేవురింపఁ దదవలోకవంబున ముగిమసి నవ్వులు
నవ్వుకైవడిం బొండువల్లియలు పుష్పితంబులై తనర నవచంపక ప్రసవంబులను
బంగరుబుట్టుకొమ్మలకుకముఖదళితగళితసహకారఫలరసంబులు చించినంబట్టివె
దవల్లంబూనినంబఱచునవమాలికా బాణికల జారిన చికురభారంబుపోకఁ జంచ
రీకసంచయంబులుతూల నవ్వయస్యాజనంబులు నచ్చంద్రాన్వయంబునుమావచ

యసినోదస మ్నోదమేదుర స్సృదయారసిందంబులతోఁబ్రవర్తింపిరంత.

- సీ. కలహంసలేలకో యెలదోటకరుడెంచె ? గావవి మందంపుగతులుగాని
తిమిరంబులేలకో దివమందెపొడకట్టె ? గావవి కేశపక్షములుగాని
యచలంబులేలకో యల్లలాడదొడంగె ? గావవి మెఱుంగుజన్మవలుగాని
కొమ్మించులేలకో కొమరాఁమధువేళె ? గావవి శితకటాక్షములుగాని
యెలమినెలదీఁగలేలకో మెలంగదొడంగె ? గావవిసరాంగనాజనాంగములుగాని
యనుచునతలుతముఁగొనియాడనతులమిగులంగుసుమాపచయకేలిదగిలెరవుడు.
- గీ. పుష్పలావంబుగావించుపొలతులకును | సరసములుకాలయాపనాసహములయ్యె
మదనతంత్రప్రవణలైన మదవతులకం | గొసరుమాటలు వలపులకునురుగావె.
- ఉ. ఇమ్ములబల్లవాఢ్యమగు నీవిటపంబునుజూచిమాటతి
య్యమ్ములంబులచితోసఖియ యప్పుడెకానంగవచ్చి నీవిధం
బహుకచల్ల ప్రాణసఖులారడి బెట్టెదరిట్టుచూచినం
గొమ్మకువచ్చెగొమ్మయని గొల్లున నవ్వచుఁగేలిగేయుచున్. 14
- గీ. కోయఁగోయంగసహకారగుచ్చకములు | మొలవకుండవురావణులలమాడ్కిఁ
బూవుప్రాయంగదునుమకపోదునకియ | రామయనుపేరుదీనికహంబుగావె.
- ఉ. చూతఁబటంచుడగ్గఱిన చూతమునిన్నిట నంతచేసెనే
పోతర మెత్తియున్న యలిపోతరవంబులఁజేరి పంపుచుం
భీతియొకింతలేక తమిచిల్చెను బల్లవహస్తసంజ్ఞగా
మాతురపుత్తినున్న నికనన్మలపాపమెమంబుభాషిణీ ! 16
- గీ. మధుపరాగయుతాశోకమహిరుహంబు | కంటకితశాఖముంగురులంబులట్టి
చిటుతశాఖలగబళించె జెలువమోవి | తనదుచిగురునఁ గబళించెదరుణికంఠె.
- సీ. ముత్తాలజల్లితో మురువుచూపఁగఁజాలు మొల్లజొంపములు క్రొమ్ముడినమర్చి
నాసికాంబుకారభాసమానంబుగాఁ బొన్నలమొగ్గలఁబొందుపఱచి
- ✓ దంతంపుఁగమ్మల ధాశుచూపఁగనోపు సేవంతక్రిష్ణరుల్చెవులఁబూని
మధుపాననిభృతబంభరకణికారంబు తుమ్మెదపడకంబు ధోరయదాల్చి
కల్పవృక్షపరంపరాకల్పమాన | భవ్యనవరత్న మయమహాభరణభరణ
కలితశృంగారములకన్ను జెలువుగలిగి | సురసతులువాచ్చిఁకొకవింతసొంపుతోడ.

- క. పెనుపొందు జఘన కుచకచ | ఘనభారంబులకుడోడు గంపలకొలదిన్
ననసొమ్ములు మెయిదాలిచి | పనివడి బయలిదిరవుడు భామినులెల్లన్. 19
- గీ. చిలువజిలువ జెమటచెక్కుల జారంగ | నలతవొడమి యూడ్పులగ్గలింప
మందకేలిసలిపి మారుతాధికులయి | వచ్చిరివని దిగి వనితలవుడు. 20
- సీ. మధుపసంగతిగూడిమాడి నిద్రింపగాఁ గనుకబద్ధిని కోపగించెననఁగ
మధ్యందినంబున మదనారి మూతెయ్యై తెగువమూడవకన్ను తెఱచెననఁగ
రవికాంతములయందురవులుకొన్న హుతాశి ప్రతిఫలింపగనైన బలిమియనఁగ
గుముదినీవిధుల మక్కువ లెడలించుచేతనఁబెట్లుపెనుమంట దాకెననఁగ
వలపుతోబూవులకుఁబరవములుగెంట | సతులయవతంసములఘర్మజలములంట
దొగలనెయ్యంపుఁజెలికానితోడిజంట | బంటుగాఁజూచె నడుమింటబడుగుకంట.
- గీ. తోడిలతలెల్ల విరులచేదొంగలింప | నొక్కజాజియె ఖిన్నయైయున్న యెట్లు
తోడిచెలులెల్ల యుపవన క్రీడనలుపఁ | దపతిచింతవహించి సంతాపమడరె.
- వ. ఇవ్విధంబున విహార విలాసనీజనులు నిబిడముఖ మారుత ప్రేరితంబులైన పయో
ధరంబులు పెంజెమట సోనవానలు గురియ, వాహినులైన రోమరాజి ముక్తాల
తాకపట కళింద నందనీ సురధునీప్రవాహమాగంబుల నాభీసముద్రగామినులై
న జలవిహార శారదారంభంబున నిక్రింపందలంచి వికచకమల కల్పారప్రచయ
నివ్యుద మకరంద బిందుధారాశ ధారాలహరీ కూలంకషంబైనకొలనుఁ బ్రవే
శించి రొమ్ములబంటనీటనిచ్చి యచ్చెలువ విరహసముద్రంఘనంబునకుఁ గట్టినసే
తుబంధంబనఁ జనుగొండలు పోలికంజాలు గట్టుకొని చూపట్ట బంధురతాంధ
కారసంబంధ ధమ్మిల్లసందోహంబులు కబంధపానానుసంధాన నీరంధ్ర నీలకం
ధరంబులై విరియఁబృథులబినవిసరంబులను చిమ్మనగ్రోవులఁ బయఃపూరంబు చి
మ్ముచు సామిపుల్లతామరసంబులను బుటకొమ్మలఁ గింజల్కసహిత పంక
జమరందంబును కుంకుమజలంబునఁ దొప్పదోగుచు నొకరొకరికి బాసటయైకవి
సివేసటలేక మారొకను సమయంబున నన్యోన్యవత్తోజభారంబులఁగొట్టువడిన
సలిలపూరంబు కలహయమానమహోత్సాహ్యయమధ్యంబునఁ దత్తరించువత్సంబు
లాగునంబుజవ నవతాళంబులేక యల్లతాడఁబైకొనివచ్చు నుద్దిముద్దరాలింగని క
తలంబున సలిలపూరంబుపుళించు పుష్పిల్లుపెప్పెగుప్పళించుచు జెఱుపునీరు

వరంబువడయుటకు మారు కావరంబువడసి తేనెయిని యూరడించుచువలకులూ
నుగాకుండ మీలపిల్లలకింతలు గఱవనొటపరులైన విధంబునవిలోకనంబులు దీనికిం
జొకళింపదొడంగెనని పరిహాసించుచు గమలాకర లక్ష్మీయు నీరుపాపలంగూడి
క్రిడించుజాడచామరతంపరలైన విహారంబుల వినోదించి కేళీనరోవరంబు వెడ
లి చతుర్విధాలంకారంబులవధరించి యొక్కమాధవీమంటపంబునఁ జంద్రకాంత
శిలాతలప్రదేశంబున.

23

సీ. వేడుక నెలదమ్మితుండగుంబములైతి కలువ రేకులబోడెలలవరించి
పరువంపువిరులచప్పరముచొప్పుగఁబెట్టి మొగలిరేకులదట్లు బిగియఁగట్టి
పన్నెటంగులికిన పె గోవ జవ్వారి కపురంపుటయగుపైఁగవయనలది
మొల్లపూమొగ్గల ముగ్గునిగ్గుగఁబెట్టి మల్లెపూవులఁ బాలవెల్లిగట్టి
చెఱకువిలుపూపుటమ్ములు చెంతనిలిపి | పడఁతులప్పుడు చెంగల్వపాన్పుమీద
ననలవిలుకాని నావాహనంబొనర్చి | పూజలొనరించి వినుతింపఁబూనిరపుడు.

శా. కాంచీవప్రసితంబ దుగఁనగిరి కళ్యాణ సింహాసనో

దంచన్నిత్య నివాస దుగఁమయ కోవండ ధ్వనజ్ఞ్యాలతా

కించిట్టంకృతి కింకరీకృత మహాగీర్వాణ మూర్ధన్యదో

శృంపత్త్వల్లవ ఖడ్గనిరవళిత కంజాతాసన స్వాంతయో

పంచాస్త్రాయని మ్రొక్కి యమ్మదవతుల్ ఫాలస్థ హస్తాబ్జతై.

25

సీ. కుసుమ కోమలిమీదఁ గోపింపఁజెల్లునే పోపింపఁ దగుఁగాక వృష్ణబాణ

మీనాక్షిపైనింత మెఱమెఱసేతువే చేరిమీనాంక రక్షింతుగాక

పక్షికరింపక రూక్షింపనేటికి కీరభాషిణిమీదఁగీరవాహ

యలివేణిమీద బిట్టలుగనేటికినింత తూలిశిలీముఖజ్యాలతాంగ

యబలఁగావంగదయ్య యోయంగసూతి | రమణిమన్నింపుమయ్యయోరతికళిత

యింతిగరుణింపుమయ్యయోహృద్యరూప మెలఁతరక్షింపుమయ్యలక్ష్మీకుమార.

వ. ఈక్రమంబున వలపుల రాయనిం దద్బలంబుల నారాధించుచుండె సంతకమున్ను

సంవరుణుండు సూర్యోదయావసరంబున వేటువెడల నుత్సహించి.

27

శా. ఆజానేయ హయంబు (నెక్కితమితో నాభూమిపాలుం)డు ధా

త్రీజాను ప్రభవానురూతుండయి ద్వాత్రింశన్నిశాతాస్తుగ్రిడై

వాజీప్రాణ సమాన సత్పరిజనుల్ పాశ్వుకంబులన్ మూగిరా
రాజత్తైజము తోడదా వెడలె ఊర శ్రేష్టుడత్యుద్భవన్.

28

క. క్రమమన వెనుకొని రవుతును । సమకట్టులబల్లులమరనజోగముతో
చమరీ మృగము * * * నెక్కియ * * * రుదెంచి రొగిన్.

సీ. మలయు సీంగమునైన మారొకని యొకకోలబడనేయువై ఖరిబరిధవించి
గజమధ్యముల (నొకకొకత్తి వేటునఁ దుండెములుగే) యు హస్త కాశలముగలిగి
పిడెములనేకోలు బెబ్బులితండంబు సమయించు పెనుసాహసమున మించి
పటచు జింకలనైనఁబ (టురయంబునఁబాణి మసలకప) ట్టు దీమసముదాల్చి
తెల్లబొకొంటైనగుంటైనఁదెల్చియున్న । నడవిమెకములరొప్పనియట్టిభటులు
వెండికట్టులవిండ్లు (బసిండిపూఁత) యలుగులాప్పారన)రుదెంచినధివుకడకు. 30

సీ. బంగారుగొలుసులఁబట్టినిల్పఁగరాని జవసత్వములఁగలజాగిలములు ✓
నెమిలినిఘాతనినదంబు * * * సివంగిబండ్లు ✓
సుడ్డినగమననీహోద్యవంబులఁబట్టు డిగ్గననుంకించుడేగపాఁజు ✓
కనుకట్టు మైనుండిఖచరపక్షులచప్పు డాలించినైఁపనిజాలికడువు ✓ ?
మఱియుఁడఱికిన్నయాభేటమార్గమునకు । వలయుసాధనములుగొనివచ్చిరవుడు
హయమునడవెంచునృపతిసమక్షమునకు । (నశనిసంకాశులగుమృగయాభిరతులు).

ఉ. వచ్చినలుబ్ధకప్రముఖవర్గమునన్నహనంబుగాంచియా

తెచ్చినసాధనంబులను దేరికనుంగొనిరాజుపెచ్చిపె

మచ్చికనాదరించెనిలమానవనాథులుభృత్యకోటికి

మెచ్చులాసంగఁగవలదెమేలిమికార్యముఖాంతరంబునన్ ✓

32

వ. ఆసమయంబునఁబాదరసంబువైఖరింద్రొక్కినచోటు దొక్కిక సారంగంబుభం
గి నాకాశంబునం దటుచుగాఁబటచు సుడిగాడ్చుచందంబున గేడెంబదిరుగుచు
మనంబు విధంబునం బనిచినయెడకు నరుగుచున్న మరుత్తురంగ ఖాంధవంబైనధ
వళ సైంధవంబును యధేచ్ఛంబుగానడిపించి నిదాఘనమయోష్టంబుల భాతిం
గూరసత్వంబుల సమయించువాడై వనమహిషవిషాణికోటి తాడనంబులఁజం
చరించు ఘనమహీరుహ విటపాగ్రంబులనిద్రించి బట్టులికిపడిమేలఁగని శాఖావ
లంబులై మధుమక్షికా పరిక్షిప్తక్షౌద్రపదంబుల వేలాడు భల్లూక్సకరంబును

భీకరసూకరంబుల డికోమలంబులైన మోరలంజాతుర్యంబు మెఱయ నిమిషంబు
నవలయాకారంబులుగా ధరణీ విచారణంబొనరింప నవియగాఢంబులైన యో
దంబులుగాఁ దలంచిత్యయపడి లంఘంబులిచ్చు మాడి-మండువేసవి నాటివేసటలే
కుండగండస్రవన్నదజలాసారంబులఁ గాసారంబులునిర్మించుభద్రమాతంగయూ
ధంబును విశాల తలాతల విశ్రాంతగవయధేను పయోధరంబులవిసి కురిసినం
గాలువలుగట్టి జాలువారు వావిరిపరిపూర్ణంబైనపరతల్పంబులపాలుద్రావంగ
లిగి యీనినపులుల బారికిందప్పి ప్రశ్నిదినప్రవర్ధ మానంబులై యాముకవిసియు
న్న శూదూలజాలంబులుం గలిగి పిశునజనప్రధానంబైన రాజాస్థానంబురీతి
నమ్మహాగహనంబు దురవగాహంబైయుండె ధనుర్ధారులు వేటకాండ్రంబురి
కొల్పి యసహాయశూరుండైన యారాకుమారుండు వేటొకఁగొప్పదేశంబునకుఁ
బ్రవేశించువాఁడై కళాఘాతంబువం దురగంబునకుం జూటుకుఁబుట్టించి. 33

క. హేసారవంబుతోడనె | భీషణమైదిక్కులద్రువబృధివీరమణీ
భూషణము హయారోహణ | నైషధుడతఁడెంచినహనాదముచేసెన్. 34

సీ. అవుడంతరంగంబునందుఁ గొందలమంది పొదరిండ్లుదూఱు బెబ్బలికులంబు
లాండొంటిఁ గూడక గుండియల్ ఝల్లనఁ గలగుండు వడిపాటు గండకములు
ఘేంకారములతోనఁ గనగొట్టి గట్టులగగ్గులుకాడిన గజఘటలును
పఱవఁజాలక చొటిపఱియలలో నీఁగి నేలవట్టినయట్టి కోలవయము
గలిగికలఁగి యల్లకల్లోలమై చూడఁ | బిట్టపిడుగువంటి బెట్టిదంపు
బొబ్బవిన్నమాత్ర భూకంపమైనట్లు | కళవళించె నకలకాననంబు. 35

క. అయ్యెడఁజెదరిన మెకముల | కొయ్యన విండ్లెక్కువెట్టి యోధులుచుట్టుం
జయ్యనవలగొని వానిని | వ్రయ్యలుగావించి రంపవానలచేతన్. 36

సీ. అవెయంత పొద్దునీవదను పట్టులనుండి కదలేఁ బిల్లలపందికదువువరుస
లివె గుండిపఱుకులో నిరవుచేసుకయుండి తిండికేగడుఁబసిందిడిపోతు
లివె మందగొఱియల యపమృత్యువులఁ బాడు పెంకులవిడని తోడేళ్ళచాలు
లివె గాలిఁగదలు బొంగు వెదుళ్ళరవళికె జిక్కినిల్లఁడగొను జింకమంద
లనుచు వానితావులరసి యాటవికులు | చుట్టుదొంగువారి చోపువేట
మెకము కులమునెల్ల నొకవాగునీరుద్రా | వించిరేమిచెప్ప వేటసాంపు. 37

- క. అప్పుడు సింగిణి వింటు | జప్పుడుగాకుండఁ దొడిగి జనపతి శరముల్
తెప్పలుగనేసి మెకములు | కుప్పలుగాఁబడఁగఁ గెడఁపెఁగుంభిని మీదన్. 38
- సీ. శరభసంఘంబెల్ల శరభగ్నమైకూలె గఁడకంబుల పిండుగండడంగె
సింగంబులకు సంగరంగంబు చూపట్టె మదగజంబులు సదమదములయ్యె
బెబ్బులితండంబు పట్టపించములయ్యె సలుగులపాలయ్యె నెలుగులెల్ల
మహిషపుంజంబులు మహితలంబునఁ ద్రెళ్ళెఁగోలజాలము పడఁగాలువడియెఁ
దక్కిన మృగంబులన్నియు జక్కలగుచు | నదరుగండలు మిలమిలమెదలుచుండ
ఘోరతరమైన మృత్యూపహరభూమి | కరణిణాపట్టెనప్పడకాననంబు. 39
- వనమయూర వృత్తము. ఆమిషముఁజూచి యటకై వనమయూరం
బామహిని వ్రాలుటకు నాక సమునన్ రా
నామిషముచేకొని ధరాధిపవతంస
స్వామివెనపట్ట నొక సాళువముఁ బంపెన్. 40
- క. ఆసాళువంబు గనుగొని | గానముపై యాసమాని కడునుద్దవిడిన్
వేసరక నెమరివఱచిన | నాసాళ్ళము వెంటనంటె నతిరోషమునన్. 41
- క. రాజన్యండు నావెంటి | నాజానేయంబు బఱపి హయఖురపుటకో
టీజనిత భూళిదట్టము | గాఁజీకటి గ్రమ్మఁచెరవుగానక చిక్కెన్. 42
- గీ. కొంతదడవునబయ్యలైన కుంభినిశుఁ | డటమయూరంబు సాళ్ళంబునరసియరసి
యెందుఁగానక నివ్వెఱగందికుంది | యిల్లఁసింగనివిధమయ్యె నేమిచెప్ప. 43
- సీ. తురగాధిరూఢులు తురగావశీర్ణులై యాడకాడకునిచ్చిరలసిసొలసి
పవనవేగముకన్తరబఱవంగఁజాలిన విలుకాటుదగనొంటి వెనుకబడిరి
✓పులిగోళ్లుగజదంతములు చూఱగొనువేడఁ వెనుకొనిరారైరి వేఁటకాండ్రు
హితు లైనపరివారమెండఁతాఁకునఁజాల వడదాకిత్రేళ్ళిరి వాఁగుపొంత
వేఁటమఱగినట్టి వెంగళిఁజేరికి | బలములేల యేవ్యఘలములేల
వేఁటకతనగాదె వెరవెల్లగోల్పోయి | తబిసితిట్టుగుడిచె దశరథుండు. 44
- వ. ఆనమయంబునఁ దనసామ్రాజి తేజియు నడవలేక చికినదిగవిడిచి యొంటిని
బాదచారుండై యరుగునెడ ననతిదూరంబున. 45
- ఉ. కేలివనాంతరాళ సవకసరముఖ్యలతాంతసౌరభ

శ్రీలహరిఁ హరించి సరసీవరసీమ సరోజమండలా

త్రాలసుగంధముంగొని కదంబముగూర్చుకవచ్చి మేదిసి

పాలుండు హా యనక విసరె బ్రన్ననిగాలి ప్రమోదశాలియై.

46

క. మరుదలకురములువచ్చిన | తెరవున సంవరణుడరిగి దివ్యవధూటీ
నిరుపమతనువల్లిరుచి | సురుచిరమైయున్న తోటసాబగుంజూచెక.

47

సీ. విభ్రమవతులిందు విహరించిగోకాని యావకాంకితమయ్యెనవనియెల్ల
బుష్పపచయకేలి బౌద్ధబుచ్చిరొకాని వనలక్ష్మీకొదవె గొన్ననలలేమి
హస్తంబులకు రెమ్మలందకుం డెనొకాని మునువేళ్ళనికిన యనువుదోచె
గేలినరసీలోనఁగ్రీడలచిరోకాని కుచకుంకుమంబం టెఁగొలంకునీటి

కనుచువనవాటి యాద్యంతమరసీవచ్చి | మొగులలోపలికొమ్మించుమొలకల్లు
తరులతాంతర్హితాంగ విస్ఫురణమెఱయు | దివ్యవనితలఁగాంచెధాత్రీవరుండు.

ఉ. ఆకలిదప్పలంబడలినందుకుందోడు పిసాళికోయిలల్

కూకలానర్చి డెండమును గుండఁగఁజేయఁగఁ గోరుచుట్టుపై

రోకటిపోటుకైవడి మరుండును నేచందొడంగ నిట్లుము

క్కాకలఁజిక్కి యాధరణికాంతుండు వారలఁజూచి యాత్మలోన్.

49

సీ. రాచిల్లలో కావు రాచిల్లలై నను బక్షంబులిరువంకబ్రబలకున్నె
పూదీఁగలో కావు పూదీఁగలైనను గమనచాతుర్యంబుగలుగుటెట్లు
కొమ్మించులో కావు కొమ్మించులైనను నిద్దంపుడనుకాంతినిలిచియున్నె
ఫణికన్యలో కారు ఫణికన్యలైనను బదపల్లవచ్చాయవదలుటెట్లు
లీమరిపేమివిలాసంబులీబెడంగు | లీయెఱపులీజిగిబిగియు నెన్నిచూడ
మర్త్యలోకంబుచూడంగ మహికడిగిన | దేవకన్యలువీరు సందియములేదు.

50

క. సరసఁజెబులెల్ల మెలంగం | దరుణీమణియెఱపు నృపవతంసముగాంచెన్
వరనవరత్నుంబులలో | (దరళంబగు సీరకళికతళకుంబోలెన్).

51

ఉ. వంకరవోనిచంద్రకళ వాసనగల్గినపైడిబొమ్మము

వ్యంకపసిండితోడ నొఱవచ్చినకసురిపిడెచెల్వచే

గొంకరవోని కప్పురపుఁగ్రోవి (మదాళిగరున్మగుద్దతిం)

జుకనిపూవుఁగొప్పయనఁ జుద్రుభాస్యచెలంగెననిధన్.

52

- క. పలుకుల నమృతము చిలుకన్ | జలజలకెమ్మొవివలనజకెరయొలకన్
దళతళమెయిజిగిబెళుకన్ | నెలకొను శృంగారరసము నిలుపునగులకన్. 55
- వ. అప్పుడారాజకుమారుండు వనితామణులకుం దనరూపుచూపిన నచ్చశృత్వంబు
గందురసుభయంబునొందియొకతరుగొంధమూలంబునొదిగియిట్లువితర్కించె.
- సీ. తొలుకాటుమెటుపులో యెలదీగెతరుపులోతెఱవమేయెఱపులోతేకెయరాదు
వవడంపుడవయోచివురాకుతీవియో యెలనాగమోవియోయెఱుగరాదు
నలుపుమానికములో యలికిశోరకములో కలికిపెన్నెఱకలోకానరాదు
మరువింటిచూపులో మచ్చంపురూపులో తరలాక్షిచూపులో యరయరాపు
ఖచరకన్యయొ కిన్నరాంగనయొకాక | నీచకోరాక్షినేరీతి నెఱుంగఁబోలు
కలదెయిటువంటిసౌబగుఘాకాంతలకును | నేగఁజిందరింతుసం దేహసాగరంబు.
- సీ. హరినీలములచాలు నలిజాలములదాలు కడుదీలుపడఁగప్పు బడఁతికొప్పు
పగడంబులమెఱుంగు జిగికెంపులహారంగు గెలువంబరగురీవి చెలువమోవి
యరవిందములయందమలచందురునిచందమిలక్రిందఁబడనోము నింతిమోము
నెలవెన్నెలలసంచు బలుచెన్నుగలమంచు నిరసిండుటకుఁగ్రావ్య నెలఁతనవ్వ
చిలుకపలుకులనమృతంబుచిలుకుఁబలుకు | మరలుతలఁపులుమరునికిమరులకొలుపు
చలివెలుగుకళనుమాపు వెలదిరూపు | భుగభుగనివాసనలనీనుఁపొలితిమేను.
- గీ. తళుకుఁజూపులఁజిటునవ్వదోలకరింపఁ | దోలకరిమెఱుంగఁదీగలఁ దోలఁచన్కిట్టి
వనితనువరించినంగదాతనకునవుడు | సంవరణనామధేయంబు సఫలమగుట. 57
- ఉ. సారెకుమానసప్రభవ శైవలజాలముసంప్రహించిశృం
గారరసంబునంచొలచి కమ్మచి కస్తురిదావిగట్టివా
✓ లారునఖాంకురంబులఁ బ్రియంబున దువ్వెయుఁ జల్లిజొంపముల్
గాగచియింపఁబోలు రతికాముకుండియెలనాగపెన్నెరుల్. 58
- క. రాకేందువదన కొమ్ముడి | చీకటిజొంపంబులయ్యె సిద్ధంబరయక
గాకున్న వదనచంద్రుని | ధాకకువెఱవఱచి వెనకఁజాఁగఁగనేలా. 59
- సీ. కీరభాషిణిచూపు కేళ్లువీక్షించినఁ గలువతోరణములు గట్టునెడుట
నబలవాక్రుచ్చిన నధరబింబంబునఁ దేటతియ్యునిజంటితేనెవడయు
బడఁతికేలెత్తిన బాహుమూలచ్చాయ దీనారటంకాల సోనగురియుఁ

గొమ్మపయ్యెదజారఁ గుచకుం భద్రీధితులనుమేరువులును గోటానకోటు
లిట్టియడ్చుతమెన్నడునెఱుంగమెందుఁ | ద్విభువనీలక్ష్మీ యారీతిఁ దిరుగఁబోలుఁ
గాకయీకొమ్మనిర్మింపఁగాఁదరంబె | ధాతకై ననుమఱివానితాతకైన. 60

గీ. భాస్వరంబైన మదకోకిలస్వరంబు | పంచమంబనిపెద్దలుపల్కావిందు
మీమధురభాషికిమధ్యసీమకెల్ల | మధ్యమంబొటయాశ్చర్యమహిమయెపుడు. 61

సీ. మగువకన్బొమ్మలు మరుఁడుగానక గాక కనినవర్జింపఁడేకమ్మవిల్లు
శుకసాదినతిమోవిచూడఁడుగాక చూచినఁజేతఁబట్టునే చిగురువాలు
నతనుండునుదతిసూగారెఱుంగఁడుగాక యెఱిగినఁదేఱినారేలపును
నంగజుడతివచూపరయఁడుగాకరసినఁ బారవేయఁడే ననములుకులు
విరియనుసారాలు పూవులవిల్లుదేల | పట్టఁబసలేని చిగురాకు బట్టెమేల
యనయమునుదూలుతుష్టైదగొనయమేల | యంటిననుగందుగ్రొన్ననయమ్ములేల.

వ. ఇట్లు జగదేకమనోహరంబులైన యీతలోదరిసాభాగ్యంబులు రాజకీరంబువల
నజ్ఞాతచరంబులైనయీతపతికింబోలెపక్షింపసామ్యంబులగుచున్నవనివిత్తర్కించి.

సీ. కనుసన్నఁగావించి కలికిరమ్మందునో రాకున్నసిగ్గుచేరట్టుగాదె
నెలఁతడగ్గరనేగి నిలిచివీక్షింతునో వడినదృశ్యంబైనవగపుగాదె
యతివనీపేరెవ్వరిని విమళింతునో మరుమాటయీకున్నఁబరుసుగాదె
పడఁతికినావిన్నపముచెప్పిచూతునో వినకున్నఁగార్యంబు వెగటుగాదె
యీచకోరాక్షి నొనగూర్చునెవరివశము | పక్షపాతంబుదప్పకపరిధవించి
యకటయాకస్మికంబుగా నతిజవమున | నాటిరాచిల్కావచ్చిన నయముగాదె.

క. బంగారుపంటిమేనును | సింగారముదొలుకుమోముజిగియునుగలయీ
యంగన సాంగత్యమునకు | గంగాధరుఁడే మహాత్ముఁగల్పించెనొకో. 65

గీ. ముత్యపుసరాలుకోటులై ముఱుపుచూపు | పడఁతికువదుర్గయుగముచేపడకయున్న
జలధివలయిత భూచక్రశాసనైక | వీరుఁడైనట్టి నాకునువెలితిగాదె. 66

చ. ఊరుతరమైన యాసతిపయోధరమండలమందునుండి య
స్ఫురితనిజాంగకుండగుడుఁ బువ్వులవిల్లుఁడు మేఘనాడుఁడై
పరుషవిషానలప్రసవబాణములేసె నృపాలరాజుశే
ఖరునిపయికి జగత్ప్రపణకాంతి సముద్యభిరామచంద్రుడైక.

- ఉ. సింధుగభీరుండయ్య నృపశేఖరుడీగతి నింతిజూచి కా
మాంధమనసుండై పదరి యంగనిసూహముమాని యాతరు
సగుంధతలంబువాసి ఘనజాలవినిగత పూణకయామినీ
బంధుఁడువోలె నాదివిజభామల డాయగవచ్చెనంతటన్. 68
- శా. అచ్చంబైననువణకదేహారుచితో హాసస్ఫుటాస్యంబుతో
నుచ్చైఃపాకహవిలంబితాంశుకముతో నుద్వేలరాగంబుతో
నచ్చదంబునవచ్చురాజుగని వారాకస్త్తికంబందుచున్
విచ్చున్సొగ్గ విరాళిమొగ్గ యగుచున్ విచ్చేసిరయ్యంగనన్. 69
- క. ఆశువనివిభురూపముం బాయకవీక్షించి తపతీప్రాణసఖులతో
మాయమయిచిలుకజెప్పిన ప్రియపురాకొమరుండనుచుబ్రలినలజ్జన్. 70
- గీ. అచటగదలిపోక యాపిశాలేక్షణ యోగమాయచేతనాదిగియుండె
ఁబూర్వశైలపహిత శరవరీసహచర రేఖవంటిరూపురేకండనరి. 71
- క. సిగ్గువడియదృశ్యంబై యగ్గిరికుచయుండెబోక యనురాగాభీన్
ముగ్గురువేల్పులముంచిన ప్రెగ్గడయగు మరునిదనుకరింపందరమే. 72
- వ. అప్పహిప్పలకుప్పయగు నప్పల్లవాధరి చూపు దప్ప నుప్పరంబునకెగసి యదృ
శ్యంబైనఁ దెప్పరంబగు నద్భుత విషాదవేదనలంబొకటచు నక్కమార కంఠర
పుండిట్లనియె. 73
- సీ. మరుండెంద్రజాలిక మహిమగైకొనివచ్చి భ్రమయించిదెచ్చిన పద్మముఖుల
కొలఁకులోపలనుండి కెలఁకులవిహరింప బయటనిచ్చిన నీరుపాచలొక్కొ
తరువిలాసంబులు దారొగని దళింపవచ్చిన దేవతా వనితలొక్కొ
జలధరంబులఁబాసి జగతీతలంబునఁ ద్రిమృదు క్రొమ్మించు దీగెలాక్కొ
యిట్టియాక స్థికంబెన్నుఁ డెఱుంగమర్వి నకట మున్నిటియట్లనే యణగి ముణిగి
యుండకేనిట్లువచ్చితినిరమలేక యింకఁడలచూపరాక్కొయ్యాయందుముఖులు. 74
- ఉ. ఆనగుమోమునాతుకము నాయెదురొత్తుమెఱుంగుఁజన్నదో
యానిడువారులగన్నుగవ యానునుజెక్కలు నాపిఱుందుసొం
పానిరుపేద నెన్నడుము నప్పటికిందలపోసిచూచినన్
మానసవృత్తి దానిమిషమాత్రైన నీరయిపోవకుండునె. 75

సీ. కొమ్మయల్లాడినఁ గొమ్మయల్లదెయని తరువనాంతరములఁ దగిలితగిలి
యశులుమూఁగిననైన నలెవేణియదియని యరవిరిజొంపంబులరసియరసి
మిలుతకుకన్న మనాక్షియనిచేరి కొలఁకుపట్టులజాడనిలచినలచి
చిల్కపల్కిననైన జిలుకలకొల్కి యల్లదెయని యెల్లదోవెదకివెదకి
నెమకినట్టియెడనె నెమక నువ్వోగించి | చూచియున్నకడనె చూచిచూచి
కాననాంతరంబుగలయఁ దిమ్మనుచుండె | నావదాగ్రినట్లు భూవరుండు. 76

శా. హః రామాతిలకంబ హః మదవతీ హః పూణఃచంద్రదాననా
హః రాజీవపళాక్షి హః కరటికుంభాభోగజ్యంభస్తనీ
హః రంజిద్ధనామంజరీ యనుచు హఃహఃకార శబ్దంబుతో
నారాజన్యుండు ధాత్యైవై బొరలు నత్యంతానుతాపంబులన్. 77

క. ఆరీతిన్వపతివాగులఁగ | నారీతిలకంబునిజమనస్థిరకరుణా
పారీణతఁదలచాపుట | కూరీకృతబుద్ధియగుచు నూహించిమదిన్. 78

సీ. ఇతనిసౌందర్యంబునీక్షించి కదలిపోబడములురావెట్లు గదలుచానఁ
దోడిచేడియల్లెఁ దొలఁగిబోవఁగ నొంటి నేనేవిధంబున నిలుచుదాన
నామీఁదితమిఁబొలుకఁజూమితలేందుని బాయంగలేనేమిసేయుదాన
నేకాంతముననుండి భూకాంతుతోఁగూడి భాషింపనేరీతిఁబరగుదాన
మారసంబెల్ల వోలాయమానమగుచు | విడువకుఱ్ఱుఁతలూగంగఁదొడఁగఁజాల
నేవిధంబుననిలుతు ధాత్రీనుమోలఁగ | గోరెయేరీతి నమకూరుఁగొడువలేక.

చ. ఇతనిగుణాశ్చివైఖరియు నీతనిచారువిలాసవైభవం
బితని సురూపసంపదయు నీతని మోహనదేహమాధురీ
చతురిమఁ జూతురేని నెలజవ్వనమంతయుమీఁడుకట్టిదై
వశనుతలే తదియపదవారిజసేవలు సేయకుండురే. 80

క. ఈరాజును మధురీక్షుల | నూరాఁచైదఁగాకయనుచునురుతరయోగ
ప్రార్థిబ్రహ్మాయనిశోగని | యారాజునమీప భూమికతిరభసమునన్. 81

సీ. శింజానమంజరీ సంజితధాన్వంబు మట్టెలరవలితో మచ్చరింప
ధగధగతాటంక ధాశధశ్యంబులు చెక్కుటద్దములపైఁజిందలూడ
సమవృత్తవత్సోజ చాకచక్యంబులు జిలగుపయ్యెదనుండి వెలికినురుక

లజ్జాభరంబును లలితానురాగంబు వీక్షణంబులయందు వెయ్యమంద
రత్నపూషణ కాంతులురాయడింప । సమదగంభీరవేదియాసముడలిర్ప
నల్లనల్లననేతెంచె నంబుజాక్షి । ధరణిపరిపాలి సంజీవకరణకరణి

82

క. హరిదళాగ్రస్థికుండై । భూరివ్యామోహాతిమిర పుంజగతులడై
యాగమణీస్పృహముసమ । కూరిన సోమకులదీపకండు కళంజాలగన్.

83

క. తనుజూచినంతమాత్రనే । మునుపటికార్చ్యమెడలి ముఖంకేజం
బున దరహాస వికాసము । దనరన్ వీక్షించుపతీతి దాస్యియెన్.

84

క. ఏమిటికి విలాపించెడు । భూమిస్థలియందుఁబారలపారలి సరోజ
శ్రీముష్టింధయమగునీ । మోమేటికేవాడె భువనమోహనరూపా.

85

చ. అనవుడునోలతాంగి వినుమా నీను మాయపుదోలులోపలన్
మునుకుకవాక్యపద్ధతులమోదమనన్ వినునంతనుండియన్
వినుకలికూర్చిజిక్కియటవేడుక నీరమణీయరూపమున్
గనుఁగొని నీవదృశ్యమయినన్ మదిఁగుండెదనేమిచెప్పఁగన్.

86

క. ననుగాంధర్వవివాహం । బునఁజేకొని పద్మకోటిఁబురికొల్పెడునీ
కనుసన్నల సకలంబును । గొనకొనిగావింపనేలుకొనుము శుభాంగీ.

87

గీ. అనుడుఁదపతిపలికె నరుండుమాతండ్రీ । యతనియాజ్ఞమీట నడుఁగఁడైన
నాకుమటుఁగుపించెనైన నాకేరీతి । నినువరింపనగును నీర్మలాత్మ.

88

క. నినుఁబై కొనుచనుగుబ్బలఁ । దనివారఁగఁగఁగిలింపఁదమకీఁచియునే
యనువుననులోకలోచను । కనుమాయఁగలేకయుండుఁ గాంతామదనా

89

వ. అయిన నొక్కయుపాయంబు విన్నవించెద నవధరింపు నీవెగ్గరి గుహఁతరంబు
న నివసించి జపోపవాసాది వ్రతంబుల మదీయ జనకుండైన సూర్యనారాధిపు
మతని యనుమతివడసియెచిరకాలంబున నిన్నవరించెద సుఖంబుండుమని తన క
టాక్షవీక్షణంబుల నారాజునకు నీరాజనఁబొసరించి కొంతదూరంబు మఱిమ
ఱిల్లి చూచుచు నరిగి యంతట నంతధాకనంబు నొంది సఖీజనులుండాను నీజని
వాసంబునకరిగె నిట సంవరణండు మూర్ఛాపరుడై యమాత్యకృతశీతలోప
చారంబుల నేడదేరి సచివప్రముఖబలంబులంగరిపురంబునకుఁ బనిచిసూర్యోపా
సనక్రియాసమాహితచిత్తుండై.

90

- చ. అటఁజుకొంచె నాజవవరాగ్రికి యంబరచుంబిహూటమున్
జటిలమునీశ్వరప్రకరచారుతపోవసపుణ్యవాటమున్
స్ఫుటతరపద్మకైరవ విశోభితకేలి సరశ్కపీటమున్
గటుతరదుష్క్రియా దురవగాహ కవాటము రత్నకూటమున్. 91
- ఉ. ఆకుధరావతంస శిఖరాగ్రిములది బ్రభవించి యాపగా
నీకము వేణిమాగ్గమున నిర్మలరత్నచయంబునెప్పుడున్
శేకొనియాత్మభతయగుసింధువుఁగూడఁగ నాటసుండి ర
తొక్కరుండయ్యెఁగాక మఱియంబుధికడవియిట్టిపోడుముల్. 92
- శా. నైలంపాంగనలగ్గిరీంద్రతటబృందంబందుఁ గ్రీడించుమై
హాళిన్ మేఘములెక్కివచ్చి యట యాతాయాతదంతాహతిన్
దోలాఖేలమునన్ సుఖింపఁగని హృన్మోదంబు సందిల్లను
య్యాలో జంపములంఁచు చాడుదురు భిల్లాంభోజపత్రేక్షణల్. 93
- గీ. ఆనగంబునందు మోహింపుముతోడ | జనవరుండుపణఁశాలఁగట్టి
సేయఁదొడఁగెదపము శీతవాతాతపా | జేయుఁడైవినిస్సహాయుండగుచు. 94
- ఉ. సింహతలాటలాయ రణజిత్వరసత్వసహస్రకద్వయీ
జింహధనుగుణధ్వనివిశేషవశంవదదుందుభీభవ
ద్గంహరిగంహరాంతరవిఘట్టితపద్మభవాండదుష్టశీ
లంహరసంహరీ విమతలాలస లాలసరీగజాంకుశా. 95
- క. నిర్భీకసంగరోద్భట | దుర్భావితవిమతహరణ దోర్బలహిమవ
ద్విర్భావకృద్యశశ్శ్రీ | గర్భితగజదండశౌర్యగరిమోద్దండా. 96
- సుగంధివృత్తము. భీమసేనబాహుసార భీమసేనచైరిహృ
ద్భీమసంగరాంగణోగ్రభీమతుల్యవిక్రమా
రామణీయకప్రభాభిరామధామసత్కృపా
రామయత్యయప్రభావరాయపక్షిసాళువా. 97

గద్య. ఇది శ్రీమద్ధరుక్మపావిశేషలబ్ధ సారసారస్వతపత్ర విలసదద్దంఁ పీఠయా
మాత్యప్రత్ర సరసగుణసాంధ్య గంగాధరకపింద్ర ప్రణీతఁడైనతపతీసంపర
ణాపాఖ్యానంబను శృంగారకావ్యంబనందుఁ జతుర్థాశ్వాసము.

తపతీసుంపరచా పాఖ్యానము.

పంచహాశ్వాసము.

- క. నీరమణభరణ ఫణినిభ | హారందర వజ్రఫలకభరిత భుజాధ్యాయా
హారితనుద్రామకళా | హీరప్రకాశ మలికయిభరామేశా. 1
- ప. అవధరింపుము.
- సీ కె వల్లవిద్రుమ ఘనలతాజాలంబు చెలువునఁ జూడల్ జేపురింప
శ్రీహారమాసమాన్లేష లగ్నపటరచూకంబునఁ బూతిసొంపు మెలయ
ముక్తిగేహానితాన మోహనఫలగుచ్ఛలీల రుద్రాక్షమాలికలుదనర
నిర్వాణమయధారుణీధరగైరికచ్చాయ నాబ్రహ్మవర్చసముచేలంగ
నంధకారంబులీను కృష్ణాజినంబు | తనుతనుస్పృశమిగులఁ బావనముగాఁగ
దోడునీడైయరుంధతిఁగూడినడువ | నటవశిష్టండువచ్చెరాజర్షికడకు. 2
- క. వచ్చినముని దంపతులకు | నచ్చునఘ్నాదివిధుల నాతన్యంబుల్
హెచ్చగుభక్తినిజేసెల | సచ్చరితుండిల్లుపలికె జాయాపతులన్. 3
- గీ. తండిసేమంబె కుశలమేతల్లినకు | నయ్యభద్రం బెకుశలమేయమ్మనీకు
నిత్యనైమిత్తి కాదిక నియమగరిమ | వెలయుచుండునె మీకు నిర్విఘ్నముగను. 4
- క. అనవుడునమ్మనిపతియి | ట్లనునోన్మ పవంద్రసీసమధఃతకతనం
బెనుపొందు జగత్ప్రయమున | కనిశముసేమంబుకాకయఱగొఱగలదే. 5
- క. సౌప్తవశుభమీతనువతి | నిష్ఠురతపమునకు నోర్చునే భువిమాదృ
న్యైష్ఠీకృత నియమముతో | షష్ఠాంశముకోరునీకుఁ జాలదెచెపుమా. 6
- చ. బలువిడిగాధతంత్రముల పొధిమకోర్వక సేతవీక్షణం
బులనదలించి మేనలఁతఁబొడఁగ నంతనిషేధహాక్యముల్

పలుకుచు రాచమొకగులిడు బావలంగదగింప నోపునీ

సలలితయావనంబు వనచంద్రికచండముసేయనేటికిన్.

7

సీ. నవరత్నఖచితాభి నవరత్నపురదివ్య భర్మహర్త్య మేసీకుపణఃశాల
యతికోమలంబైన యలహంసతూలికా కలితల్పమేసీకుఁ గటికినేల
కలమాన్మఘృతమాంసకబళాది సుగ్రాసమాసీకుఁ గందమూలాశనంబు
త్యువృత్తస్తనీ దోశ్చామరోధూతమారుతాంకురమే నీకోగుగాలి
రమ్యవస్తుప్రశస్త సామ్రాజ్యభరణ | సౌఖ్యమాసీకు వనవాసముఖ్యవృత్తి
యెలమిమడిమచినుండి యాయడుములబడఁ | గారణంబెద్దియెఱిగింపుధారుణీశ.

ఉ. అప్పుడుమానివాక్యములకంతయు సంతసమఁది స్వాధికముల

జెప్పకఁజేమనుచు జెప్పుదునీతనికంచు రాజుతాఁ

తెప్పెనుగొంతసిగ్గువడి చెప్పకచెప్పిన భావమేర్పడం

గప్పినదాగవృత్తి కడకన్నుల కెంపెఱిగింప నిల్లినన్.

9

క. మునినాథ యోగమాగణం | బునఁజూచినమీకగవ్యములలేవటుగా

వున నాకోరుగులమీకుం | బునరుక్తులుగావె చెప్పఁబూనుటయెల్లన్.

10

గీ. అనడు నృపవరేణ్యయానకలంబునీ | వనసులోనిమమత మాకుఁడెఱిసె

నింతమాత్రమునకు నీతపంబేటికి | గోటనైనపనికి గొడ్డలేల.

11

క. మిత్రతపాటించి వహీ | సుత్రాముఁడవైననీకు సుతనీకున్న

మిత్రాభిధానమవనిం | బాత్రంబేయెన్నిచూడ భాస్వతునకున్.

12

ఉ. నెమ్మదిఁగుండనేమిటికి నెమ్మదినుండుమువత్స యిట్టికా

ర్యమృగుసంఘటించుట మహాగహనంబులెమాకుమ్రాఁపుఁ

గొమ్మనుదెచ్చియిచ్చుగతిఁగోమలయావన మోహనాంగినిం

గమ్మనిపువ్వఁబోడి రవికన్యకఁదెచ్చెద నీకునిచ్చెదన్.

13

వ. అని వసిష్ఠుండు-

సీ. నిండుగుండలవంటి నిగ్గుచన్లుబ్బల తపసీకన్యకయోతఁదారసిల్లెఁ

గందమూలఫలాదిక ద్రవ్యహస్తులై యిరువురుమునిపుత్రులెదురుపడిరి

సంకల్పితార్థంబు సమకూరునని యుపక్రమింపఁగొనొక్కసోరుహాక్షి

పదియొదుబారలు గదలుచో నొకవంక వలనుగాఁడెరువిచ్చెవాఁడుగౌభి

వలపలికివచ్చినటుమందవాయసంబు | పయంటవలనుగఁజనుడెంచెబాలయంత
చెంతవల దెక్కచూపెను నెమరుబోతు | మునిపతికినంతకంతకుముదమువాదల.

సీ. తనపదాబ్జములమై దరుణినిశ్చలమైన చూపులు తేటలై వ్యాపరింపఁ
దనశరీరచ్ఛాయ వనజాక్షిగండదర్పణ మండలంబులఁబ్రతిఫలింపఁ
దనరోమహాక్షణంబునకంత కుచచూచుకన్నకదోహలక్రమముగాఁగఁ
దనపథక్రాంతికి వనితపాలిండ్లపద్యైద గాలిపశ్యతోహరుఁడుగాఁగఁ
నమ్మహాముని ముమ్మగందైనకడిమి | వాయువేగమనోవేగవైఖరులను
గడవజాలెడుగమన వెగంబుతోడ | డాయనేగను భానుమండలముకడకు. 15

ఉ. నిద్దపుబ్రహ్మవర్చసపు నిగ్గులు దిక్కులఁజొకళింపఁగా
నుద్దవిడికదహాధనకులోత్తముడతఁటిఁజేరవచ్చుచో
నద్దపుదిల్లకై వడినిజాలయ మండలమొప్పు దమ్మిపూ
గద్దియడ్డగై నత్త బిసిఁ గాంచినభోమణిభీతచిత్తుండై. 16

క. జాయాసమేతుడగుని | మ్మాయాతీతునకుఁ గృతనమసాగురుండై
ఛాయాపతితత్ప్యతర | పాయాశీర్వచనధన్యుండై యిట్లనయెన్. 17

మత్త కోకిల. సేమమేమునిరాధమీకును సీమలోననవిఘ్నమై
సేమమంతయుఁజాఁగివచ్చు నె నిచ్చులక భవదాగమ
శ్రీమహాత్వమునన్నుఁబావను జేయునోమఱియాళ్ళలోఁ
గామిత్రంబొకఁడెది యేనియుఁగల్గెనోయెఱిఁగింపవే. 18

క. అనవుడు కుశలస్థితియును | దనవచ్చినకారణంబు తపసియెఱింగిం
చిననవుడుపేదపెన్నిధిఁ | గనినక్రియంబదృహితుఁడు గడుముదితుండై. 19

సీ. సిగ్గుజిట్టాడెడు జిటునవ్వుచెక్కులకెలన వెన్నెలవెల్లిఁగోలుపుదాని
ధవళపంకజదళధాళధశ్యముగల వెలఁదిచూపులవల్లె వెలయుదాని
నలవంకబలువంక వలుదగుబ్బలకాంతి మేరుశైలములు నిర్మించుదానిఁ
బ్రత్యంగకంబులబళుళపుష్పకదంబ సౌరభ్యములు వెదచల్లుదానిఁ
దొడవులకునెల్లతోడిగిన తొడవులగుచు | నిగనిగనిమించుమేని వన్నియలదాని
దపతియనుకన్యఁ దారుణ్యధన్యనవుడు | తపసిచేతికినిచ్చెఁ బద్మప్రియుండు- 20

వ- మఱియునభావంబులైన వస్తునము వాయంబుల, గజతురంగాది వాహన స

- ముదాయంబులు, దదీయవయస్యాజనంబులు నప్పనచేసి యప్పుడహర్వతి యం
తగ్గతబాష్పకలనేత్రయుగళుండై యిట్లనియె- 21
- క- ఉన్నూరునిడిచి పడఁతుకఁ । బొన్నూరికి నియ్యలేకపోగలేడిచోనే
డన్నరలోకంబెక్కడ । నున్నతసురలోకమేడ యురవందటకున్. 22
- ఁ- బాలమిక్కిలిగోల యీపాలపాప । చెక్కుమీటన పసవల్పు సెలవులందు
గన్నియకుఁజూడ నొప్పక కనినయట్టి । తల్లిదండ్రులునుండగుంథతియుమీరు- 25
- క- అనియమ్మునిడంపతులకు । వనితామణినొప్పగించి వగనుడుకుచున
ద్దిననాయకుండుతపసుం । డనుతనయభిధానమున్ యధాధికముచేసెన్ - 24
- చ- మునియునరుంధతీసతియు మోహనగాత్రీని భానుపుత్రకం
గనకచిరత్నరత్నచయకాంతి కనచ్చతురంతయానమం
దునిచి వసుంధరాస్థలికి నొయ్యనచోఁగొని వచ్చిరచ్చటం
ఘనముగఁబారిజాతమునఁ గాంచనమంజరిఁదెచ్చుకై వడిన్, 25
- శా- ఆవృత్తాంతమునొనకుండను తతీయచ్ఛాత్రుచేతస్వినన్
భావంబందుఁ జెలంగి పూర్ణరజనీనాథోదయోద్భవపా
రావారప్రతికాశుండై తపసిచాయల్తాని ప్రాచీనల
క్ష్మీవన్దైజవిరాజవేషము ధరించెన్ రాజుతేజిష్ఠుండై- 26
- క- తదనంతరమున గరిపురి । నుదితాలంకార వైభవోన్నతమహిమన్
బొదలఁగఁగై సేయుటకై । ముగితలుపుత్రైరమంత్రిముఖ్యులకడకన్- 27
- ఉ- ఒక్కొక్కవాడకన్నమఱి యెండుకవాడవిలాసవంతమై
యొక్కొక్కమేడకన్నమఱి యెండుకమేడ విచిత్రవర్ణమై
యొక్కొక్కయింటికన్నమఱి యెండుకయిల్లు ఎనోదయుక్తమై
యొక్కొడఁజూచినన్నగరమింపడరంగయినేసి రెంతయున్- 28
- శా- మిధ్యామధ్యలలంకరింపకయమున్నేలైన పద్మాకరా
పీఠ్యాశ్రీగొనివచ్చి మందరమరుద్భృందంబులకవీటినై
పద్మద్విక్రమ మప్రయత్నగతి సంవాసించు నిచ్చాగతిన్
రథ్యాశోధనవారిసేవన సుగంధగ్రంథనప్రాధిమన్- 29
- క- పుటభేదనమాద్యంతము । నిటువలె శృంగారమహిమ నెనఁగినపిదపన్

బటుబలసంపద మంత్రులు | తటుకున నెదురేగి కనిరి ధరణీపాలుఁ-

౩౦

కా- వారిస్సాదరదశశనంబుల ముదావాసంబునొందించియ
న్నారీమన్మధుడరుండిచ్చిన నువణాశ్శృండనంబెట్టి యే
తేరందాపనదంపతుల్ తపతితోదీవిలచిరాస్మష్టినిం
బొరస్త్యానిలువెంటదెచ్చిన తటిత్పజన్ములంబోలుటల్-

31

వ- అప్పుడుభయపాశ్శ్శకంబుల ముండటంబిరుంద రథ కరటి తురగపదాతిసము
దాయంబులు గ్రీకిరిసి నేలయిన నచందంబున సముద్రంబు వెల్లివిరిసిన పథం
బున సేరాసముద్రంబు చరియింప భేరిమృదంగ శంఖకాహళాది ధ్వానంబులు
భూనభోతరంబులు బుగులుకొననల్లనల్లననారాజపుంగవుండుగజపురంబు సొ
త్రెంచెనంత.

32

ఉ- కేళికీఞాపియోతుఁపతికేటపెనంగొని రాజదశశనో
చ్చేలకుతూహలంబునను వేగరగించిన లీలరాగని
లాలకజాలకంబు కుసుమాంజలి చల్లగఁజూడనొప్పెన
వ్వేళనరేంద్రుడై గునుమవృష్టియొనర్చు ప్రమోదమోయనఁ-

33

చ- కలికియొకతుఁపాణివిఘ్న గన్బిచనుంగవనొకిరి మోవితే
నేలఁజవిఁజొక్కఁజేసి ధరణీవిఘ్నజూచి తమింబయింబటాం
చలములమాటుసేయమిగుచంబులు మించగవచ్చె నెంతయున్
దొలకనిపూణకంఠములతోఁ బాడమాపగవచ్చుకైవడెన్-

34

చ. అవనితలేకు చక్కఁదనమాదరమొప్పుఁగజూచి త్రోసికిన్
యువతియొకర్తు తాదగుదునొ తగనోయని యాత్మరూపమున్
సవరగునొక్కయద్దమునఁ జయ్యనఁజూచి కపోలబింబితుం
డవు నృపుగాంచి సిగ్గు మెయినంతట నివ్వెఱవోయె నెంతయున్.

35

కా. ఉర్విసాయకుఁడిట్లు పారయవతీ వ్యాహంబునీక్షింపవృ
క్పర్యంబైన యపూర్వవిభ్రమమునన్ గన్పట్టు తత్తత్కృపా
శీర్వాదంబుల ధన్యుడై పురవరశ్రీఁగాంచు బున్బట్టణం
తర్వాస్తవ్య మహాగృహంబు పెనుపొందంజొచ్చెసానందుడై.

36

గీ. వివిధచిత్రవితాన సౌప్తవముమీఱఁ | జేలఁగి వేటొకనగరికై చేసేయుండ

నవవధూమణియాయరుంధతీయుమునియుఁ ; జననియధికారనిర్దిష్టపదనమునకు.

గీ. అంతఃకాంతవడికి నత్తపోధనమూతికా | మంత్రుకెక్కినట్టి మంత్రిజనుల
బృధినిసురలంగూర్చి పెండ్లిలగ్నమునిర్ణ | యింపఁజేసెనటకా నెల్లియనుచు 38

క. ఆవేశరాయభారులు | భూవలయములోని నఖిలభూనాయకులన్
రావింపఁబనిచె భూపతి | వైవాహికళుభనిమిత్తవైభవమునకున్. 39

గీ. పుడమింగల రాజహంసుల స్వహతిగించి | సరసులకు మేలఁపట్టెనకరిపురమున
కరుగుదెంచిరి పక్షసాతాజకమున | సమధీకానందరసప్యష్టే సందడింప. 40

క. వచ్చిన నృపవర్ణమునకు | వచ్చినబంధువులకెల్ల వనభవనంబున్
హెచ్చిన మచ్చిక నిచ్చిరి | లచ్చినద్వాకమలచలదళంబులు పిలువక 41
అయ్యవసరంబున

గీ. అవధిసిద్ధుండు బాన్వంతండచెడుబంట | నన్నజేలంబనెడుచిప్పనణచిపట్టి
యందులేదందు మాపెదనన్నకరణి | నుదయగిరిమండంగనున్న నువ్వుకరుండు. 42

క. అంగనల్లెరు నమ్ముచి | పుంగవు ననుమతమువడసి పొంగెడువేడ్కన్
సింగారింపదొడంగిరి | బంగారుసలాకవంటి పడఁతెందపక్షిన్. 43

నీ. కరకంకణంబులు ఘల్లుఘల్లుననోర్తు పడఁతకి నంటె సంపంగినూనె
కొవ్వొడివనిఖముల కురులుదిద్దియొకర్తు భామకునిడియె గంధామలకము
జలకమార్చెనొకర్తు జలజాయతాక్షికి జల్లనిలేటగొజ్జంగిసిట
దడియొత్తె నొకతె కాంతాలలామకు మంచివలిపంపు పట్టుదున్వలువచేతఁ
గాంతకొనఁగెనొక తెచంద్రకావించేల | నల్లగంధికివేణియెల్లా ర్చెనొకతె
వెలదికొక్కతెతురుమునవిరులుదురిమె | దొడవులన్నియుఁబడఁతకిఁ దొడిగ 44

క. మృగనేత్రయొకతెనతికిని | జిగిగలయద్దంబుఁదెచ్చిచెంగటనిలిపెన్
మగువమొగంబునకోడిన | మృగలాంఛనుఁ బట్టితెచ్చుమెలపుదలిర్పన్. 45

క. కలసంబుగూర్చియొక్కతె | యలివేణికి నంగరాగమలదినయపుడ
య్యలరుం దేనియందోగిన | వలరాయనికుసుమశరమువై ఖరినమరెన్. 46

వ. తదనంతరంబ కరిపురీశుండును జతుర్విధాలంకార మనో హరాకారుండై వ
ధూభవన గమనోన్ముఖుండగుచుమాహూతిక కృతస్వస్తి వచనంబులు గైకొని
నిజనగనంబువెడలి కత్యంతరంబులుగడచి భూసురానీర్వాదనాదసమ్మోదమే

దురహృదయా రవిందుడై మనోవేగంబున మెలంగెడు శ్రవ్వరథంబు నాగోహ
ణంబొనరించి మిత్రబంధుసహపాలవశంబులుభయపాశ్వంబు గొలిచి న
డువ భేరిమృదంగ శంఖకాహళాది ధ్వానంబులు భూనభోతరంబులవెల్లివిరి
య ఘంటాపథంబున నరుగుచెంచునప్పుడు నైష్ఠికగర్విమండైవ యవ్వసిష్ఠుండు
నకలబంధునమాజంబుతో నెదుర్కొని రథావతీర్ణుండై యనుంగు బెండ్లికొ
డుకువురోభాగంబునం జనుచునమవిష్ణయోన్నతస్థలులు వకాణించుచుండ న
ల్లనల్లనమంత్రిరంబుడాయంజనునప్పుడు.

47

సీ. కోమలాయతఘనశ్రీమించు పెందాడల్ కదళికాండములతోఁ గాలుదువ్వ
గురుకుచకుంభముల్ పరిపూర్ణహేమమయోరుకుంభములతో నొరయుచుండ
వరహానవంద్రీకాధవళగండస్థులల్ ముకురమాలికలతో మద్దుగులియ
మాధుర్యధుర్యబింబాధరచ్ఛాయలు పవడంపుఁగంటాలఁబరిహసింప
మూర్తికాభవనాది దేవతామూర్తికావాలె । సతియరుంధతిబహుపతివ్రతలతోడ
నవ్యకర్పూరనీరాజనంబులొసంగె । నల్లనల్లనగారాపుటల్లనకును.

48

తీ. ఆరతిబోటియైన మునియంగన సంగతిఁ జేరటాండ్రితో
నారతులియ్యగన్గొనినయంత కొకానొకవింతకాంతులక
జూరలుగొన్న నెమ్మొగము సొంపునఁజేరి వివాహవేదినీ
హారకరుండు రాత్రిగదియందొలిగుబ్బలిజెందువైఖరిక.

49

క. గణుతింపరాని ముదమున । నణిమాది విభూతివంతుడైనవరునకున్
మణిమయపీఠమువెట్టిరి । గుణశీలకులాధ్యతైన కోకిలవాణుల్.

50

గీ. అట్టిపీఠంబునందున్న యవనిపతిక । నెలఁతబంగారుబిందెతో జలముచిలక
మునియునాతని యడుగుదమ్ములనుగడింగి । ముదముననుజేసెమధువర్కముఖ్య

క. గోరీకళ్యాణంబటు । నారీమణులెల్లఁబాడ నవపుణ్యకళా [విధులు. 51
పారీణుడైవసిష్ఠుం । మారీకృతనియతిధాంవో సెందపఱక.

52

వ. ఆసమయంబున దినకరకుమారికను ధారవోసినం బరిగ్రహించి కన్యావలాక
న జ్ఞన్యాసురాగంబున నభ్యంతరసంతాప శాంతిఁ గావింపదలంచినను సిగ్గు
మాటుననున్న యసురకి చంద్రుంబునఁజెఱచీరమణుంగునన్న వధూరశ్మంబు
చేరంజని.

53

౧. తెలువకు ధరణీపతికిని | తెలుయెత్తినదాచకోలె- తెలులెత్తిమడిక
తటితీపులేనికూరిమి | బారిబారినిఱగొలులేకపూరించునఁజే. 53
౧. సన్నవలిపంబులోరగజంపతులకు | నిర్వికల్పకదృష్టిసంధించెనపుడు
నడుమఁబూదూపులేయుకందర్పనకును | సవ్యసాచియునుబిరుదు సంభవించె. 54
౧. వలిపంబాకింతదివిచిన | దోలుచూపులఁగలసె దంపతులకవ్వేళక
వలరాజురతియు వారలఁ | దెలిచూపుననేసినట్టి తెలుఁగువహించెక. 55
౧. సుముహూతఁబనిభూసుర | సముదాయంబెచ్చరింప సలవరణబుడా
రమణీరత్నముడగ్గరి | యమరఁగఁదలఁబ్రాలులోసె నధికప్రితక. 56
౧. అంతఃజెంతసన్నయంగనామణులెల్ల | వేళవచ్చెననుచు వేగఁడుచు
బడుచుకేలుదోయిఁబ్రాల్వోసినించిరి | దరుణిశిరసుమీదసరసమెనఁగ. 57
౧. చేతులఁబ్రాలుమహాత్మన | మాతటిఁగావించి మించినోన్మన్యంబుక
శాతోదరియునున్యపతియుఁ | జేతోగతరాగరసము చిప్పిలుచుడక. 58
౧. అంగుళములు చలియింపఁగ | బొంగుచు సర్వాంగములను బులకలు మొలువన్
శృంగారదాయకుంఁగి | మంగళసూత్రంబుఁగట్టె మదవతియలుతక. 59
౧. అంగనయొక్కతె యిరువుర | కొంగులుముడివైవనపుడుగురుసమ్మతమై
గొంగుముడివైచెనప్పుడె | యంగజుఁడాస్మీయకార్యమలవడెనంచుక. 60
౧. తదనంతరంబ సఖీజనంబులనోన్మన్యక రాంబుజంబులంగీరింపఁజేసినఁ బులికిత
ప్రకోష్ఠులై వధూవరులు శోభనవేదికామధ్య సమధ్యాసీనులై జపహోమా
దివిధులు నివర్తించిరి. ఇష్టధంబున దినచతుష్టయంబు సాంగంబుగా జరిగినఁ
బరిణయానంతరంబున 61
౧. బంగారురథములు పదునాఱువేలును నినుమడియైనగంధేభకుటలు
సామ్రాజీతేజీలు వశ్మిసహస్రంబులందఱో పరిచారికాంగనలును
నవరత్నకీలిత నానావిభూషణ పూహమంజూషికలాక్కులకు
చీనిచీనాంబర శ్రోణుల మేల్తరమైనపెట్టియలు కోటానగోట్లు
గంధకర్పూరకస్తూరికాహిమాంబు | సంకుమదగంధసారప్రశస్తవస్తు
వరసమాజంబుమునివరుండరణముగను | జెండ్లికొడుకునకిచ్చెసంప్రీతితోడ. 62
౧. వాచపులుచూపఁజాలుస | మీచీనఫలంబులేర్చి మేల్దళుకొత్తక

- దాచితనరాయభారపు । రాచిల్కికుం గనకపంజరంబున నొనంగెడ్. 63
- క. అంతట ధారావాహిక । సంతోషమువెల్లివిరియ జగతీకాంతుం
డింతిందోకొని నిజభవ । నాంతరమునకరిగె మన్తధారాధకుడై. 64
- సీ. కదలితోరణమాలికా మంటపాక్ష్మి పటువితానవితాన భాసురంబు
కుసుమదామకసముల్లసిత కాలాగురువరధూప వాసనావాసితంబు
శశికాంతదీపితస్తంభజ్యంభిత భర్తమయ సాలభంజికామండితంబు
ధగధగద్దగసముద్ధతకాంత సంతతోద్యద్భహురత్న దీపాంతురంబు
చతురశీతివిధక్రియాచతురవిధ । బంధబంధుర చిత్రసంభావితంబు
నైనమోహనమందిరాభ్యంతరంబు । తళుకుమీటిన వైజయంతంబుకరణి. 66
- క. ఆలీలాసదనంబున । డోలాంతరమందు నాధుడువసంపంగన
వేళనలయించితెచ్చిరి । బాలికలందఱును హాషకపడుచుంబడుచున్. 67
- క. ఆకాంతామణియచ్చట । భూకాంతుని జూచి భీతిబారలెడుమదినా
శీకృతమునకుంబొగలుచు । వాక్కువ్యక్తయండి నేలవ్రాయుచునుండెన్. 68
- క. అయ్యోడనాకొనెపంబున । నెయ్యవుజెలులెల్ల జనిన నెలతకరాట్టం
బాయ్యనపతికబళించిన । దొయ్యలిగడగడవణంకెచోరపుభీతిక. 69
- ఉ. పోయెదనంచుఁజూచు గరముంగబళించిన బోవరామికిం
బ్రాయవుజెక్కికత్తియలఁబల్కుదుఁజూ మనోవిభుండుదా
రాయిడీ బెట్టువోయని పరాజ్ఞుఖమందుచు నిట్లగమ్యల
క్ష్మీయుతమైన నాఁతికిలికించితమంచితమయ్యె ఊనికిన్. 70
- క. అమ్మోహనాంగిదనయం । కమ్మునఁజేర్చుకొని విభుడుగారవమొప్పక.
ధమ్మిల్లభరమునిమురుచు । ముమ్మరమగుభయముదేర్చి ముద్దులగుమ్మన్. 71
- సీ. కుసుపరాగంబు కొప్పునిండెనటంచు గొనగోళ్ళబలుమాటుకురులుదువ్వ
చెమటబిందువులు వోఁజిమ్ము వ్యాజంబునఁజిన్నారిపొన్నారి చెక్కునొకి
పెనఁగొన్నముత్యాలపేలుక దిద్దెదనని వలుదపాలిండ్లుకైవసముచేసి
మొలనూలిఘంటలు మురువుచూతమటంచుఁగాంచీపదంబుపైకరముచాచి
యిట్లుచిట్టంటుసేతలనింపురేచి । బాలికామణిమందాక్షభారముకొంత
మాటిమాటికినడంగిపోమట్టుపటచె । దనదులాపణ్యమెనఁగంగమనుజవిఘ్నండు.

- సీ. కబరికాబంధులు కబళించుగబళించి నెమ్మేనికంపంబు నిలవరించి
 బిందాధరదళంబు చుంచించుజులించి ఘనమైనముడి విమకంబుచేసి
 పాలిండ్లుకొంగిటుగీలించుగీలించి డెబదంబులొచ్చితి డిందుపజుచి
 తుదిసీబిబంధంబువదలించు వేదలించి చిట్టాడు సీగ్గువాకట్టుగట్టి
 కంతుచట్టపెడసికలకలనవ్వించి । వలతులకుఁజెనంగవలనుచేసి
 మగువపెక్కువగలమిగులగలగరగించి । విభుడుమదనకేళివివళుఁజేసి. 73
- వ. ఇవ్వధంబున నవయావనోచిత విషయాభిలాసమానసుండై యష్టవృహోఁడి
 యుండానును హేమశిశిరవసంతాది ఋతుసమయోచితంబులగు భోగంబులను
 భవించుచు మేరుమందరప్రమాఖ నిభిలీఖరి గుహాముఖంబుల మఱియునుం ద
 క్కిన పిపెక్తప్రదేశంబుల విహరించుచు నొక్కనాడు మలయాచలంబుచేరఁజని
 సహధర్మచారిణిజూచియిట్లునియె. 74
- దండకము, చవలనయన యీచందనాగంబుచందంబులా శ్చర్యకందంబుగఁడఁపుఁజె
 ల్లైయిధంకందరాసీమలన్ వేమరున్ వేమిశ్చంద్రసంబంధ బంధంబులైయుండనా
 దండనుద్దండవేదండరాట్టణక తాళంబులన్ బాఁమైపాఁపఁజేఱు పఠండుంబు
 పాలిచ్చిపెల్లుగ్గుగాఁ ద్రావనుదృఢ్యజంగంబులేకాహతింగ్రోలఁ దద్భూరిపూ
 తాకరవాతోద్గమత్వేల కీలాహతింగ్రోయోసిదుబిందాధరస్యందిధార మృత
 స్పృశకనంబంది శైత్ర్యంబునంబొంది మందానిలాంకూరముల్ గఁదపుం జేరులై
 చందనామందగంధంబులన్ దిక్కులం జెక్కు చందంబులాండం బచారింపఁగాఁ
 జూచితేమేచకాంభోరుహాక్షి మహాక్షీణతాహేతు సూనాదివాస్వాది సంజాత
 చేతోముదంబంది పైభూములంగిన్నరీ కిన్నరద్వంద్వముల్ కిన్నరుల్పూని తార
 స్వరంబెత్తి తాళక్రియల్పాత్తి గీతప్రబంధంబులన్ మోహబంధంబుగాఁ బాడు
 చోమెచ్చి మమ్మాయనంబోలు గొమ్మాభిమేతద్వరంబెచ్చెనో మచ్చకటకీకనం
 గొంటివాగింటివాకన్ మయూరంబుతోరంపుబింబంబు గొంచెంబుగాకుండ సా
 రెంబ్రపంచంబుగావించి నీచారుభమ్మిల్లబంధంబుఁదాచూపఱుల్చూడికిన్ మో
 హబంధంబులంగంధసారద్రు సంవేష్టితవ్యాభిబంధంబులన్ రేచి యాశేరువన్ బా
 లనాగంబు కంతంబునాసాగ్రీభాగంబునంగ్రచ్చి యుచ్చైఃపదంజెక్కుచోనకీ
 టాచయ్యనకబయ్యెదన్మాయుఁగానేల రోమావళిసీకు నాశంక జేఁ గొంకఁగాఁజే

టికిన్యాటికిన్నెదు ముగత్వమున్నానవేమందునో మండయానావతంసారిరంసాభి
లాషమ్ముల స్థేనుభూభృద్ధుహాగేహ సీమమ్ములందుండిగద్ధర్వలమ్మోజపత్రేక్షణ
లూరునమ్మోదయానాకమై నెకిరి యేతతుగభృతుగూట కోటిస్వహారింప నస్సు
త్రప్తకారమ్ముననవచ్చి యున్నారు పున్నాగనాభా మహాభాగులీకొండపైనుండు
భోగుల్లగన్మోహినీ గేహినీలోక చూడామణి యీమణి గవ్వరాన్తమ్ములెంతేని
భవ్యమ్ములిచ్చేటనిచ్చాచిహారమ్ములన్గేలినల్పదగున్.

75

సీ. అనుచునివ్వధమున నబ్జాక్షితోగూడి నృపతియామలయా చలేంద్రమందు
విజయాభిలాషుండై పెక్కువషణ్ములుండి ధారుణిపాలింపడలఁపడయ్యె
నదికారణంబుగా నభిలలోకములకుఁ దొడఁచెననావృప్తిదోషమంత
నట్లుతిహాదచే హాహా స్వనంబుతో భువనసంతో భంబుపుట్టెమిగులఁ
బంటులునుబాడితోడ లేబరములయ్యె । నవుడరుంధతివల్లఘండరుగుఁడెంచి
రాజునకుబుద్ధిచెప్పి సామ్రాజ్యవహన । సహారుఁగఁజేసికావించె శాంతివిధులు.

వ. ఇవ్విధమ్మున నమ్మునిప్రయుక్తమాగఁమ్మునగ్రమ్ముటసంవరణమహిపాలుండుగ
జపురమ్మునకరుగుఁడెంచి యాసముద్రముద్రిత ట్టేణిభరమ్ము నిజభుజా పీఠమ్ము
నస్తుదురుకొలిపి రాజ్యపరిపాలనమ్ము సేయుచున్నత.

77

శీ. నెలమూడువానలు వెలితిగాకుండంగఁ గురియును బజుఁన్యడరసియరసి
కేదారభూములకృష్ణవణంబులై నిండురుముకూటబండఁదొడఁగ
నేపల్లెజూచిన సేరాళమైయొప్పు బాడిజేవ్రేపల్లెవాడవోలె
నారామసందోహమభిరామమయ్యుండె సందనవనముకన్నందనచ్చి
వణఁసంకరములులేక వైభవమున । సంతకఁతకుఁబొదలెయాగాదివిధులు
నేలఁబాఱెఱు చీమకు నింగిసురల । కొకకొలఁది నె సంతోషముప్పతిల్లె

78

క. ఈరితనిఫలవితతిని । ధారుణి యీనంగనీసునంబలె నృపుడే
వేరియునుతసంతానా । కారణఫలమీయఁగోరి గర్భముచాల్చెన్.

79

సీ. తనతోడవిహరించు ధవుఁడిలారతుండైన మొగమువెల్వలబాఱె మగువకనఁగ
నదికారణంబుగా నంభోరుహాక్షికిఁ దొడవులపైసాస వెడలెననఁగ
దనకురాసుతుండున్న చనువునఁదనుమధ్యమిరుగుపొరుగుకన్న హెచ్చెననఁగ
గౌఁడిఁగతనకన్న భువతగాంచెనటంచు జనుమొగంబులఁగందు మొససెననఁగ

నాడునాటికిఁబ్రియునిసంతసముతోడ । నబలకును వెల్లివిరియంగఁదొడఁగెవెలికి
లక్షితములయ్యెదోహద లక్షణములు । పితృజనుల నతఁనక్రియల్ పెచ్చుపెరుగ.

క. నవమూసంబులునిండిన । యువతికి శుభలగ్నమందు నుదయించెదనూ
భవుఁడుచ్చస్థశుభగ్రహ । నివహాభివ్యక్త భాగ్యునిలయండగుచున్. 81

క. దినదినపర్యాయంబున । దనయునకును యావసంబుదార్కొనుచుండన్
ఘనమైనరాజ్యభారము । పనుపడయువరాజ్యపట్టభద్రునిఁజేసెన్. 82

సీ. ఇరువేయునిన్నుట యిరువదిరెండేసి యోజనంబులమేరయద్దవిడిసి
నిమిషార్థమునఁబోవు కమలబాంధవుతేరు మునుమున్నుచని భానువినుతిజేసి
నతనికిఁ గన్యాజనావతంసంబైన తపతినీఁగొనుచు దాత్పర్యమెనఁగ
ధరణికినేతెంచి పరిణయంబొనరించె సంవరణక్షమాజానికతివ
యదియఁగాకయనావృష్టియనెడిదోష । మతనిలోకంబునకుఁబాపెనధికమహిమ
దపసిమాత్రుండెల్లబ్రహ్మక్షిణధన్యతముఁడు । చిరభ్రష్టరాజధాని వశిష్టమాని. 83

శ. అని యివ్వధంబుననంగారపణుఁడు ఖల్లునునని నెన్తురంబుగాఁజెప్పిన. 84

క. ఈతపతీసంవరణం । బాతతమతిఁజదువ వినఁజిరాయరుపేత
శ్రీతేజోబలసంప । తొత్తుకులైయుందురెల్లకాలము మనుజుల్. 85

శా. పారావారగభీరభీర హితరూపాభీలవీరాహవా .
శూరమృన్మవిరోధియాధ రమణీశుంభస్కుఖాంభోరుహా
శ్రీరమ్యోదయపశ్యతోహర మహాన్వితైకవీరప్రసూ
ధారప్రాప్తకృపాణవల్లికలనాస్థానీ భుజామండలా. 86

క. తారాచలహారామల । తారానీహర హారధవశసుకీర్తిక
సారస్వతసారస్వవి । చారస్తుతమతికవీంద్ర సన్నతమూర్తిక. 87

ఉత్సాహ. తృణకణాయితస్వకీయదృష్టదుష్టవిద్విష
 క్షణనిబద్ధధగధగధగత్సతాపవారకా
 బేణదకోట ఘనకవాటపీఠపాటనక్రియా
 చణఘణంధణాని నాద జయరమామిలాంచనా.

88

గద్య. ఇది శ్రీమద్గురుకృపావిశేషలబ్ధ సారసారస్వతపవిత్ర విలసదద్దంకి
 వీరయామాత్యపుత్ర సరసగుణసాంద్ర గంగాధరకవీంద్ర
 ప్రణీతంచైవ తపతీసంవరణోపాఖ్యానంబను
 శృంగారకావ్యంబునందు సర్వంబును
 పంచమాశ్వాసము.

సంపూర్ణము.

తపతీ సంవరణోపాఖ్యానము-
శుద్ధపత్రిక.

శ్రేణి.	పంక్తి.	తప్పు.	
1	11	మలికిభూరాము	మలి-భూరాము
2	13	దెగులగుండు గల్లుల	దెగులగుండుల
2	24	మలికిభూరాము	మలికిభూరాము
4	18	బరినోడి	బరినోడి
4	19	చతురనీతి	చతురశీతి
4	20	వాహనురాధి	వాహనిరాధి
9	17	నినో 1 దంబులనైక	నినో 2 దంబునందెక్కు
9	24	పిలుతుగర్ది	పిలుతుగర్ది
11	20	శోణతటినిండగ	శోణతటినిండగ
13	24	సంచత్తుర	సంచత్తుర
14	16	గొంబెడలట్లు	గొంబెడలట్లు
21-25	6-11	ఉత్పాన	తిరల
27	19	నినం 1 టనువగు	నినం 1 టనువగు వరునినిచ్చిన
65	13	తవీయ	తవీయ
69	26	బెండ్లి	బెండ్లి
73	21	ముప్పరిలై	ముప్పరిలై

